Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

ЛіМ

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ISSN 0024-4686

№ 36 (4580) 10 верасня 2010 г.

У нумары:

Сярод герояў «Палескай хронікі»

5 верасня краіна адзначыла Дзень беларускага пісьменства. Сталіцай знакавага для Беларусі свята, якое ладзілася ўжо сямнаццаты раз, сёлета былі абраныя Хойнікі. Ды і невыпадкова: гэтая зямля вельмі багатая на таленты.

Ужо з раніцы з усіх куткоў невялічкага, але вельмі прыгожага гарадка даносілася музыка; гараджане і госці Хойнікаў крочылі па вуліцах з усмешкамі на тварах, назіраючы за шматлікімі святочнымі мерапрыемствамі. У сталіцу свята прыехалі шмат паэтаў і пісьменнікаў з розных краін свету, афіцыйныя асобы рэспублікі, журналісты, мовазнаўцы, кнігавыдаўцы, дзеячы культуры і мастацтва, замежныя дэлегацыі ды звычайныя людзі, якія хацелі адчуць свята.

Трэба адзначыць, што сёлетняе свята адбылося пад духоўным “патранатам” генія Івана Мележа. Учарашні і сённяшні дні “Людзей на балоце” паўсталі перад гледачамі ў выглядзе гістарычнай тэатралізаванай кампазіцыі. На сцэну выйшаў “жывы” Іван Мележ і павітаў сваіх землякоў. Гэта было вельмі кранальна.

На цэнтральнай плошчы горада, дзе размясцілася галоўная сцэна, адбылося ўрачыстае адкрыццё свята. Старшыня арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні Дня беларускага пісьменства, намеснік прэм’ер-міністра Рэспублікі Беларусь Уладзімір Патупчык зачытаў віншаванне Прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнкі ўдзельнікам і гасцям Дня беларускага пісьменства. Пры гэтым падкрэсліў: “На працягу сямнаццаці гадоў свята праходзіць праз усю Беларусь. На сёлетнюю ўрачыстасць усіх нас да сябе гасцінна запрасіў старажытны Палескі край, зямля самабытных і працавітых людзей, сапраўдная скарбонка культурных каштоўнасцей і традыцый беларускага народа. Багатае шматгалоссе палескага жыцця не можа не закрануць сэрца кожнага, хто хоць раз завітаў у гэты цудоўны куток Беларусі. Хойніцкі край падараваў нам вялікага майстра слова, выдатнага беларускага пісьменніка Івана Мележа. Дзякуючы яго творам культурна-духоўнае багацце Палесся набыло асабліва яскравы каларыт.”

Старшыня Гомельскага выканаўчага камітэта Аляксандр Якабсон адзначыў: “Пісьмовае слова з’яўляецца сімвалам нацыі, падмуркам яе культуры. Таму наша задача як удзячных нашчадкаў і патрыётаў сваёй Айчыны — захаваць гэтую трывалую нітку, якая злучае часы, пакаленні і народы. Я лічу за гонар, што свята праходзіць ужо трэці раз на Гомельшчыне”.

На працягу ўсяго дня праходзілі святочныя мерапрыемствы: канцэрты, гульні на дзіцячай пляцоўцы ў парку, спартыўная праграма на гарадскім стадыёне. Прыгожыя рэчы, сувеніры з нацыянальным каларытам можна было набыць у горадзе майстроў. У розныя краіны паехалі вырабы з саломкі, дрэва, гліны. Паўсюль на вуліцах гучала родная беларуская мова.

Традыцыйна ладзіўся фестываль кнігі і прэсы, на якім былі прадстаўлены экспазіцыя “Кнігі Беларусі”, тэматычныя выставы, экспазіцыі прадпрыемстваў “Белсаюздрук”, вядучых рэспубліканскіх перыядычных выданняў і СМІ Гомельшчыны, прэзентацыі беларускіх выдавецтваў і новых кніг, сустрэчы з пісьменнікамі.

(Працяг на стар. 2)

Пункцірам

• Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка абʼявіў падзяку 16 прадстаўнікам розных сфер. Сярод іх спецыяльныя карэспандэнты аддзела рэпарцёраў АТН Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Наталля Жаркевіч і Наталля Марцалева, каментатар дырэкцыі інфармацыйнага і грамадска-палітычнага вяшчання Першага нацыянальнага канала Беларускага радыё НДТРК Алена Швайко.

• Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста РСФСР Валянціна Гафта з 75-годдзем.

• У галерэі "Лабірынт" Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адкрылася выстаўка "Лепшыя кнігі Беларусі". У экспазіцыі прадстаўлены выданні, якія атрымалі ганаровыя дыпломы пераможцаў Нацыянальнага конкурсу "Мастацтва кнігі-2010", а таксама кнігі-дыпламанты I, II, III ступеняў. Асобна адзначаны беларускія выданні — дыпламанты VII Міжнароднага конкурсу дзяржаў-удзельніц СНД. Выстаўка працуе да 30 верасня.

• 12 верасня ў межах святкавання Дня горада ў Мінску адбудзецца адкрыццё скульптурнай кампазіцыі "Раніца", прысвечанай вядомаму беларускаму жывапісцу першай паловы XIX стагоддзя Валенцію Ваньковічу. Бронзавы помнік, выкананы скульптарам Уладзімірам Слабодчыкавым і архітэктарам Барысам Казаковым, зʼявіцца на тэрыторыі Дома-музея Ваньковічаў.

• У выдавецтве "Тэхналогія" выйшаў зборнік артыкулаў па беларусістыцы і багаслоўі ў гонар 80-годдзя з дня нараджэння і 50-годдзя святарства айца Аляксандра Надсана "Сонца тваё не закоіцца, і месяц твой не схаваецца". Кніга, укладальнікам якой стала Ірына Дубянецкая, прысвечаная выдатнаму навуковаму, рэлігійнаму і грамадскаму дзеячу і змяшчае навуковыя даследаванні ў гуманітарных і багаслоўскіх дысцыплінах 100 аўтараў з 14 краін свету.

• У выставачнай зале галерэі "Ў" да 19 верасня можна пабачыць выставу "Карціна алеем", дзе дэманструюцца фатаграфія, відэа, інсталяцыя, арт-абʼекты, скульптура вядомых мастакоў і карціны маладых аўтараў па матывах гэтых твораў, напісаных алеем.

• Да 600-годдзя бітвы пад Грунвальдам выдавецтва Беларускага экзархата выдала навукова-папулярную кнігу Аляксандра Вялько і Міхаіла Марціновіча "Грунвальдская бітва". 80-старонкавае выданне багата ілюстраванае малюнкамі, рэканструкцыямі, мапамі і схемамі.

• Беларуская нядзельная школа імя Уладзіміра Караткевіча адкрываецца ў Таліне, ужо атрыманы дазвол міністэрства адукацыі Эстоніі на стварэнне ўстановы. Цяпер праводзіцца набор вучняў, якія цягам года будуць вывучаць беларускую мову, гісторыю і літаратуру.

• Урачыстасці, прысвечаныя 200-годдзю з дня нараджэння вядомага беларускага жывапісца XIX стагоддзя Івана Хруцкага, адбыліся ў Нацыянальным полацкім гісторыка-культурным музеі-запаведніку. Ускладанне кветак на магілу мастака, адкрыццё выставы, а таксама міжнародная навукова-практычная канферэнцыя сталі асноўнымі мерапрыемствамі ў гонар Івана Хруцкага.

Падрыхтавала Саша ДОРСКАЯ

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

На хвалях сяброўства

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі не ўпершыню праводзіць літаратурныя сустрэчы ў санаторыі "Сасновы бор", што знаходзіцца недалёка ад Радашковічаў. На гэты раз перад слухачамі (а гэта былі ў асноўным адпачываючыя з Масквы, Санкт-Пецярбурга, Мурманска і іншых гарадоў Расіі) выступілі паэт Міхась Башлакоў, паэт, кампазітар і выканаўца Дзмітрый Пятровіч і празаік Наталля Касцючэнка.

Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, паэт Міхась Башлакоў чытаў свае вершы, а таксама вершы рускага паэта Юрыя Фатнева, як заўсёды эмацыянальна, страсна. Член Саюза пісьменнікаў Беларусі Дзмітрый Пятровіч не толькі піша вершы і апавесці, але і музыку. У яго ёсць нямала песень на вершы беларускіх паэтаў. На вечары ў выкананні аўтара гучалі песні на вершы Янкі Купалы, Міхася Башлакова, Міколы Шабовіча, Аляксандра Новіка, Тацяны Лейкі.

Рэдактар аддзела кнігавыдання РВУ "Літаратура і Мастацтва", намеснік старшыні Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Наталля Касцючэнка чытала вершы беларускіх паэтаў, расказала пра літаратурна-мастацкія выданні "Нёман", "Полымя", "Маладосць", "ЛіМ", а таксама пра свае творчыя планы.

Міхась СТУПАКОЎ

На здымку: М. Башлакоў падчас выступлення, справа — Д. Пятровіч.

Фота Кастуся Дробава

Сярод герояў «Палескай хронікі»

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Вядома, Хойнікі рыхтаваліся да свята не адзін месяц. Чысцюткі і абноўлены гарадок прадстаў ва ўсёй красе.

Выдатны падарунак падрыхтавалі будаўнікі — правялі рэканструкцыю колішняга магазіна пад Дом абрадаў.

Адметнай падзеяй Хойнікаў падчас свята стала адкрыццё комплексу "Сядзібны дом". Да нядаўняга часу тут размяшчайся аддзел адукацыі райвыканкама. Сёння гэта сапраўдны помнік архітэктуры, у якім знаходзіцца краязнаўчы музей. Дата 1912 на галоўным фасадзе — відавочна, год, калі было завершана ўзвядзенне сядзібы, а літары АА на фасадзе і піломах узной брамы — скарочанае прозвішча і імя ўладальніка, памешчыка Андрэя Аўраамава. Помнік эклектычнай архітэктуры ўяўляе сабой двухпавярховы прамавугольны мураваны будынак, да якога прыбудавана вежа.

Аднак і гэта яшчэ не ўсё! Адразу пасля афіцыйнага адкрыцця свята прысутныя сабраліся каля самага каларытнага і адметнага помніка Хойнікшчыны — скульптурнай кампазіцыі "Па старонках твораў Івана Мележа". Упэўнены, што манумент, з дня яго адкрыцця, можа па праве лічыцца візітоўкай горада.

Аўтар помніка — скульптар Валерый Кандраценка. "Гэта даволі складаная праца, бо скульптурная кампазіцыя мае зборны вобраз, — прызнаўся ён. — Перад тым, як прыступіць да яе стварэння, перачытаў Івана Мележа".

Адкрываў помнік міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка. Ён падкрэсліў: "Дзень беларускага пісьменства — сапраўды важнае свята. Яно абʼяднала ўсіх тых, хто неабыякавы да роднага слова, да роднай культуры. Кожны народ стварыў хаця б адзін геніяльны твор. І гэтым творам зʼяўляецца мова. Як геніяльным зʼяўляецца слова, пачынаючы ад Еўфрасінні Полацкай, Кірылы Тураўскага, Біблії Францыска Скарыны... І зразумела, што да гэтага выбітнага слова належыць творчасць пісьменніка з вялікай літары Івана Мележа. "Палеская хроніка" — гэта наш нацыянальны твор, які належыць не толькі беларускаму народу, але і еўрапейскай культурнай спадчыне".

Багатая на таленты Хойнікшчына. Яе жыхары па-сапраўднаму ганарацца сваёй гісторыяй. На сцэне неаднаразова праходзілі тэатралізаваныя пастаноўкі, галоўным героем якіх быў Іван Мележ, узгадваўся таленавіты празаік Барыс Сачанка, чуліся вершы ўраджэнца гэтай зямлі паэта Анатоля Грачанікава. Сваімі ўражаннямі ад свята падзяліўся і паэт Мікола Мятліцкі, які таксама родам з Хойнікшчыны:

— Сёлетні дзень пісьменства праходзіць на маёй радзіме. Тут я пачынаў першыя літаратурныя крокі, напісаў першыя вершы. Цяпер, вяртаючыся на гэтую зямлю, якая выпраўляла мяне ў вялікую літаратуру, я прывёз і сваё асабістае хваляванне, і сваю новую кнігу, якая выйшла ў серыі "Залатое пяро", і сваю вялікую ўдзячнасць землякам. Галоўны клопат свята — гэта знаёмства з палешукамі, якія выстаялі на ўскраі жахотнай Чарнобыльскай зоны, якія жывуць паўнакроўным духоўным жыццём. Я ўпэўнены, што вялікае натхненне адсюль прывязуць пісьменнікі і напішуць новыя творы…

На сцэне летняга амфітэатра ў гарадскім парку прайшла цырымонія ўзнагароджання пераможцаў Нацыянальнага конкурсу "Мастацтва кнігі" і Рэспубліканскага конкурсу на лепшы твор у галіне паэзіі, прозы, драматургіі, літаратурнай крытыкі, публіцыстыкі, сатыры і гумару, песеннага жанру, дзіцячай літаратуры.

Як адзначыў паэт і пісьменнік, пераможца Рэспубліканскага конкурсу на лепшы твор года ў намінацыі "Дзіцячая літаратура" Мікола Чарняўскі, Дзень беларускага пісьменства — сапраўды нацыянальнае свята, бо без роднай мовы няма народа. "Хойнікі сталі для мяне літаратурным домам, бо тут я атрымаў статуэтку "Залаты Купідон" за кнігу "Сонечны кошык". І мая кніга такая ж светлая і сонечная, як сённяшні дзень, як усе людзі, якія тут прысутнічаюць", — дадаў пісьменнік.

Уладзімір ПАДАЛЯК

На здымках: старшыня аргкамітэта па падрыхтоўцы і правядзенні Дня беларускага пісьменства, намеснік прэмʼер-міністра краіны Уладзімір Патупчык адкрывае свята; першы намеснік міністра інфармацыі краіны Лілія Ананіч узнагароджвае пераможцаў Нацыянальнага конкурсу "Мастацтва кнігі"; пісьменнік Мікола Чарняўскі — адзін з пераможцаў Рэспубліканскага конкурсу на лепшы твор года.

Фота Анатоля Дрыбаса і Юліі Ваўчок.

Калаж Віктара Калініна

Прэміі

Аб прэміях Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі 2011 года ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і аматарскай творчасці

З 1989 года, раз у два гады, да Свята працы — 1 Мая, прысуджаюцца прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі. За гэты час лаўрэатамі сталі 3 прафесійныя калектывы і 20 аматарскіх калектываў мастацкай творчасці і 143 дзеячы культуры, мастацтва, журналісты.

У жніўні 2010 г. прынята рашэнне аб умовах прысуджэння прэмій 2011 года. Запланаваны:

а) пяць прэмій ў галіне літаратуры і мастацтва, у тым ліку:

за творы прозы, паэзіі і драматургіі — адна прэмія;

за музычныя творы, канцэртна-выканальніцкую дзейнасць — адна прэмія;

за работы ў галіне тэатральнага мастацтва і кінамастацтва — адна прэмія;

за творы жывапісу, скульптуры, графікі і прыкладнога мастацтва — адна прэмія;

за лепшы твор аб прафсаюзах (літаратурны, музычны, канцэртны, тэатральны, кінамастацкі, жывапісны, скульптурны і іншы) — адна прэмія;

б) адна прэмія за актыўную работу па развіцці народнага мастацтва і аматарскай творчасці працоўных (сярод кіраўнікоў прафсаюзных і ведамасных устаноў культуры);

в) адна прэмія за выдатныя дасягненні аматарскіх калектываў мастацкай творчасці;

г) адна прэмія ў галіне журналістыкі.

На саісканне прэміі ФПБ прымаюцца творы і работы апублікаваныя, публічна паказаныя ці выкананыя за апошнія чатыры гады, але не пазней чым за 6 месяцаў да ўстаноўленага тэрміну вылучэння на саісканне прэміі. Не могуць быць прадстаўлены работы, якія адначасова вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, міжнародных прэмій ці прэмій іншых дзяржаў, або якія ўжо атрымалі такія прэміі.

Колькасць саіскальнікаў на атрыманне прэміі ФПБ у складзе калектыву аўтараў не павінна перавышаць 4 чалавекі.

Вылучэнне работ і твораў на саісканне прэміі ФПБ праводзіцца на сходах працоўных калектываў прадпрыемстваў, арганізацый і ўстаноў, пасяджэннях прэзідыумаў раённых, абласных і рэспубліканскіх камітэтаў і абʼяднанняў прафсаюзаў, калегій, прэзідыумаў і сакратарыятаў праўленняў органаў культуры, творчых саюзаў, міністэрстваў і ведамстваў Рэспублікі Беларусь.

Пры гэтым улічваецца абавязковае членства ў прафсаюзе кандыдата і яго ўдзел у рабоце прафсаюзнай арганізацыі, выбарных органаў прафсаюзаў і мерапрыемствах, якія праводзяцца прафсаюзамі, і да т.п.

Памер прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі 2011 года будзе ўстаноўлены пры прыняцці рашэння аб іх прысуджэнні ў красавіку 2011 г.

Дакументы і матэрыялы па вылучэнні работ і твораў на саісканне прэміі ФПБ прымаюцца да 10 снежня 2010 г. Камісіяй па прэміях Федэрацыі прафсаюзаў (220126, г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 21, пакой 915).

Тэлефон для даведак: 203-95-83.

Літ-абсягі

Сучасны беларускі дэтэктыў — ад Сяргея Трахімёнка

Творы пісьменніка Сяргея Трахімёнка добра вядомыя не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі. Пяру аўтара належаць больш за два дзясяткі вострасюжэтных раманаў. У гэтым годзе выйшлі яшчэ дзве новыя кнігі пісьменніка.

У выдавецтве "Мастацкая літаратура" пабачыла свет кніга Сяргея Трахімёнка "Расійскі трылер". У рамане — тры сюжэтныя лініі: эпоха бандытызму пасля грамадзянскай вайны і дзевяностыя гады дваццатага стагоддзя, а паміж імі — даволі спакойны перыяд, які ў савецкі час іранічна называлі перыядам застою. Чытач павінен сам выбраць, у які час ён хацеў бы жыць у Расіі…

Галоўны рэдактар выдавецтва "Мастацкая літаратура" Віктар Шніп адзначыў:

— У нашым выдавецтве выйшла ўжо тры кнігі Сяргея Трахімёнка. Адну з іх, "Сіндром выгарання", выдалі нават двойчы: у 2007 годзе — тыражом паўтары тысячы экзэмпляраў (за паўгода яна цалкам раскупілася), ў 2009-м, па просьбе чытачоў, мы яе перавыдалі. Дадатковы тыраж склаў яшчэ паўтары тысячы экзэмпляраў. Сёлета пабачыла свет яшчэ адна кніга гэтага таленавітага аўтара з серыі "Сучасны беларускі дэтэктыў". Сяргей Аляксандравіч стаў даволі папулярным пісьменнікам. Дэтэктывы, якія ён піша, трэба чытаць. Гэта сур'ёзная літаратура, якая застанецца папулярнай праз дзесяць і болей гадоў.

Варта адзначыць, што Сяргей Трахімёнак — пісьменнік і навуковец, доктар юрыдычных навук, прафесар, мае вопыт працы ў спецслужбах. Яго раманы сапраўды напісаны з веданнем справы. Дарэчы, другая кніга пісьменніка "Запіскі "чорнага" палкоўніка", якая выйшла ў РВУ "Літаратура і Мастацтва", якраз і расказвае пра дзейнасць спецслужбаў. "За ўсё творчае жыццё мне даволася напісаць толькі дзве кнігі на гэтую тэму, — прызнаўся сам аўтар. — "Запіскі "чорнага" палкоўніка" належыць да гэтага невялікага спісу".

Аўтар расказвае, хто такія "чорныя" палкоўнікі, чым яны займаліся у пасляваеннай Еўропе і які ўплыў аказалі на супрацоўнікаў разведкі і контрразведкі нашага часу. У цэнтры сюжэта — лёсы двух пакаленняў афіцэраў спецслужбаў, выпускнікоў Вышэйшых курсаў КДБ СССР у Мінску.

Раман інтрыгуе да такой ступені, што немагчыма адарвацца. Рэдактар кнігі Наталля Пархімовіч прызналася: "Некаторыя кавалкі тэксту даводзілася перачытваць па некалькі разоў, бо, захопленая аповедам, баялася, што не заўважу магчымыя памылкі". Намеснік дырэктара рэдакцыйна-выдавецкай установы "Літаратура і Мастацтва" Ала Корбут падкрэсліла: "Кнігі Сяргея Трахімёнка заўсёды чытаюцца на адным дыханні, невыпадкова карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў чытачоў. Калі ў пісьменніка з'явяцца новыя творы, наша выдавецтва з задавальненнем іх выдасць".

Уладзімір ПАДАЛЯК

Фота Кастуся Дробава

З-пад пяра

На працягу трох дзён — 16-18 верасня — будуць праходзіць мерапрыемствы, прысвечаныя 100-годдзю Уладзіміра Корбана. На радзіме знакамітага байкапісца ў г. Барані, у аршанскай бібліятэцы, якая носіць яго імя, і ў Аршанскай цэнтральнай раённай бібліятэцы пройдуць сустрэчы чытачоў з супрацоўнікамі альманаха "Вожык". Плануецца таксама правядзенне вечарыны ў Бараньскім Палацы культуры, закладка алеі і адкрыццё памятнага знака ў гонар пісьменніка, гарадское тэатралізаванае свята на вуліцы Уладзіміра Корбана.

Павел СІДАРАЎ

Сёлета спаўняецца 20 гадоў з дня адкрыцця Музея беларускага кнігадрукавання ў Полацку — на радзіме Францыска Скарыны. У межах святкавання юбілею гэтымі днямі адбываецца навуковая канферэнцыя "Скарынаўскія чытанні". Да ўдзелу ў мерапрыемстве запрошаны тыя, хто стаяў ля вытокаў стварэння музея: навукоўцы, мастакі, пісьменнікі, былыя супрацоўнікі. Да канферэнцыі таксама адкрыта выстава "Ад старадрукаў да лаўрэатаў", на якой наведвальнікі могуць пабачыць найбольш каштоўныя падарункі, атрыманыя музеем. Сярод іх і "Псалтыр" XVII ст., перададзены настаяцелем стараверскай царквы ў Полацку Пятром Арловым, і полацкае выданне друкарні піяраў 1828 года, набытае для музея Андрэем Макаганам, палачанінам, які цяпер жыве ў Маскве. А таксама выданні — лаўрэаты нацыянальных і міжнародных конкурсаў, якія штогод перадаюцца ў Музей беларускага кнігадрукавання Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. І, вядома ж, кнігі з аўтографамі пісьменнікаў.

А. М.

Днём ведаў з сынам Якуба Коласа распачалі новы навучальны год вучні гімназіі № 5 і СШ № 98 г. Мінска. Мерапрыемства, арганізаванае музеем Якуба Коласа, праведзена ў парку імя М. Горкага, менавіта на тым месцы, дзе з 1927 па 1941 год жыў беларускі класік. Міхась Канстанцінавіч, прa якога славуты бацька 75 гадоў таму напісаў вядомую дзятве паэму "Міхасёвы прыгоды", блаславіў вучнёўскую моладзь і пачытаў некаторыя ўрыўкі з паэмы. Добрыя словы, цёплыя вершы гучалі таксама з вуснаў Міколы Мятліцкага, творы якога школьнікі ведаюць з праграмы. А вершы Уладзіміра Мазго, пакладзеныя на музыку, некаторымі настаўнікамі нават напяваліся. Завяршаў паэтычны блок творца Рагнед Малахоўскі. Вядомая беларуская казачніца Алена Масла як галоўны рэдактар "Бярозкі" прапанавала вучням дасылаць для часопіса свае творы.

Анатоль ТРАФІМЧЫК

Народны ансамбль народнай песні і музыкі "Случанскія святкі" вось ужо трыццаць гадоў паспяхова дзейнічае пры гарадскім Доме культуры моладзі. Сёлета калектыў са Слуцка разам са сваім пастаянным кіраўніком Сяргеем Пратасевічам удзельнічаў у чэмпіянаце па фальклоры "Еўра Фолк 2010", што праходзіў у балгарскім горадзе Несебр. Беларусы спаборнічалі з калегамі з Расіі, Польшчы, Ізраіля, Турцыі і інш. І паспяхова — атрымалі Гран-пры "Залаты Арфей" і залаты медаль чэмпіянату. Акрамя гэтага, случане прывезлі дыплом "Абсалютны чэмпіён Еўропы па фальклоры", дыплом лаўрэата фестывалю і дыплом у намінацыі "Адкрыццё".

Раіса МАРЧУК

Арт-лінія

Вастраў цеплыні і прыгажосці

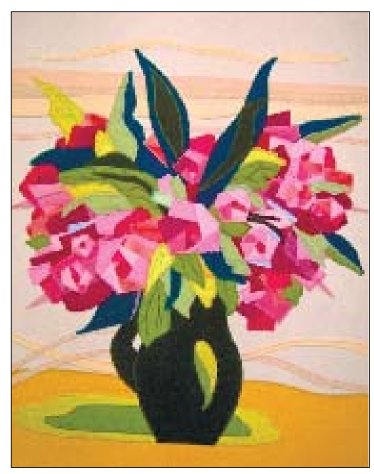
Калі надыходзіць восень, заўжды ёсць прычыны для смутку: мінаюць цёплыя летнія дзянёчкі, у прыродзе знікаюць яскравыя фарбы і водар кветак, а да бясконцых халадоў зусім недалёка. Напэўна, у такія хвіліны не хочацца проста так ступаць пад восеньскі дождж, падстаўляць сябе ветру — хочацца паспець захаваць у сэрцы апошні кавалачак светлага, пяшчотнага лета. Дзе ж, як не ў мастацтве, шукаць гэтае самае святло, якое ў любое надвор'е напоўніць душу харастволм і надзеяй на лепшае…

Выстаўка "З цеплынёй у восень", што адкрылася ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча і будзе праходзіць да 17 верасня, — гэта маленькі вострaў, дзе захавалася тое, што зараз так патрэбна кожнаму з нас — цеплыня і шчырасць. Карункі і габелены, роспіс па тканіне і вышыванкі, аплікацыі і біжутэрыя… Кожны экспанат — выдатны узор дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, і тут вы не знойдзеце ніводнай рэчы, зробленай паводле традыцыйных схем: усё тут арыгінальна, ва ўсім адчуваецца ўмелая рука майстрых — Веры Мурысёвай, Святланы Аляксеевай, Кацярыны Ламавой і многіх іншых.

Напэўна, складана назваць які-небудзь іншы від творчай дзейнасці, акрамя дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, што быў бы так цесна звязаны з паўсядзённым жыццём кожнага чалавека, асабліва жанчыны. Нават гісторыя ўзнікнення некаторых тэхнік па пляценні карункаў, па вышыўцы не зусім мастацкая і ўзнёслая. Вось, напрыклад, ірландскія карункі. Некалькі стагоддзяў таму, пасля небывалага неўраджаю ў Ірландыі, многія жанчыны, каб выратаваць сем'і ад голаду, вырашылі проста капіраваць узоры каралеўскіх карункаў і прыстасоўваць іх да больш танных і распаўсюджаных матэрыялаў. Хутка прыгожыя работы, якія былі нічым не горшыя за каралеўскія, пачалі вывозіцца па-за межы Ірландыі, а таленавітыя і кемлівыя дамы не толькі ўратавалі сваю краіну, зарабілі грошай, але і ўвайшлі ў гісторыю як вынаходніцы новай тэхнікі па пляценні ўзораў з нітак.

Вядома, сучасныя людзі зарабляюць грошы часцей за ўсё не карункамі і аплікацыямі, ды гэта і добра, бо, пагадзіцеся, нея брыдка класці ў кішэню тое, што павінна быць для душы. А вось пахваліцца перад сяброўкамі адмысловымі габеленамі, сурвэткамі, створаць асаблівы настрой у кватэры можа кожная гаспадыня.

Экспазіцыя "З цеплынёй у восень" — гэта сотні яркіх адценняў, цудоўных вышытых, вытканых кветак, якія здаюцца зусім жывымі і нават напаўняюць пакой тонкім водарам лета. Жоўта-зялёныя жырафы, намаляваныя на тканіне, Карл, які скраў у Клары каралі, вытанчаныя, нібы павуцінкі, мудрагелістыя сплецeнні нітак, бабіна лета ва ўсёй сваёй прыгажосці, рознакаляровыя дрэвы… Ці не варта захапіць з сабой у восеньска-зімовую слоту разам з парасонам і цёплым, утульным адзеннем кавалачак добрага настрою, каб стварыць свой уласны востраў цеплыні і прыгажосці?

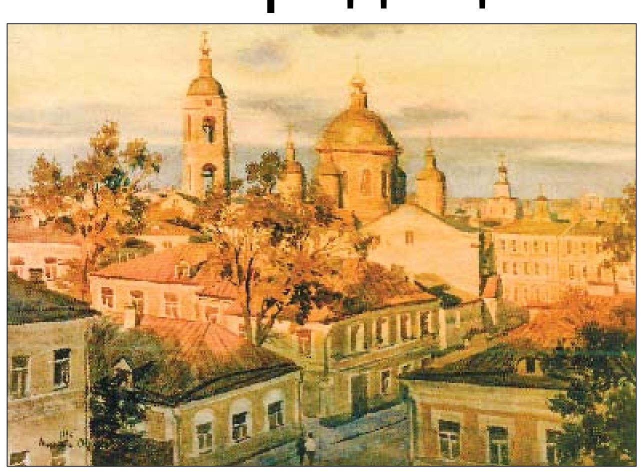
Надзея ПЯКАРСКАЯ

Фота аўтара

Повязі

Вернасць класічным традыцыям

У выставачнай зале краязнаўчага музея горада Баранавічы адкрылася выстаўка Школы акварэлі Сяргея Андрыякі. Сама школа — унікальная навучальная ўстанова з музейна-выставачным комплексам — была створана ў 1999 годзе ў Маскве, яе мастацкім кіраўніком стаў народны мастак Расіі, сапраўдны член Расійскай акадэміі мастацтваў Сяргей Андрыяка. Ён пазалетась прыязджаў са сваёй выстаўкай у Мінск, дзяліўся сваім унікальным метадам акварэльнага жывапісу.

Адзін з вядучых майстроў сучаснага акварэльнага жывапісу, ён прысвячае сваю творчасць Расіі: непаўторнай чароўнасці старых гарадоў, прыгажосці помнікаў рускага дойлідства, свету роднай прыроды. Мастак беражліва захоўвае і творча, з пазіцыі сённяшняга дня, развівае традыцыі майстроў класічнай шматпластавай акварэлі. На жаль, у XX стагоддзі гэтая тэхніка была амаль страчана, распаўсюдзілася акварэль у адзін-два пласты, якая ўспрымаецца хутчэй як графіка, а не жывапіс.

Як вядома, Сяргей Андрыяка распрацаваў арыгінальную методыку выкладання тэхнікі шматпластавай акварэлі для дзяцей і дарослых, калі мастак-педагог працуе адначасова з навучэнцамі над адным сюжэтам — ад накіду алоўкам да завяршальных мазкоў. Асабісты прыклад — гэта самы пераканаўчы і кароткі шлях навучання. Такая методыка дазваляе навучыць чалавека пісаць акварэллю незалежна ад яго першапачатковай абазнанасці. Майстру і яго вучням удаецца тонка перадаваць чароўнасць і пяшчоту кветак, радасць веснавога абуджэння прыроды, задуменнасць восені, магічны бляск снегу на сонцы, веліч і прыгажосць старых храмаў, стрыманасць і строгасць еўрапейскай архітэктуры.

У Школе акварэлі Сяргея Андрыякі склаўся блізкі па духу калектыў педагогаў, кожны з якіх — дасведчаны мастак, удзельнік разнастайных выставак і творчых праграм у Расіі і за мяжой. Адна з такіх праграм — пераcоўны выставачны праект "Майстар і вучань", ініцыятар якога — Сяргей Андрыяка. За сем гадоў існавання праекта выстаўкі школы з вялікім поспехам прайшлі ў 80 буйных гарадах Расійскай Федэрацыі.

У 2008 годзе пры падтрымцы ўрада Масквы распачалася рэгіянальная праграма перасоўных выставак па гарадах Беларусі. Жыхары Мінска, Брэста, Магілёва, Гомеля, Віцебска, Мазыра ўжо змаглі ацаніць талент і незвычайную працаздольнасць юных мастакоў і іх настаўніка. Цяпер на працягу верасня з перасоўнай выстаўкай "Майстар і вучань. Школа акварэлі Сяргея Андрыякі", дзе прадстаўлена каля 50 твораў самога майстра і каля 60 работ яго вучняў, знаёміцца грамадскасць Баранавічаў.

Вольга ЖЫГАР

На здымку: Сяргей Андрыяка "Рагожская плошча з храмам Сергія Радaнежскага".

Дарога, якою ідуць усе

15 верасня — Дзень бібліятэк

Штогодняе прафесійнае свята — Дзень бібліятэк — упершыню адзначалася ў нашай краіне 15 верасня 2002 года. Гэта дата выбрана невыпадкова, яна супадае з днём нараджэння галоўнага кнігасховішча краіны — Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, заснаванай у 1922 годзе. Поспехі і дасягненні нашай бібліятэчнай сферы — відавочныя. Больш таго: сёння досыць актыўна абмяркоўваецца магчымасць стварэння Нацыянальнай электроннай бібліятэкі. А не так даўно адбылося пасяджэнне Сусветнай лічбавай бібліятэкі. З яе беларускім удзельнікам — дырэктарам Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раманам Матульскім сустрэўся наш карэспандэнт.

— Сустрэча прысвячалася фарміраванню сусветнай электроннай бібліятэкі. Яна літаральна фізічна адлюстравала гэту праблему. Пераход на іншыя тэхналагічныя магчымасці — немінучы, і яго не трэба баяцца. Я заўсёды казаў, і ўпэўнены ў гэтым: жаданне супрацьпаставіць традыцыйную кнігу электроннай — марнае. І нічога з гэтага не можа атрымацца. Развіваецца цывілізацыя. Ідзе час. Як у свой час ішла барацьба рукапіснай кнігі і друкаванай. Размова ідзе аб тым, як выкарыстоўваць гэтыя электронныя сродкі.

— Але вы самі — за электронную кнігу?

— Не магу сказаць, прыхільнік я ці праціўнік электроннай кнігі. Яна — рэальнасць. У адным выпадку яна больш зручная, у другім — менш зручная. Ніхто пакуль што не прыдумаў больш надзейнага і эфектыўнага сродка, чым традыцыйная кніга. Для таго, каб прачытаць традыцыйную кнігу, не трэба нічога: ні батарэйкі, ні яе сілкавання, ні спецыяльных навыкаў. Яе можна чытаць, дзе хочаш: дома, за сталом, у садзе на пянёчку. І самае галоўнае — для таго, каб захаваць інфармацыю, не трэба велізарных сродкаў. І яна пераканала сваім жыццём: кніга можа існаваць тысячы гадоў. Электронная кніга пакуль што нічога гэтага не даказала. Яна больш у гэтым саступае традыцыйнай.

— І пераход традыцыйнай кнігі на электронныя носьбіты не азначае, што яна прыжыве даўжэй?

— Зусім не! У свой час, калі паявіліся першыя кампакт-дыскі, гаварылі: усё, гэта навечна! Пасля агаварыліся: не, можа гадоў на сто. Пазней скарэкціравалі і гэту лічбу: не, гадоў на пяць. Зараз ніхто са спецыялістаў не прызнае, што аптычны дыск — гэта сродак захавання інфармацыі ў часе. Гэта выдатны сродак распаўсюджвання! Але ніякай гарантыі, што заўтра той дыск будзе "чысты", без вірусаў, няма. Чым больш развіваецца цывілізацыя, тым больш мы бачым праблем у захоўванні і перадачы інфармацыі. Больш надзейнага сродка перадачы інфармацыі ў часе, чым кніга, пакуль няма. Нягледзячы на тое, што гэта — папера, якая гарыць, гніе, якую ядуць мошкі і гэтак далей. Але кніга недасканалая з таго пункта гледжання, што інфармацыі назапашваецца ўсё больш. Калі, напрыклад, 500 гадоў таму ўсё гэта можна было змясціць у адной кніжцы, то зараз гэта мільёны і мільярды дакументаў. Штосьці знайсці ў гэтай масе з кожным годам усё цяжэй, нягледзячы на сучасныя пошукавыя сістэмы. Мы, напрыклад, набываем электронныя базы дадзеных, адна з якіх па памеры прыкладна такая ж, як і ўсё наша кнігасховішча. І каб у такім кнігасховішчы нешта патрэбнае знайсці, нейкі артыкул, трэба патраціць вельмі шмат часу. А часу ў прынцыпе няма. Нам трэба будзе ствараць такі пошукавы апарат — усю краіну ператварыць у бібліёграфаў. То гэта ж таксама немагчыма. А ў электроннай базе гэта робіцца за імгненні. Прычым, на экране бачыш поўны тэкст, і гэта зручна. Свет шматаблічны, і ён стагоддзямі яшчэ такім будзе заставацца. Кніга як існавала, так і будзе існаваць. Магчыма, яна зноў стане элітнай. Згадайма: 500 гадоў таму кніга была не масавай з'явай, яна была ў людзей, якія мелі вялікія грошы. І цяпер кніга зноў становіцца ў нейкім сэнсе ўнікальнай: тыражы падаюць, а затраты ёсць затраты. А чаму яшчэ элітнай? Таму што аператыўная інфармацыя з'яўляецца ў электронным выглядзе. Мае дзеці з задавальненнем чыталі кнігі, зараз ім падабаецца чытаць з экранаў манітораў. Галоўнае — чытаць! І што чытаць! А не з якога носьбіта. І я таксама чытаю інфармацыю і з манітора, але з задавальненнем чытаю традыцыйную кнігу, з зацікаўленасцю — прафесійную (як навуковец я працую пераважна з прафесійнай кнігай).

> Пераход на іншыя тэхналагічныя магчымасці — немінучы, і яго не трэба баяцца. Жаданне супрацьпаставіць традыцыйную кнігу электроннай — марнае. І нічога з гэтага не можа атрымацца.

> У свой час, калі з'явіліся першыя кампакт-дыскі, гаварылі: усё, гэта навечна! Пасля агаварыліся: не, можа, гадоў на сто. Пазней скарэкціравалі і гэту лічбу: не, гадоў на пяць. Зараз ніхто са спецыялістаў не прызнае, што аптычны дыск — гэта сродак захавання інфармацыі ў часе.

— Тым не менш, вы актыўна праводзіце думку пра неабходнасць у Беларусі Нацыянальнай электроннай бібліятэкі.

— Мы пра гэта гаворым даўно і спадзяёмся, што ў гэтым будзем падтрыманы. На наступную пяцігодку мы ўнеслі прапановы ў Дзяржаўную праграму інфарматызацыі аб стварэнні Нацыянальнай электроннай бібліятэкі. Не архіва, а менавіта бібліятэкі. Калі мы не хочам адстаць назаўсёды, калі у нас ёсць жаданне, каб пра Беларусь ведалі за межамі краіны, калі мы хочам, каб наша моладзь не згубіла інтарэсу да чытання, да бібліятэкі і ўвогуле да ведаў — іншай альтэрнатывы няма. Гэта дарога, якою ідзе ўвесь свет. І чым хутчэй з'явяцца нацыянальныя электронныя базы даных Беларусі, як яны з'явіліся ў іншых краінах, чым хутчэй нашы даныя будуць прадстаўлены ў сусветных інфармацыйных рэсурсах аўтарытэтных вытворцаў інфармацыі — тым гэта лепш! І ў эканамічным, палітычным, і ў культурным плане.

— І бліжэйшыя нашы праграмы — гэта Радзівіліяна, Сапегіяна…

— Дакладней — гэта часткі глабальнай Нацыянальнай праграмы. Таму што яе ўмоўна можна падзяліць на дзве часткі. Першая — гэта наша гісторыя (інфармацыя гісторыка-культурнага прызначэння), якая служыць фарміраванню сістэмы нацыянальна-культурных каштоўнасцей, гэта тое, што даказвае і паказвае, што Беларусь — выдатная краіна з багатай гісторыяй, якой можна ганарыцца, што мы роўныя сярод роўных на карце Еўропы. І гэта спрыяе фарміраванню пачуцця патрыятызму, любові да Бацькаўшчыны — гавару штампамі, але вельмі зразумелымі. Без гэтага гуманітарнага, філасофскага складніка немагчыма пабудаваць нармальную эканоміку. Таму што ў такім выпадку чалавек не разумее, навошта ён усё робіць. Радзівіліяна, Сапегіяна, Скарыніяна — праекты, скіраваныя на тое, каб узнавіць культурную кніжную спадчыну, якая згублена і ў большасці знаходзіцца за межамі Беларусі. Пра якую, на жаль, самі беларусы амаль нічога не ведаюць. Гэта найбольш цікава для нашых замежных партнёраў, для замежнага чытача. А другая частка — сучасны дакументны інфармацыйны паток. Гэта прагматычная частка. Яна неабходна для таго, каб развівалася навука, адукацыя, каб развівалася вытворчасць і бізнес. Гэта мы сённяшнія. Мы ёсць, і пра гэта павінны ведаць у свеце.

Гутарыла
Ірына ТУЛУПАВА

На здымках: дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі; электронны даведнік Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі пра кнігі, якія выдаюцца за год.

На байдарках… седзячы ў зале

Ідэя стварэння бібліяграфічнага паказальніка, прысвечанага пытанням развіцця турызму ў Віцебскім рэгіёне, з'явілася даволі даўно. Справа ў тым, што у апошні час у сувязі з прыняццем Нацыянальнай праграмы развіцця турызму ў Рэспубліцы Беларусь значна актывізавалася дзейнасць у гэтым кірунку. І вось ён выдадзены — змястоўны, аб'ёмны, цікавы тэматычны паказальнік пад маляўнічай назвай "Край блакітных азёраў і шумных бароў". Каб пазнаёміць з ім шырокую аўдыторыю, было вырашана арганізаваць акцыю-прэзентацыю "Гасцінная Віцебшчына".

Мерапрыемства праходзіла ў самай вялікай зале Віцебскай абласной бібліятэкі імя У. І. Леніна, куды мы змаглі запрасіць каля 150 чалавек. Сярод іх — супрацоўнікі бібліятэкі, раённых і гарадскіх ЦБС, краязнаўцы, прадстаўнікі сродкаў масавай інфармацыі, музейныя работнікі, выкладчыкі, студэнты.

Іх увазе былі прапанаваныя выставы "Край блакітных азёраў і шумных бароў" і "Турыстычныя фірмы Віцебска запрашаюць", а таксама рэкламная прадукцыя віцебскіх турагенцтваў.

У акцыі прынялі ўдзел сапраўдныя энтузіясты сваёй справы. Гэта вядомыя краязнаўцы, шчырыя сябры нашага сектара М. Півавар і Л. Нікіціна, якія запрасілі ўсіх у віртуальнае падарожжа па ваколіцах Віцебска і раёна. Разам з гісторыкам Мікалаем Піваварам мы "наведалі" маляўнічы пасёлак Лужасна, дзе азнаёміліся з архітэктурай будынкаў былой земляробчай школы, Пакроўскай царквы, царквы Узвіжання Крыжа. "Прайшліся" па шырокіх алеях Лужаснянскага дэндрапарку, па сцяжынах "Цёплага лесу".

З вялікай цікавасцю зазірнулі ў Лужаснянскую гімназію і аграрны каледж. Пабывалі каля помніка Герою Савецкага Саюза Міхаілу Сільніцкаму і помніка ахвярам фашызму, на гарадзішчы Дняпра-Дзвінскай культуры, а таксама ў самым халодным месцы Віцебскай вобласці, каля самай вялікай у рэспубліцы сасны. Надзвычай уразілі дуб і ясень з агульным коранем і пераплеценымі ствaламі. Потым разам з аўтарам "праплылі на байдарках" па Заходняй Дзвіне ўздоўж дзвонскіх пластоў даламітаў, побач з якімі адчувалі сябе маленькімі-маленькімі.

Пабачылі вярхоўскія парогі і рэдкую водарасць Цынклідотус Дунайскі, занесеную ў Чырвоную кнігу Беларусі. Не змаглі мы прайсці міма ўрочышча Здраўнёва, дзе знаходзіцца сядзіба вядомага мастака І. Рэпіна, у якой ён стварыў больш за 40 карцін і малюнкаў.

Далей наша падарожжа па наваколлях Віцебска мы прадоўжылі разам са стваральнікам і кіраўніком гісторыка-этнаграфічнага музея "Гісторыя Заронаўскага краю" Людмілай Нікіцінай. Яна прапанавала маршрут "Залатое колца Віцебскага раёна". З прыгарада Віцебска Цірасполя мы "пакрочылі" ў беларускую Швейцарыю, якая знаходзілася каля вёскі Суйкава, на месцы Іскраўскага возера.

З замілаваннем паглядзелі на празрысты вадаём, дзе плавалі белыя грацыёзныя лебедзі. Пасля наведалі Пуцявішча, якое згадваецца ў паэме К. Вераніцына "Тарас на Парнасе". Далей мы накіраваліся ў вёску Субачава — былыя зямельныя ўладанні Лускінаў, дзе ў пачатку ХХ стагоддзя быў знойдзены манетны клад.

І вось мы патрапілі ў Заронава з яго ўнікальнымі помнікамі, музеем, некропалем. Незабыўныя ўражанні выклікалі ў прысутных каменныя крыжы, якія "растуць" з зямлі. Але найбольш спадабалася нам на Веліканавым хутары ў вёсцы Касцюкі, адкуль родам Фёдар Махноў — самы вялікі чалавек у свеце. Завяршылася ж гэта падарожжа наведваннем мемарыяла "5 Полк".

Меркаванні пра наша мерапрыемства былі розныя, але, у асноўным, станоўчыя. Мы ж атрымалі сапраўднае задавальненне ад праведзенай работы, ад знаёмства з цікавымі людзьмі і ад вынікаў нашых намаганняў. У прадмове да паказальніка М. Півавар напісаў: "Створаны супрацоўнікамі сектара краязнаўчай літаратуры і бібліяграфіі паказальнік "Край блакітных азёраў і шумных бароў" не ёсць універсальны сродак развіцця турызму на Віцебшчыне, але з'яўляецца адной з прыступак на гэтым шляху".

Мы поўнасцю згодны з гэтым сцвярджэннем і раім нашым калегам-бібліятэкарам не абыходзіць увагай гэтую актуальную тэму. Тым больш, што турызм цесна звязаны з краязнаўствам.

Анжаліка ГАНЧАРОВА

Узбагачаць нацыянальнае праз цікавасць да сусветнага

"Круглы стол" "Літаратура як сродак міжкультурнага дыялогу", што адбыўся ў межах Дня беларускага пісьменства ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, быў настолькі тэматычна ўсеахопны і разнастайны, што, здавалася, кожны ўдзельнік проста распавядаў пра найбольш важныя і балючыя для яго культурныя праблемы, і выступ сам сабой клаўся ў адну з тэм, прапанаваных арганізатарамі — выдавецтвам "Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі", РВУ "Літаратура і Мастацтва" і Саюзам пісьменнікаў Беларусі. Але найбольш яркія прамовы былі прысвечаныя небяспецы альбо наадварот, новым магчымасцям, якія нясе нам электронная кніга, перакладчыцкім праблемам, а таксама пытанням культурнага сяброўства і глабалізацыі.

Кніга-клон, гіганцкі павук, пачатак новай цывілізацыі

Такімі ўстрашальнымі эпітэтамі, прыдатнымі для фантастычных апавяданняў, многія ўдзельнікі "круглага стала" называлі электронную кнігу, з'яўленне якой, па іх меркаванні, нясе небяспеку для старых добрых і прасякнутых друкарскім водарам папяровых выданняў. Выступленне чарнагорскага паэта і празаіка Слабадана Вуканавіча нагадвала адчайную оду электроннай кнізе як чамусьці адначасова жахліваму, невядомаму, але і прыўкраснаму. "Электронная кніга, назавём яе кніга-клон, падкажа, дзе вы спыніліся, пажадае вам прыемнага чытання і добрай ночы, дазволіць чытаць пад музыку Чайкоўскага, Шапэна, Грыга, Бетховена. Важыць яна 300 грамаў, велічынёй з аловак, а ў яе памяшчаецца 200 кніг, і гэты аб'ём узрасце яшчэ ў шмат разоў. Кампанія "Амазон" заяўляе, што адначасова са 100 класічнымі кнігамі прадаецца 180 электронных. Кола рушыла і ўжо не спыніцца. Электронныя кнігі стануць часткай нашай адукацыі і духоўных патрабаванняў. Не трэба хадзіць у бібліятэку, рэдкія кнігі мы будзем атрымліваць па "емэйлу". Іх выданне не патрабуе затрат на паперу, фарбы і іншыя матэрыялы, што дае шанц электронным выдаўцам. Хоць мы яе не чакалі, з'явілася прынцэса на зярнятку чыпа", — нагнятае прарочую атмасферу чарнагорскі пісьменнік. І тут жа ўзрушана тлумачыць сваё стаўленне да непазбежнага і няўмольнага прагрэсу, што прымушае літаратуру вылузнуцца з папяровага абліччаа: "Раней я раздражнёна адмаўляўся ад працы з электроннымі выданнямі, але прызнаюся, я пераможаны. Я стаў супрацоўнічаць з імі. Пракаўтнуў мяне гіганцкі павук. Пачынаецца эра электроннай кнігі. Яна рэальнасць. А я — мінулае. Трымаю ў руцэ папяровую кнігу".

Развагі пра наступленне "кнігробатаў" падтрымала пісьменніца Раіса Баравікова: "Электронная і папяровая кнігі — як дзве паралельныя прамыя, што ніколі не сыдуцца. Талент заўсёды замяшаны на энергетыцы чалавека. Машына ніколі гэтага не перадасць. Бо гэта віртуальны свет, а папяровая кніга – штосьці матэрыяльнае. Нават калі мы глядзім на паліцы нашай хатняй бібліятэкі, да адной кнігі ляжыць душа і цягнецца міжволі рука, а другая наадварот адштурхоўвае". Падобнае лірычнае меркаванне выказаў і намеснік галоўнага рэдактара расійскага часопіса "Наш современник" Аляксандр Казінцаў: "Не трэба баяцца, што новыя формы адпрэчаць старыя. Якая карысць у тым, што кніга электронная мала важыць? Цяжар кніг сапраўды евангельскі, яго лёгка несці. І я берагу ў сваёй бібліятэцы кнігі ХХ стагоддзя з кранальнымі подпісамі, іх мой дзядуля дарыў бабулі. У гэтым таксама ёсць музыка, не электронная, а музыка душы, якая гучыць грамчэй". Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі выказаўся пра электронныя носьбіты спакойна, без страху перад будучыняй: "У гэтых сценах захоўваюцца мільёны папяровых кніг, ёсць кнігі, якія трымалі ў руках Гутэнберг і Скарына. Але ў нашай бібліятэцы ёсць і электронныя кнігі. А праз 10 — 15 гадоў іх будзе таксама шмат. Мы не падзяляем электронныя і папяровыя выданні: не важна, на чым напісаны твор, важна кім і як".

Дырэктар Літоўскага інстытута выдавецтваў і энцыклапедый Рымантас Карэцкас падзяліўся сваім прагматычным выдавецкім поглядам на праблему: "Для мяне як выдаўца з'яўленне электроннай кнігі — гэта кашмар. Калі электронная кніга — гэта машына, то мне хочацца спытаць: хто будзе залiваць у яе бензін, які каштуе дорага? Электронная кніга прадаецца нашмат танней за папяровую, але каб яе падрыхтаваць, патрэбныя тыя ж самыя перакладчыкі, ілюстратары, рэдактары, карэктары і гэтак далей, а пра гэта часам забываюцца. Канечне, можна выпусціць энцыклапедыю на дыску, альбо выкласці ў Інтэрнэт, як, прадстаўлена, напрыклад, вядомая энцыклапедыя "Брытаніка". Але патрэбна пэўная група людзей, якая б пастаянна абнаўляла інфармацыю, а гэта вялікія выдаткі, якія можа сабе дазволіць не кожнае выдавецтва. Апроч таго, не трэба забывацца пра пірацтва. Да прыкладу, ёсць вольная энцыклапедыя "Вікіпедыя", цудоўны праект, які робіцца рукамі тысяч энтузіястаў. Але яны без усялякага сумлення перадрукоўваюць у нас артыкулы, а мы не можам працаваць бясплатна. Пакуль што няма гэтай культуры і павагі да творчасці аўтара. Я думаю, для Літвы электронныя кнігі ўсё ж яшчэ дарагое задавальненне. Можна выпускаць электронныя падручнікі, ці тыя выданні, выпуск якіх фінансуецца дзяржавай. Бывае, што электронныя крамы дазваляюць маладым аўтарам распаўсюджваць праз іх свае творы. Грошы ім не плацяць, але даюць магчымасць праславіцца. Гэта прыводзіць да таго, што з'яўляецца шмат пошлых і бяздарных тэкстаў". Яго калега па выдавецкай справе, дырэктар выдавецтва "Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі" Таццяна Бялова бачыць у электроннай кнізе не толькі мінусы: "Мне здаецца, што электронная кніга мае права на існаванне як праграмны прадукт. Бо для энцыклапедыі, безумоўна, вельмі важная ўзнаўляльная база. Каб па меры змены інфармацыі не перавыдаваць тамы ці пісаць каментарыі, а проста дапаўняць электроннае выданне".

Супрацоўнік Расійскай публічнай бібліятэкі імя М. Е. Салтыкова-Шчадрына, навуковец Мікалай Нікалаеў распавёў, што электронныя выданні — добрая магчымасць вярнуць на радзіму многае са страчанай беларускай спадчыны: "Пасля рэвалюцыі было знішчана вельмі шмат беларускіх кніг і ацалела толькі тое, што захавалася ў спецсховах, якія цяпер адкрытыя. Многія выданні 1920 — 1930 гадоў былі страчаныя для майго пакалення, пра іх нельга было гаварыць, таму што альбо аўтар сядзеў, альбо рэдактар, альбо дырэктар выдавецтва. І сёння гэтую частку кніг трэба вярнуць сучаснаму чытачу, бо застаўся прабел у кніжнай культуры. Безумоўна, электронная кніга, як бы яе не хвалілі, не перадае сляды эпохі, шрыфты, паперу, вокладку. Яна як тэлевізар, што вочы псуе, на маю думку. Вядома ж, лепш выдаваць факсіміле. Але электроннае капіраванне можа зрабіць кнігу даступнай і даць магчымасць людзям, у якіх ёсць у кішэні электронны чыталкі, вельмі проста з ёй азнаёміцца".

Перакладчыкі хочуць мець свой часопіс і аб'яднацца ў саюз

Беларускі перакладчык Ігар Найдзёнкаў згадаў часопіс "Всемирная литература", які выходзіў цягам 13 гадоў, а летась на 113 нумары спыніў сваё існаванне (выступоўца не абышоў увагай мізэрны ці лічбаў). Цяпер выданне існуе як невялікі дадатак да часопіса "Нёман" і, па словах Найдзёнкава, перакладчыкам цяжка разгарнуць шырокую дзейнасць на такой сціплай пляцоўцы: "Раней "Всемирная литература" на 220 старонках друкавала паэзію, прозу, публіцыстыку, дарожныя нататкі аўтараў з больш як 40 краін свету. Але часопіс быў занадта элітарны і, відаць, не знайшоў свайго чытача. Я спадзяюся, што зноў з'явіцца часопіс перакладной літаратуры, магчыма, больш даступны і разлічаны на масавага чытача. Гэта сёння вельмі неабходна". Перакладчыца Зінаіда Краснеўская таксама выступіла з канкрэтнымі і выразна акрэсленымі прапановамі: "Нядаўна прачытала, што рэдакцыя часопіса "Нёман" ініцыіруе стварэнне клуба перакладчыкаў. Выдатная ініцыятыва. Толькі баюся, што невялікі калектыў часопіса літаральна заблытаецца ў плыні тых людзей, якія сябе сёння называюць перакладчыкамі. Мне здаецца, можна перайсці да ідэі больш высокай якасці. Думаю, наша грамадства, дзяржава і інтэлектуалы саспелі, каб усё ж такі стварыць саюз перакладчыкаў. 20 гадоў таму я асабіста ўдзельнічала ва ўстаноўчым з'ездзе Саюза перакладчыкаў СССР. Пасля вядомыя падзеі пахавалі гэтую вельмі добрую ідэю. Але ў Расіі Саюз перакладчыкаў ёсць, і нядаўна прадстаўнікі Беларусі ўдзельнічалі ў яго з'ездзе, у прыватнасці, Юрый Сапажкоў. Тым больш, у Мінску функцыянуе камерцыйнае прадпрыемства пад назвай "Гільдыя перакладчыкаў". Наколькі я разумею, камерцыйная фірма прысвоіла сабе статус грамадскай арганізацыі і прадае пэўны інтэлектуальны прадукт. Другая мая прапанова тычыцца прыцягнення ўвагі да нашых кніг на сусветным рынку. Мне здаецца, настаў час, каб у нашым Саюзе пісьменнікаў альбо Міністэрстве інфармацыі былі створаныя нейкія падраздзяленні, якія рабілі б рэфераты і анатацыі ўсіх нашых выданняў на асноўных еўрапейскіх, а, магчыма, і сусветных мовах. Спецыялісты для гэтага сёння ёсць".

Сваё, чужое і агульнае

Гаворка пра літаратурных сяброў Беларусі, якую распачаў Мікалай Нікалаеў, мела амаль прытчавы характар, бо была праілюстраваная незвычайнай гісторыяй: "Гэтым летам да мяне прыляцеў сябар, прафесар з Японіі Токуакі Баннай. Ён падарыў мне кніжку 1929 года на японскай мове. Раптам я ўбачыў у ёй фотаздымкі беларускіх пісьменнікаў. Аўтар кнігі — Удзяку Акіта, вядомы японскі драматург, у свой час 15 яго п'ес ішлі ва ўсіх такійскіх тэатрах. І вось у 1928 годзе ён наведваў Беларусь. Тут яго добра прымалі, пра яго пісалі ў газетах, былі апублікаваныя яго фотаздымкі з рознымі пісьменнікамі. Апроч Беларусі, ён наведаў таксама Расію і Украіну. Вярнуўшыся, драматург напісаў кнігу "Маладая Савецкая Расія". А потым, калі памёр у 1963 годзе, выйшла 5 тамоў яго мемуараў. І вось мы з Токуакі Баннаем вырашылі знайсці, што пісалі пра яго ў Беларусі. Напрыклад, газета "Савецкая Беларусь" упершыню надрукавала японскія іерогліфы. Гэта была хайку з перакладам на беларускую мову. Цяпер мой сябар перакладае частку мемуараў Удзяку Акіта, я шукаю беларускія матэрыялы. І мы, магчыма, на наступнай канферэнцыі ўжо прадставім работу пра тое, як беларускія пісьменнікі сустракаліся з пісьменнікамі іншых краін. Дарэчы, у кніжцы 1929 года былі згоняныя фотаздымкі з самымі рознымі беларускімі пісьменнікамі — Кандратам Крапівой, Змітраком Бядулем, Пятром Глебкам, Паўлюком Шукайлам ды іншымі. У Японіі быў арганізаваны музей паважанага пісьменніка, але ў мінулым годзе з-за крызісу яго зачынілі. Я зацікавіўся, дзе ж архівы гэтага музея? Яны ж могуць быць важнымі для беларуска-японскіх сувязей. Мой сябар абяцаў даведацца пра гэта. І я заклікаю, каб у Беларусі больш ведалі пра сувязі беларускіх і замежных пісьменнікаў".

Саветнік пасла Грузіі ў Рэспубліцы Беларусь Зураб Хунтуа распавёў пра сучасныя культурныя сувязі. Паводле яго слоў, зараз журналісты Белтэлерадыёкампаніі здымаюць фільм пра Грузію, а пасля і грузінская здымачная група прыедзе да нас, каб стварыць кіно пра Беларусь. Грузінскі дыпламат адзначыў, што яго суайчыннікі добра ставяцца да беларусаў: "Адна ваша журналістка выйшла ў Тбілісі на праспект Руставелі, калі было шматлюдна, і пачала апытваць людзей, што яны ведаюць пра Беларусь. Аказалася, што 8 з 10 чалавек (праўда, пераважна старэйшага пакалення) былі дасведчаныя ў справах вашай краіны". Ён таксама распавёў, што самым простым пацвярджэннем цёплых культурных кантактаў стане зборнік класікаў грузінскай паэзіі ў перакладзе на беларускую мову. Кніга з'яўляецца агульным праектам "Грузінскай энцыклапедыі" і "Беларускай энцыклапедыі імя Петруся Броўкі" і пабачыць свет у хуткім часе. "Хацелася б, каб і класіка вашай паэзіі была выдадзеная па-грузінску", — адзначыў дыпламат.

Літаратуразнаўца Іван Чарота разважаў на тэму глабалізацыі, на гэтым жа засяродзілася і літаратуразнаўца Ева Лявонава. Яе выступ быў вельмі ўсхваляваны і эмацыйны, бо казала яна пра самае балючае і актуальнае: "Я не супраць таго, што ў школах сёлета была павялічана колькасць гадзін англійскай мовы, умоўна кажучы, мовы глабалізацыі, але ўсё ж такі хацелася б, каб колькасць гадзін роднай мовы была хаця б аднолькавая. Цяжкая сітуацыя і з літаратурай. Праводзячы заняткі на рамана-германскім аддзяленні філалагічнага факультэта, я часам згадваю пэўных беларускіх аўтараў, а студэнты пра іх і не чулі. Чаму? Таму што ў іх быў выбар — вывучаць рускую ці беларускую літаратуру. І яны выбіралі рускую. Таксама неабходна развіваць параўнальнае літаратуразнаўства, каб патлумачыць чытачу, што родніць нашу літаратуру з іншымі, а чым мы адметныя. Напрыклад, лічыцца, што тэма Чарнобыля вылучае славянскія літаратуры з ліку іншых. Але мала хто ведае, што першы твор пра Чарнобыльскую катастрофу быў напісаны не беларускім пісьменнікам, а нямецкім — аповесць "Аварыя" Крысты Вольф. І гэта недасягальнай філасофскай глыбіні твор, які даўно трэба было б перакласці на беларускую мову. Гэта аповесць не толькі пра Чарнобыль, а пра небяспеку глабальнай катастрофы ўвогуле, у тым ліку і страты гістарычнай і нацыянальнай памяці. Таму трэба не супрацьстаяць чужым культурам, а ўзбагачацца імі, развіваючы пры гэтым і сваю нацыянальную".

Саша ДОРСКАЯ

Фота Кастуся Дробава

Прыроды верны сын

Кніга вершаў Хведара Гурыновіча з філасофскай назвай "Застаецца вера", выдадзеная сёлета ў РВУ "Літаратура і Мастацтва", трапіла мне ў рукі ў самую спякоту. Калі дапаможа Бог, каб такая анамалія прыроды не ўвайшла ў звычай, то мы будзем успамінаць і гарачае лета, і ўсё, што з ім было звязана, з лёгкім сэрцам. Але запрашэнне пазнаёміцца з паэзіяй Хв. Гурыновіча таму, што "гэта той глыток чыстага паветра, якога так не стае ў тлумным горадзе" (А. Марціновіч), падалося мне самым спрыяльным у тых абставінах, якія склаліся па віне нябеснай канцылярыі.

Шмат старонак зборніка паэт прысвяціў сям'і. Самых дарагіх людзей Гурыновіч паказаў нам прыгожымі, працавітымі, добрымі. Адчувалася, што гэта не простая сыноўняя пачцівасць, а сапраўдная любоў і пашана, што і паказана ў адметных вершах "На жніве" і "Сенакос". Першы з названых вышэй верш прасякнуты пяшчотай, як голас маці ці дакрананне яе рук; ён напоены водарам палявых траў: мяты, рамонка. Вобразы маці і жыта з'яўляюцца сэнсавымі дамінантамі твора, яны не проста ідуць паралельна ці перасякаюцца, а ствараюць адно цэлае як пачатак жыцця і само жыццё. Носьбітамі святла і святасці з'яўляецца і жытнёвае поле: "Ціха свяцілася хлебнае поле, // Пільна ахоўвала нас ад бяды", і маці, якая завіхаецца з сярпом на працы:

Помню, валошкі сінелі балючa
У перавязаных туга снапах.
Лёгка скакаў на палетку бліскучы
Серп у матуліных спрытных руках.

Верш "Сенакос" — гэта цэлая паэма ў мініяцюры, якая змяшчае прыгажосць прыроды, прыгажосць чалавечых думак і адносін, прыгажосць працы. Галоўная сэнсавая адметнасць верша заключана ў ніжэй прыведзеных радках, якія паказваюць сталага мужчыну ў яго зорны час — час яднання з сусветам, яднання праз дасканаласць яго рухаў, уменне якасна рабіць сваю працу і ўнутранае ўсведамленне гэтага:

Ён ішоў прыгожа неяк,
Стаўшы ў поўны рост.
А за ім, як пад лінейку, —
Роўненькі пракос.

Браў к плячу касу, як скрыпку,
Выціраў расу,
Як смычком, мянташкай спрытна
Шоргаў па лязу.

Бацька паэта — прыклад працавітасці і ўзор у гэтым для сына, які толькі вучыцца касіць, асвойвае азы сялянскага нялёгкага быцця. Працоўнае выхаванне сына прахо-дзіць проста на гэтых пракосах і як бы само па сабе: "Накасіў ужо на зайца? — // Бацька жартаваў", а сыну такая праца цяжкая ў яго дванаццаць год, хоць ён і кажа: "Не баюся я ніколькі // Гэтай працы, не! // Але ўзмах, яшчэ — саколка // Мокне на спіне". Ён так стараўся паспяваць за бацькам, змарыўся — "ледзьве плёўся начаваць на груд", але якое задавальненне ад адчування свайго дачынення да вялікай справы, якой заняты дарослыя мужчыны:

Умінаў я хлеб нішчымны,
Запіваў расой.
І лічыў сябе мужчынам
На плячы з касой.

Творчасць сапраўднага майстра, якім несумненна з'яўляецца і Хведар Гурыновіч, амаль заўсёды нагадвае свайго стваральніка, чые спавядальныя паэтычныя тэксты раскрываюць чытачу рэальныя рысы яго характару. Так, у вершы "Люблю зямныя колеры і гукі" мы чытаем аб тым, что паэт любіць тое ж, што і кожны з нас — зямную прыгажосць у яе простай штодзённасці: "Лісток дрыготкі ў сетцы павучынай // І россып сініх ягад па кустах, // І кветку безназоўную ў лагчыне", а яшчэ ён мае добрае сэрца, бо не кожны з нас можа сказаць: "З маленства я — сабакам верны сябар, // Выратавальнік ластавак і жаб". Такія над-та трапныя адметнасці мы сустракаем і ў іншых яго творах: "Воблакі — як ватоўкі, // Набракłыя ад дажджу. // Вяртаюся да вытокаў, // Памяць сваю буджу". У вершы "Лес дзяцінства" паэт сам атаясамлівае сябе з прыродай: "Ля ствала шурпатага прысяду, // І, мой лес высокі, быццам сябру, // Пакладзе галінку на далонь. // І такая радасць ёсць на свеце — // Пастаяць, паслухаць по-шум вецця // У вячэрняй звонкай цішыні. // Галаву даверліва схіліўшы, // Зразумець, што, ўрэшце, ты не лішні, // Ты — галінка гэтай дабрыні".

Лірычны вобраз Хв. Гурыновіча быў бы няпоўны без прадстаўлення яго верша "Прызнанне", у якім ён шчыра прамаўляе словы любові да роднай Айчыны, хаця і называе яе "сумны край", але ўспаміны аб кожным часе жыцця і аб сваіх бацьках напоўнены не толькі смуткам, але і гонарам за сябе і за іх: "Дзе бацька мой лугі касіў, // Дзе хлеб сярпом матуля жала. // Дзе не трымаў на лёс свой джала, // Падачкі ў долі не прасіў". Заканчваецца верш у лепшых традыцыях сусветнай літаратуры зваротам да Бога, каб той збярог родны край і каб прадаўжалася ніць жыцця:

Дай Бог, каб гэты лес і поле,
І гэты край былі заўжды,
Былі такімі і тады,
Калі мяне не будзе болей.
Каб сцежкі, дзе і я хадзіў,
Мой сын пазнаў беспамылкова,
Калі я ў небе васільковым
Між зорак буду плыць адзін.

Можна назваць Хведара Гурыновіча паэтам палёў, бароў, рэчак, азярын — так многа ў яго творчасці адведзена месца апісанню краявідаў. Нездарма ж у вершы "Мой храм" паэт адзначае: "І я хаджу так-сама ў Боскі храм — // У сонцы ўвесь, не меў дзвярэй ён зроду. // Адкрыты ён заўсёды ўсім вятрам. // Мой храм — Прырода". Свае паэтычныя карціны ён малюе рознымі фарбамі, з усімі магчымымі святлаценевымі эфектамі: "…А над палеткам, над скошаным жытам. // Стомлены вечар прысеў на мяжу, // Зоркай адзінай на ўсходзе прашыты, // Цёмны і цёплы, як татаў кажух"; А як ён спачувае пералётным ластаўкам, на якіх абрушваюцца розныя выпрабаванні ў час падарожжа ў цёплыя краіны:

А ці чуў, скажыце хто, ці бачыў,
Як на поўдзень ластаўкі ляцяць?
Праз дажджы, туманы, цераз горы
Падарожжа трэба ім агараць.
Не спачыць, не сесці на траву.
Колькі іх свой вырай знойдзе ў моры!
А таму ў мяне да вас умова:
Не чапайце птушак, хай жывуць.

У вершы "Вугры" ён заклікае чалавека захаваць вугроў, якія, пакінуўшы Нарач, плывуць у Саргасава мора адкладаць ікру: "Але, як закляцце ў жыцці, // Маршрут іх спрадвечны адзіны… // Не стаўце на рэках плацін, // Пусціце вугроў на Радзіму!" Нават дажджавыя чарвякі не пакінулі яго абыякавым, ім паэт прысвяціў цэлы верш з назвай "Самагубцы?", дзе ідзе гаворка аб нашай з вамі бяспецы: "Ці разам са снегам, з расталай вадой // Іх штрэкі нямыя дазвання // Запоўніла ўсякай хімічнай брыдой, // Якою мы дыхаем з вамі?"

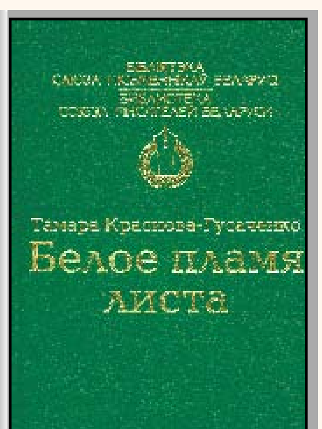
Паэтычны свет аўтара кнігі "Застаецца вера" шматтэмны і насычаны вечным сэнсам жыцця. Ахапіць усе яго перыпетыі і асаблівасці за адзін раз немагчыма, хацелася больш засяродзіць увагу чытачоў на адметным пласце вершаў аб прыродзе, паказаць іх прывабнасць і хвалюючую чароўнасць. Трэба паступовае асэнсаванне асобных строф і радкоў. Увогуле творчасць кожнага паэта — кволая галінка ў зялёным лесе літаратуры, якая патрабуе ўважлівых і добразычлівых адносін да сябе, а паэзію Хведара Гурыновіча хацелася б параўнаць з вобразам чысцюткай кроплі, з лёгкай дажджынкай з яго верша "Кропля", у якім ён так выразна паказаў крохкасць усяго навакольнага свету, які можа пацярпець крах ад аднаго неасцярожнага руху:

Але за дрэва скочыць чуйны звер,
Галінка ўздрыгне ломка і здаецца,
Што разаб'ецца навакольны свет,
Як толькі кропля кволая сарвецца.

Надзея СЕНАТАРАВА

І плакаць, і песню пісаць…

Жанчына — стварэнне кволае і безабароннае. З адным "але": у хвіліны найвышэйшага ўзлёту духоўных і фізічных сіл яна здатная на тое, на што нздатныя многія мужчыны. Успомніце ў сувязі са сказаным някрасаўскіх, купалаўскіх, горкаўскіх і мележаўскіх жанчын! Усё гэта невыпадкова, а навеяна прачытаннем новай кнігі вершаў Тамары Красновай-Гусачэнкі "Белое пламя листа", выдадзенай у серыі "Бібліятэка Саюза пісьменнікаў Беларусі". Такім чынам паспрабую ўвайсці ў паэтычны свет аўтара зборніка. А свет гэты — глыбокі і неабдымны, зачараваны і неразгаданы. І дай Божа, каб ён застаўся такім.

Творчасць Тамары я ведаю даўно, уважліва чытаю, спрачаюся часам наконт напісанага з ёй — у кожнага свой густ, патрабавальнасць да слова, манеры паэтычнага пісьма.

У новай кнізе вершаў выбранага адчуваецца няспынная праца над словам. Задавальняе мноства знаходак розуму і душы.

Усе вершы зборніка можна ўмоўна падзяліць — не раздзяліць, бо кніга атрымалася цэльная — на творы з яскрава выяўленай грамадзянскасцю, лірычныя і вершы з філасофскім пачаткам. Усе яны нясуць асабістую творчую пячатку аўтара, свае штрыхі, рысы і абрысы. І амаль ва ўсіх гучыць трагічная нотка. У адных мацней, у другіх як быццам бы толькі намацваецца. Безумоўна, ёсць вершы і пра каханне, дружбу, адносіны паміж жанчынай і мужчынам.

Але пра ўсё па парадку. Каб працягнуць размову, вымушаны спыніцца на вершах Тамары, прысвечаных трагічнай смерці сына. Яны не стаяць паасобку і разам з тым на іх адразу ж спыняешся. Тут — магнітнае прыцягненне пачуццяў болю, смутку, крыўды і перш за ўсё, крыўды на сябе. Зазначу, што паэтка не наракае на лёс, а прымае трагедыю па-хрысціянску, таму што Бог дапамагае часцей, чым людзі, вера ў бессмяротнасць душы ўмацоўвае: "Бог силы дает, чтобы выжить и жить, / и чтобы тебя, как живого, любить". Выратоўвае адно: яе крывіначка застанецца для маці жывой, яна бясконца будзе размаўляць з ім:

Небосвод сверкал
над ним лазурный,
И была высокою звезда...
А ведь он не знает,
что он умер,
И уж не узнает никогда...

На маю думку, сярод усіх вершаў-прысвячэнняў сыну самы пранізлівы кранаючы верш "Коле", часткова працытаваны вышэй.

Скажыце, які паэт не прызнаваўся і не будзе прызнавацца ў любові да свайго бацькоўскага гнязда, да сваёй Радзімы? Не ведаю такога, апроч, можа, нашых мадэрністаў, для якіх гэтае святое пачуццё — паняцце абстрактнае. Час — катэгорыя бясконцая. Людзі будуць жыць у ім, любіць, ненавідзець, радавацца і засмучацца — так, як аўтар выбранага, які піша: "у боли за Отчизну нет конца" яна "пытается встать от столетий разрухи, грехов и войны". Словамі дзядзькі Івана яна абурaецца тым, што "вся держава пала в одночасье"… Чалавечая трывога, роздум пра гэта, пранізвае шмат якія вершы.

Прываблівае і лірыка. У ёй — пачуццёвасць, таемнасць зачараванне, захапленне вечным, імя якому — каханне:

Дай руку мне! Возьми мою!
И пусть сольются реки.
Тебе свой мир я отдаю,
А твой — беру. Навеки.

Кожны літаратурны творца адметны сваім пошукам патрэбнага слова і вобраза. Менавіта нечаканасць і навіна апошняга прымушае няўзнак вохнуць: "август выжил звоны на ольху, на сосну", "свет небесный стекает по листьям берез", "ивы рыбу удили косами в пруду". Або такія паветраныя радкі: "Лучились блики на стекле, / пылали розы в хрустале". Уменне гукапісаць "асфальт гремит, шуршит, летит, ткут шины километры". Такіх залацінак у вершах сталага аўтара шмат, чытай толькі і наталяйся вобразным словам!

Адпаведнае месца, калі не самае галоўнае, займае тэма сакральная: неба, Бог, храм, малітва. У гэтым шэрагу побач з іншымі анікога не пакіне абыякавым верш "Радуница" і такія строфы:

Я стою под гулким
сводом храма,
Исповедью сердце
распахнув,
Настеж растворив
живые раны —
Окна боли —
в светлую весну.

Мяне асабіста заўсёды ставяць у "тупік" нечаканыя, у нечым парадаксальныя радкі. Яно й вядома, успомніце пушкінскае "гений — парадоксов друг". Люблю за гэта нашага Разанава, рускага Кузняцова. Маюцца такія радкі і ў вершах Т. Красновай-Гусачэнкі:

Играет музыка столетий,
Сверкает радуга эпох…
Встают вопросы
междометья:
Я — червь?
Но ведь отец мой — Бог…

У сваім аглядзе ці, лепш, агледзінах-паразовах: спецыяльна не агучваў вершы, якія зрабілі на мяне ўражанне незабыўнае, увайшлі ў маю паўсядзённасць і будзённасць светлым промнем. І перш, чым назваць некаторыя з іх, дазволю сабе спыніцца больш падрабязна на майстэрстве аўтара кнігі. Уразіў мяне; здавалася б, просты па сюжэце, старым, як свет, верш "Дед Данила". Стары сюжэт, стары свет, стары дзед, а як нова заблішчэла гэта ўсё пад пяром маёй каляжанкі, якія дакладныя словы знойдзены для партрэта чалавека, яго атачэння: гусінае крыло, якім змятаюць з рамак пчолак, каб не параніць аніводную з іх, цярпенне, пяшчота, любоў адчуваецца ў кожным руху старога, пахі воску, хлеба і кмену… У напрацаваных і спрацаваных далонях дзеда навек засталося перапічанае, перад якім адступае зло. І малітва — без яе нашы продкі ніколі не браліся за справу. А канцоўка верша проста зачароўвае:

Мой дед, прости,
что не могла я
Твои молитвы понимать:
Как жить сегодня надо, зная,
Что послезавтра умирать...

Нашы дзяды і бабулі амаль дакладна ведалі, калі скончыцца іх зямны шлях, і разам з тым рабілі сваю справу да канца. У тым іх бессмяротнасць!

Назаву яшчэ некалькі вершаў класічных па манеры пісьма. Сярод іх "Еще весна в свои права...", "Чагода", "Скажи мне хоть слово..", "Покаяние" і шмат іншых, сапраўды майстравітых і па-майстэрску напісаных.

Кніжка прачытана. Засталіся думкі пра яе і пачуцці, навеяныя ей. Асалода за дабро і прыкрасць за тое, што часта жывеш не па Боскіх законах, мала любіш, быццё прымаеш за жыццё, мала думаеш пра вечнае, закопваешся ў нейкія дробязі, карацей — не так жывеш. Бо жыць мы заклікаы інакш. Напрыклад, так: "То дом для бездомного строить, / то плакать, то песню писать..." І жыць толькі любоўю, як намагаецца жыць аўтар гэтай кнігі.

Алег САЛТУК

"Юрый Фатнеў — сапраўдны пісьменнік, чалавек, які жыве дзеля яе вялікасці Літаратуры… Гэта рускамоўны аўтар, але яго творчасць зусім несправядліва застаецца ў цені," — лічыць Міхась Башлакоў — паэт, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь. Роздумы над апошнім раманам Юрыя Фатнева "У рэха няма аблічча" прапануюцца нашым чытачам.

Аблічча рэха

У прэсе апошніх гадоў можна знайсці літаратурныя партрэты Юрыя Фатнева (нарадзіўся на Алтаі ў 1938 г., жыў у Казахстане, Беларусі, Расіі, з 1990 г. жыве ў Гомелі, аўтар шматлікіх зборнікаў паэзіі, некалькіх значных празаічных твораў), згадкі пра мерапрыемствы, у якіх пісьменнік прымаў удзел. Рэцэнзіі ж на літаратурныя творы ці, тым больш, агляды творчасці Юрыя Фатнева, на жаль, не трапляліся: нягледзячы на тое, што мастацкі ўзровень прозы і паэзіі гэтага пісьменніка вельмі высокі, нешматлікія крытыкі не паспяваюць ацэньваць усё вартае, што сёння выдаецца. Між тым, сітуацыя, калі творчасць сталага аўтара амаль не аналізуецца ці нават замоўчваецца, падаецца даволі недарэчнай…

Раман-гіпотэза "У рэха няма аблічча" (2008) узнаўляе падзеі XI — XII стст., дае новыя трактоўкі вобразам гістарычных персанажаў. Аўтар пераасэнсоўвае даўнія падзеі, палемізуе з гісторыкамі, спрабуе па-свойму рэканструяваць і растлумачыць мінулае.

Героі рамана часта ўжываюць старaславянізмы, маўленню некаторых з іх уласцівыя дыялектныя рысы ("Так на гэта пергамента не хопить, — пужався летописец Сухмень").

Асноўная тэма рамана — творчасць у часы Сярэднявечча. Адны з галоўных герояў твора — "багамаз" Спірка, гусляр Баян і князь-вандроўца Уладзімір Галіцкі, які па версіі пісьменніка з'яўляецца аўтарам "Слова пра паход Ігаравы". Праўда, гэтыя персанажы крыху губляюцца між іншых дзейных асоб і гістарычных падзей. Юры Фатнеў распачынае свой твор са смерці ноўгарадскага князя Уладзіміра Яраславіча, якая адбылася ажно за 133 г. да Ігаравага пахода на полаўцаў, але распавядае пра галоўную падзею толькі на апошніх сарака (з трохсот пяцідзесяці) старонках рамана.

Істотна, што ўсе князі, да якіх звяртаецца аўтар "Слова", маляўніча, вобразна праходзяць перад чытачом рамана. Пісьменнік следам за аўтарам "Слова" паказвае мінулае (асобы, падзеі, бітвы, перамовы) на шырокім гістарычным фоне. Таму чытач сутыкаецца з сотняй розных персанажаў, трапляе і ў Гомій, і ў Тмутаракань…

Пішучы пра жыццё Старажытнай Русі, Юрый Фатнеў паказвае як гожае, так і брыдкае, спалучае непрывабна-натуралістычныя дэталі з часам рамантычна-ўзнёслым светаўспрыманнем герояў. Тут і "Скособоченная башня" ў Чарнігаве, з якой параўноўвае сваю душу Усевалад — "Сырость. Блевотина. Какие-то опоры обвалились, ступеньки сгнили, а все еще карабкается мерзость вверх, суетится корысть, шмыгают всякие уловки по темным углам. Болтается на перекладинах какая-то рвань в кровавых пятнах," — і лірычныя, напісаныя "вершамі ў радок" філасофскія і пейзажныя замалёўкі: "Мне этот миг струною напряженной звенеть, смеяться и на помощь звать. Но пусть по гуслям пронесутся кони, сорвут со струн подковами набат! Прервется звук и улетит дыханье. Но ветер дунет — и всклубиться пыль. Напомнит облик вещего Бояна, что Влесов внуче по земле бродил…". Адметнасць творчай манеры Фатнева –здольнасць часам асвяжыць раман яркім вобразам, прыроднай метафарай: «одуванчиковый пух» быццам «прощальный поцелуй», два пеўні б'юцца ля курнішча – "Боже, и тут нужно выяснить, кто же первый…".

Юрый Фатнеў часам дае жыццёвыя, побытавыя дэталі ("В мыльню бы мне," — ўкленчыў Усяслаў Чарадзей, калі яго вызвалілі з кіеўскага поруба), але разам з тым нярэдка ўводзіць фантастычныя элементы: сны, уяўленні, прароцтвы, дзівосная музыка, прывіды, Гандляр Верамі, кій з пісьмёнамі дакірылічнай графікі, на якім напісана пра злачынствы Яраслава Мудрага… Праўда, гэтыя дзівосы не вызначаюць развіццё сюжэта…

Месцамі князі надзвычай сентыментальныя (Ігар, уцякаючы ад стэпавікоў,

Малюнак Алесі Ісы

трымае перад сабой хваёвую лапу і ўвесь шлях удыхае пах ігліцы — пах рускай зямлі), але пісьменнік не рамантызуе гістарычных дзеячаў, ператвараючы іх ледзь не ў святых. Праўда, усе яны надзеленыя трапяткой любоўю да родных мясцін, якая вельмі кантрастуе з дзікім норавам, жорсткасцю, ваяўнічасцю, запальчывасцю. Дый вытанчаныя "кніжныя" разважанні князёў кепска спалучаюцца з іх грубасцю, з жорсткасцю да сваякоў і ворагаў. "Пошто грешил? Век был такой. Такая планида. Будто вошел в лабиринт, должен идти вперед. Невозможно ступить в сторону".

Як і шмат у каго з пісьменнікаў-мужчын, раман Юрыя Фатнева, можна сказаць, "аднаполы". Жанчын, паўнавартасных хаця б як другасныя персанажы, у творы зусім няшмат: Інгігерда, Вольга Юр'еўна, Яраслаўна, Тавалошка — усе яны цікавыя адно як чыесці — крыху самастойныя — жонкі. Увогуле ж жанчыны разглядаюцца ў творы галоўным чынам як аб'ект агрэсіі, гвалту. "Воображение молодых воев рисовало во всех подробностях сцены насилия. Аки звери, набрасывались они на беззащитных девок половецких, сдирали с них одежду, вспыхивало полымем голое тело — и никакой поп не осудит. Нет на этот случай попа". Сам пісьменнік малюе сцэны боек і гвалту таксама са шматлікімі натуралістычнымі падрабязнасцямі, хаця робіць гэта больш далікатна ў адносінах да чытача, чым шмат хто з сучасных аўтараў.

Чытаючы раман Ю. Фатнева, разумееш, што жыць у сучаснай Беларусі шматкроць лепш, чым нарадзіцца на дзевяць стагоддзяў раней. Наўрад ці шчаслівай была тагачасная жанчына, люляючы пад нядобрым позіркам мужа дзіця, народжанае ад ворага ці княжага дружынніка, прадчуваючы, што дачку можа напаткаць ейны лёс, а сын знікне дзесьці ў палавецкім стэпе… З аднаго боку, дзякуючы хрысціянству Еўропа стала значна больш гуманнай — з іншага боку, сусветныя войны мінулага стагоддзя паказалі, якімі па-жывёльнаму лютымі засталіся тысячы цывілізаваных людзей…

Падаецца, што мэтай пісьменніка гістарычнага жанру можа быць альбо выяўленне праблем сучаснасці праз дэманстрацыю аналагічных сітуацый у мінулым, альбо імкненне падштурхнуць чытача да супастаўлення былога і сённяшняга з тым, каб падвесці да агульнакультурных высноваў, да думак пра напрамкі развіцця чалавецтва. Калі першая мэта была для Фатнева амаль не актуальнай, то другое ў яго якраз атрымалася. Шмат якія старонкі рамана выяўляюць у пісьменніку ўдумлівага гісторыка, над некаторымі радкамі цягне па-філасофску паразважаць: "Когда людская масса осознает себя народом, рождается историк, к которому из всех времен сходятся невидимые другим призраки. Он должен заставить их заговорить — и тогда народ просыпается. Он жил. Он видел эти сны. Греки, римляне благодаря историкам своим получили бессмертие"…

На жаль, пасля чытання твора не застаецца моцнага ўражання ад тых герояў, якія меліся быць галоўнымі. Магчыма, прычына ў неструктураванасці тэксту, адсутнасці падзелу на раздзелы і часткі, што значна ўскладняе ўспрыманне гістарычнай прозы. На пачатку рамана размова ідзе пра Баяна — гэтая частка адзначаная "вершамі ў радок". Талент Баяна-гусляра шануюць князі, ён падарожнічае з імі, прымае ўдзел у сечах, але здатны ўзняцца над зямлёй і адчуць сапраўдную існасць жыцця і гісторыі…

Натхненне Уладзіміра Галіцкага падчас Ігаравага пахода мае падставай доўгія папярэднія блуканні і душэўныя пакуты князя-выгнанніка, які ратуецца ад злосці бацькі і жыве фактычна з літасці сродзічаў. У час бітвы ён, нібы вяшчун, бачыць думкі іншых, адчувае сябе па-над сечай, а пасля размовы з Ігаравым паслом пачынае складаць "Слова…". "Странное это было состояние. Вроде не стало его. Не человек он, а — даль, близь, небо, земля, каждое событие, которое случилось когда-то или теперь, время, текущее ныне и то, что для других не наступило. Наверно, так ощущали жизнь славянские боги".

Мастак і архітэктар Спірка вар'яцее, калі яго выпраўляюць з роднага града за тое, што размаляваў царкву нячысцікамі. "Кто же больший властелин в мире? Пошто люди не почитают мастера, а преклоняются перед временщиками?" — разважае пісьменнік.

А самым адметным, як мне здаецца, нечаканым і нязвыклым атрымаўся вобраз Кірылы Тураўскага — пісьменнік, аскет, настаўнік, засяроджаны на хрысціянстве: "Ничего в нем, кроме стати, не осталось от славянина… Припять протекла мимо, а он разглядел лишь Иордан".

Яшчэ адна вартасць рамана "У рэха няма аблічча" — гэта тое, як падрабязна ўзнавіў Юрый Фатнеў геаграфію Старажытнай Русі, абмалёўваўшы відарысы амаль кожнага значнага горада, адзначыўшы характар і асаблівасці мясцовых жыхароў і князёў. Далучыўшыся да княжых паходаў, да блукання Уладзіміра Галіцкага, чытач бачыць і Чарнігаў, і Дзебранск, і Тураў… І варта думаць, што ў неабсяжнай прасторы рамана кожны чытач знойдзе вартую ўвагі падзею ці думку…

Алеся ЛАПІЦКАЯ

Калонка Міхася Южыка

Зайздрасць як рухавік

У літаратурным асяроддзі — у тэлефонных размовах, курыльнях, на старонках пісьменніцкіх ЖЖ — толькі і чуюцца апошнім часам абвінавачванні адно аднаго ў зайздрасці, славалюбстве ды іншых біблейскіх грахах. Прычым абвінавачванні гэтыя выбухаюць тады, калі вычэрпваюць усе разумовыя рэсурсы, інтэлектуальны запас. А пасля, нібы задзірыстыя хлапчукі, не ў змозе перамагчы словам — адвешваюць адно аднаму аплявухі ў выглядзе цэтлікаў "зайздроснік" і "славалюбец".

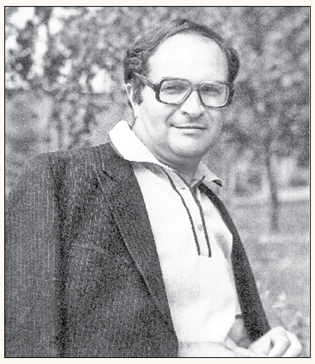
Таму варта крыху патлумачыць наступнае. Як сказаў адзін паважаны свяшчэннік, літаральна ўсе людзі страшэнныя грэшнікі, а таму самае прыдатнае для іх месца — у пекле, і толькі вялікай літасцю Божай мы трымаемся на зямлі. Цяжка не пагадзіцца з гэтай высновай, асабліва калі кожны непрадузята і сумленна пакорпаецца ў нетрах сваёй душы... Але вось у чым закавыка. Літаратура — не манастыр, дзе асноўнай задачай кожнага ёсць духоўнае ўзвышэнне і падрыхтоўка да вечнасці. Літаратура вырашае крыху іншыя справы. І найперш — гэта стварэнне высокамастацкіх твораў, а яшчэ — пошукі і ўвядзенне ў гісторыю нацыянальнай літаратуры самага вартага і каштоўнага. Пошукі гэтыя, чаго там замоўчваць, вядуцца сярод проста-такі завалаў пасрэднасці, шарговасці, немастацкасці, ваяўнічага глупства і махровай графаманіі.

Адшукаўшы мастацкае і вылучыўшы (а гэта задача найперш крытыкаў і літаратуразнаўцаў), мы самім ужо гэтым фактам робім богаўгодную справу. А прасоўваючы ў літаратуру пад рознымі маркамі ардынарнасць і графаманскія творы — адпаведна спрыяем богапраціўнаму. Такім чынам, ад літаратара і крытыка не патрабуецца нерэальнага — быць чалавекам святым і бязгрэшным, а патрабуецца пасільнага — быць хаця б сумленным і адказным за сваю працу. А таксама — не займацца тым, што табе прыродай не дадзена, інакш наробіш благога сабе і людзям. Таму малаадоранаму літаратару найлепш зусім не пісаць. А крытыку з поўнай адсутнасцю мастацкага слыху і густу — найлепей самавыяўляцца ў якой іншай, далёкай ад літаратуры сферы. І гэта я кажу на поўным сур'ёзе. Бо нічога няма страшнейшага, чым злачынства духоўнае: калі прыніжаюць і замоўчваюць творцаў, пацалаваных самім Творцам, а ўзвышаюць бяздарнасць; калі пішуць не па-мастацку і дзякуючы прабіўным якасцям і сацыяльнай актыўнасці ўзводзяць свае творы ледзьве не ў класіку.

Вось што ад нас, шаноўныя, патрабуецца. Нічога надзвычайнага і большага, чым простая добрасумленнасць. Абвінавачванні ж літаратараў у зайздрослівасці да поспехаў калег і славалюбстве выглядаюць па меншай меры недарэчнымі. Тым больш, што абвінавачванні гэтыя кідаюць, як правіла, самыя што ні ёсць зайздроснікі і славалюбцы, не здольныя заўважыць бервяно ва ўласным воку. Паўтараю, сярод літаратараў святых няма, дый задач святасці тут не стаіць. Зайздрасць і славалюбства, калі падысці да гэтага па-філасофску, — магутныя і неабходныя рухавікі творчасці. Вядома ж, разам з іншымі рухавікамі, якія мы не станем тут разглядаць. Прачытаўшы выдатную старонку калегі, творца міжволі запальваецца і заражаецца імпэтам напісаць прынамсі не горш. Пасля пачутай пахвалы ў бок калегі з глыбінь душы творцы паўстае жаданне, каб і яго некалі заслужана пахвалілі. І гэты ўнутраны пасыл залежыць не ад нас, грэшных, ён закладзены ў нашу прыроду ад нараджэння. Можна, канечне, змагацца з сабой і пачаць духоўна расці. Але тады варта сыходзіць з літаратуры ў манастыр, скіт ці пустэльню. А найлепей — змірыцца з тым, што там, дзе ёсць свецкае жыццё, прысутнічаюць і славалюбства, і зайздрасць.

Таму прапаноўваю літаратарам перастаць вешаць на калег недарэчныя цэтлікі, а пачаць сумленна выконваць сваё зямное наканаванне. Каму дадзена — ствараць мастацкія творы; каму дадзена — іх справядліва аналізаваць.

№ 36 10 верасня 2010 г. ЛіМ

Мікола МАЛЯЎКА

Вучыла мама…

Далёка на зямлі да раю,
Як не змагаемся са злом,
І каля храма Бог збірае
Людзей, пакрыўджаных жыццём.

Не заракайцеся ад гора:
Ударыць нечакана гром —
І чалавек, шчаслівы ўчора,
Па свеце пойдзе з хатулём.

Не трапіць у здаровых звязку —
І перасядзе чалавек
У інвалідную каляску,
Каб парадніцца з ёй навек.

Як быццам цвёрда стаў на ногі,
Але і сам на ўсе гады
Не заракайся ад трывогі,
Не заракайся ад бяды.

Вучыла мама: "Каля храма
Збірае занядбаных Бог,
Каб ты спыніўся — і таксама
Чужому гору дапамог".

Перад тым, як вярнуцца…

Наляжаліся хлопцы ў зямлі,
Аднадумцы мае, суразмоўцы.
Без дарог, што нас побач вялі,
Наляжаліся хлопцы.

Адышлі нечакана яны,
І разлука трывожыць, як рана:
У журботныя згадкі і сны
Адышлі нечакана.

Падымаю з нябыту вышэй,
На блакітную нашу арбіту,
Да апошніх сустрэч, да вачэй
Падымаю з нябыту.

Праплываюць маўкліва яны,
Нерэальна жывыя надзіва, —
Паасобку, адзін за адным,
Праплываюць маўкліва.

Ці мяне яны бачаць адтуль?
Не ўсміхаюцца ў небе, не плачуць,
Не махаюць рукой на ляту.
Ці мяне яны бачаць?

Пройдзе час — падымуся да іх.
Сам у воблачка я абярнуся
І навекі да іх, дарагіх,
Прыйдзе час — падымуся.

Перад тым, як вярнуцца ў зямлю,
Усміхнуцца няхай, усміхнуцца —
І ў палёце высокім замруць
Перад тым, як вярнуцца.

Патрабавальны да пракокаў час

— Прарок! — крычалі.
— У стагоддзе раз
Паэт такі ўзвышаецца над светам!..
І заклікалі нас: ідзіце следам.
А той паэт успыхнуў і пагас.
Як ламавік, сапе яго Пегас.
Ці многа ў нас сучаснікаў-паэтаў
З магутным словам і аўтарытэтам?
Патрабавальны да пракокаў час.

Натхняюць жыць
і славіць дзень высокі
Яны, мае крылатыя прарокі.
З чужой падставы слухаць не хачу
Я тых, хто на пасад Купалаў лезе, —
За горад еду, каб хутчэй пачуць
Над полем жаўранка,
зязюлю ў лесе.

Прырода

Паўторы
Без паўтораў —
У прыродзе,
Кантрастны свет,
Заснаваны на згодзе.

Вясна і лета,
Восень і зіма,
А сумнай аднастайнасці —
Няма.

Смуга туманіца,
Дажджыць ці снежыць —
Усё душу мілуе,
Сэрца цешыць.

Штодзень
Займае сонца
Свой пасад,
Заходзіць
І вяртаецца назад.

Зямлю і неба
Лучаць поры года,
Таму яна і вечная,
Прырода.

Камарык

Падсочваліся сосны-беражніцы,
І трапіў ён у кропельку жывіцы.

У штыль і ў буру мора працавала,
Каб залатым бурштынам смолка стала.

Камарыка галублію я вачыма,
Жыццё крывінка ёсць у ім, магчыма.

Здаецца, раскалі бурштыну шарык —
І загудзе рэліктавы камарык.

Кладачка

На кладачцы сустрэліся,
Сышліся — вочы ў вочы:
Яна трымціць над рэчанькай,
І ён не можа збочыць.

А кладачка гайдаецца,
Парыпвае трывожна,
Нібы сказаць стараецца,
Як разысціся можна.

Збянтэжыліся бедныя,
Да чырвані гарачай:
Яна яго не ведае,
І ён яе не бачыў.

А кладачка гайдаецца,
Вада шуміць унізе —
І рукі іх збліжаюцца,
І рукі іх спляліся.

Падняў яе і, ціхую,
Нясе ён асцярожна,
Нясе ён — і не дыхае,
Бо аступіцца можна.

А кладачка гайдаецца,
Зрадніла іх употай:
Яна яму ўсміхаецца,
І ён глядзіць з пяшчотай.

Не знаюць, што наперадзе,
Ды час спыніўся быццам, —
Не могуць і на беразе
Пра кладачку забыцца.

За морам недзе — рай і на зямлі

За морам недзе — рай і на зямлі.
І марыў я пад навальнічнай хмарай
Хоць колькі дзён пагрэцца на Канарах.
Аселя мы пасля вайны жылі
На "палачкі" — калгасныя рублі.
І потым, дзе і як ні гаспадарыў,
Не змог угнацца за крылатай марай, —
Гадай цяпер, ці збудзецца калі.

Калега мой пацвельвае вясёла:
"На сотках дачных загарай, Мікола!
І тэлек уключай —
там свет без меж,
Зямля і неба ў сонечным блакіце:
Сягоння на Канарах адпачнеш,
А заўтра — на Багамах ці на Крыце".

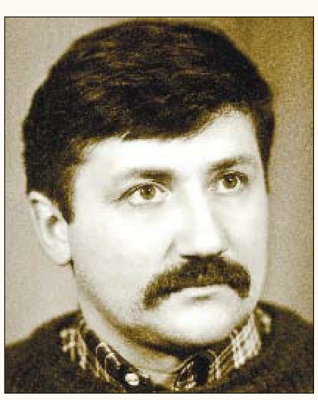
Начное свята запрашае ў круг

Начное свята запрашае ў круг,
Па-маладому і пяе і танчыць.
А я стаю як Божы адуванчык:
Падзьмі — і абляціць апошні пух.
Не грэе кроў і не бадзёрыць дух,
Пыляцца ў вёсцы, на сядзібе дачнай,
Вятроўка і дарожны чамаданчык, —
Касцёр начлежны мой даўно патух.

Няўжо калісьці, адуванчык Божы,
Я залаціўся ўсмешкаю прыгожай?
Дзявочы голас ціха пазаве
У свет юнацтва, ясны і лагодны, —
І я апошні пух на галаве
Хаваю ўпотай пад берэцік модны.

Мінулае

Не забываецца мінулае,
Яно абавязкова адгукнецца —
Пчалой,
Агнём
Ці тою куляю,
Што некалі не закранула сэрца.
Яно, далёкае, падпольнае,
Яшчэ ўсплыве,
Паставіць перад фактам:
Аддзячыць мёдам,
Дойме полымем,
А вінаваты —
І заб'е інфарктам.

Віктар КУНЦЭВІЧ

Мяжуе слота з пазалотай

* * *

Лашчыцца мне ў вочы
Восень пасля ночы.
Котачкаю рыжай
Даль туманы ліжа.
На пустых палетках,
Жоўтых ад лістоты,
Танчыць танга ветрык —
Адчуваю дотык
На душы і ў сэрцы
Сумнай прыгажосці…
Выйдзе час памерці,
Дай жа Бог — увосень.

* * *

Неба нізкае, а дождж
Дробны-дробны,
Сумна-шэры.
Дрэваў жоўтыя шпалеры
Паміж вёсак, гарадоў.
Блішча шэрая дарога,
Рухавік пяе самотна —
І за новым паваротам
Тыя ж шэрань і маркота.
Лета ў вырай паляцела —
Не дагнаць яго машынай.
І палае арабіна
У сляце асенняй смела.

* * *

Далягляд, далячынь,
Чым душу мне лячыць?
Яе лётаць вучыў
Ясным днём, уначы.
Мары ўсе на спачын,
Плач. Парвіся-крычы!
Хвацка лёс правучыў:
Дол, затым — далячынь.

Ноч

Ноч коўдрай скінулася з неба.
Асілак-сон кладзе людзей
На адпачынак.
Спачыць трэба
І радасці, і злой бядзе.
А ў небе зорачкі — то душы
Ад спячых цел на волю йдуць,
Каб мары і надзеі гушкаць,
Каб зверху на людзей зірнуць.
Дый удыхнуць у сны малюнкі,
Нібы цудоўны вернісаж,
Паслаць праз космас пацалункі
У ціхі час,
Паўночны час.

* * *

Мяжуюць слота з пазалотай —
Вятры, імжа, туман.
Сярод журбы,сярод маркоты
Брыдзе кастрычнік-пан.
Трасе агністаю лістотай
З маўклівых мокрых дрэў.
Азяблая зямлі істота
На доўгі час замрэ.
У неспакоі і разладзе
Яе касмічны дух,
Які няволіцца ў абладзе
Жыццёвых завірух.

* * *

Раскідала восень думкі па завулках.
Думкі мае, думкі —
рыжыя лісты.
Паміраюць думкі
ад маркоты гулкай,
Дагараюць думкі
ў промнях залатых.
І душа пусцее, як спусцелі дрэвы.
І халодны сівер стукае ў акно.
Можа, то не вецер,
можа, ўсплёскі гневу.
Можа, ўсплёскі страсці,
што жылі даўно?
І зімовы холад
хутка сцісне сэрца.
І замруць пачуцці
ў векавечным сне.
І трывогу бачыць
злыя вочы смерці
Супыняе мара —
мара аб вясне.

* * *

У сумных вачах
Гайдаецца восень.
Дзень скончыў свой шлях —
Уздрыгвае просінь.
А раніцай сонца
У сумныя вочы
Зірне — і бясконцасць
Нябесная хоча
У іх застацца,
Гарэць, залаціцца…
Няма сіл змагацца,
Няма сіл спыніцца!
Каханка смяецца:
"Я знаю, ты хочаш
Глядзець і глядзецца
У сумныя вочы".

* * *

А восень ціха адгарэла —
У прысаку адны вуглі.
Цягнік ляскоча ашалела:
Ён звозіць восеньскія дні,
І мне ў самоце падалося,
Што не дагнаць цягнік жыцця
І не вярнуць паэтку-восень
Як не крычы ў нямы працяг.

Фота Яўгена Шастакова

Сумесны праект штотыднёвіка «ЛіМ»
і Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі

КНІЖНЫ СВЕТ

10 верасня 2010 г.

Выпуск 13

Профессия актёра-диктора жива

Литература и радио всегда были неразрывно связаны. Стихи и проза, звучавшие из динамиков с самого начала появления радиоприемника, вызывали огромный интерес у слушателей. Часто радио для многих людей было единственным источником художественного слова. Об особенностях существования литературы на радио — наша беседа с Олегом Винярским, актером и режиссером Белорусского радио, который за много лет работы прочел в эфире множество произведений зарубежной, белорусской и русской литературы.

— Олег Александрович, как так получилось, что вы, актер, начали выходить в эфир именно с литературными произведениями?

— Я всегда был пленен литературой, чувствовал, что есть резервы, которые должны когда-то себя проявить. И именно в чтении художественных произведений этот литературный потенциал нашел выход. В то же время мне хотелось быть и актером, а как быть им, если находишься за пределами театра? Тогда я не знал, что существует радиотеатр, удивительное явление с долгой и интересной историей, которое меня не отпускает до сих пор.

— Во время вашего прихода на радио здесь уже существовала традиция чтения?

— Белорусская традиция чтения литературных произведений ведет свой отсчет с давних пор. Мы все, кто приходил на радио в 1980-е, видели, какое богатство хранится здесь, в Доме радио, — не только записи спектаклей, но и голоса людей, которые создавали этот золотой фонд. Люди, сформировавшие белорусское вещание, вышли именно из театральных коллективов. Актеры проживали здесь совершенно иные жизни. Нужно вспомнить блистательных мастеров жанра — таких, как народные артисты Советского Союза Глеб Глебов, Леонид Рахленко, Лидия Ржецкая, Борис Платонов, Роман Филипов, Виктор Тарасов, народные артисты Беларуси Лилия Давидович, Зинаида Броварская, Павел Дубашинский. Не могу не сказать еще об одном человеке, который оказал огромное влияние на становление моей творческой индивидуальности, — заслуженный артист Беларуси Игорь Лаптинский — режиссер, благодаря которому я в 1986 году сыграл главную роль в радиоспектакле "Мой генерал" по повести Альберта Лиханова. Тогда же встретился и с народной артисткой Советского Союза Стефанией Станютой, моим учителем по театральной школе Матвеем Федоровским.

— Кого из чтецов старшего поколения можете назвать своими учителями?

— Когда я пришел на радио в качестве диктора-стажера, здесь работал целый отряд дикторов, которые учились у московских педагогов. Сюда приезжали классики мастерства Ольга Высоцкая, Юрий Левитан, Владимир Герцик. Это было поколение дикторов, воспитанных мхатовскими актерами. Потом у нас появились свои педагоги, которые умели научить плавно переносить ударение во фразе так, что даже информационный выпуск был гармоничным и изящным по форме. Тогда же образовалась группа педагогов, с которыми мне пришлось работать. В нее входили заслуженные артисты Беларуси Лилия Стасевич, Галина Сидельникова, Илья Курган, Галина Еременко, Владимир Шелихин, Николай Чирик. Я бы хотел отметить и тех могучих актеров и чтецов, без которых не представляю своего роста. Это Игорь Ильинский, замечательный чтец, актер и киноартист, он и по сей день остался образцом умения заразительно передавать, доносить мысль и чувства автора. Ростислав Плятт, актер, который сделал радио своей второй профессией, был неподражаем как интерпретатор зарубежной классики, один из лучших голосов, живой, легкий, подвижный. Незабываемый чтец Михаил Ульянов, с каким чувством уверенности проникновенный он читал Василия Шукшина "Я пришел дать вам волю". Из современных артистов я преклоняюсь перед Сергеем Юрским, одним из чтецов, который сохранил свою уникальную манеру, неизбывную тягу к эксперименту.

— Сегодня радио у нас ассоциируется с образом озорного ди-джея. А вы говорите о дикторе как о профессии.

— Профессия диктора еще жива, и не нужно ее воспринимать как нечто архаическое, несовременное. По-прежнему люди пишут письма на радио, называют человека, к которому обращаются, "диктор". В то же время мы говорим о том, что сегодня часто слышим на радио неправильные ударения, неверные интонации, не совсем подходящие голоса. И я это связываю с тем, что, к сожалению, утрачен институт дикторства, который стоял отдельно в нашей культурной традиции и существовал только на радио и телевидении. Утрачено ощущение своего авторского начала в предложении, абзаце, периоде. Если думают, что читать просто, что читая не нужно тратиться, люди глубоко заблуждаются — в чтении нужно прежде всего добиться того, чтобы тебе поверили и сделали акцент на то, что вот этого человека мы будем слушать.

— Вы уже достаточно долго читаете в эфире литературные произведения. Менялось ли за это время отношение к литературе на радио, да и сама литература?

— Действительно, очень много прочитано. Сначала "литературные" выходы в эфир были достаточно спорадическими, не было длительных чтений, "радиосериалов", как я их называю. Радиосериалы начали появляться в 1990-е. В конце 1980-х информационное и литературное пространство стало более доступным, возникла массовая литература, но и классическая оставалась актуальной. Популярная литература давала читателю и слушателю новое — мистические истории, триллеры, темы западной традиции вплоть до нарушения табу. Мы узнали и литературу белорусской эмиграции. В конце 1990-х мы начали искать совершенно иной литературный материал. Обратили внимание на детективы.

(Продолжение на стр. 2)

Аўтограф

Нягледзячы на стэрэатыпы

Госцем "Кніжнага свету" на гэты раз стаў Зміцер Сасноўскі, кіраўнік гурта сярэднявечнай музыкі "Стары Ольса".

— Зміцер, якія кнігі вы чытаеце?

— Большасць літаратуры, якую я чытаю, прысвечана гісторыі музыкі. На жаль, у Беларусі няма ні падручнікаў, ні дапаможнікаў па гісторыі беларускай музыкі. Таму даводзіцца чытаць польскія, літоўскія, чэшскія. Апошняй кнігай, што мяне ўразіла, была праца Нікалауса Арнанкура "Музыка як мова гукаў".

— А з беларускай літаратуры кнігі якіх аўтараў вас уражваюць?

— У першую чаргу гэта творы Уладзіміра Караткевіча. Кожны раз, адкрываючы яго кнігі, часам нават зусім выпадкова, знаходзіш адказы на пытанні, што цябе хвалююць. Асабліва значнай для мяне з'яўляецца аповесць "Ладдзя роспачы". Яе можна чытаць у любым кепскім стане і настроі, і ён адразу ж паляпшаецца. Аповесць гэтая прыцягальная найбольш тым, што ў ёй Уладзімір Сямёнавіч, нягледзячы на існуючыя стэрэатыпы добрых і кепскіх паводзінаў, піша пра рэгулярнае ўжыванне алкаголю, увагу да жанчын. Да таго ж, праз "Ладдзю роспачы" можна шмат над чым паразважаць, у першую чаргу пра смерць як вызначальнік жыцця зараз.

Аўтограф брала Марына ВЕСЯЛУХА

На здымку: Зміцер Сасноўскі — чытачам "Кніжнага свету": "Паболей чытайце Караткевіча!"

Фота аўтара
Калаж Віктара Калініна

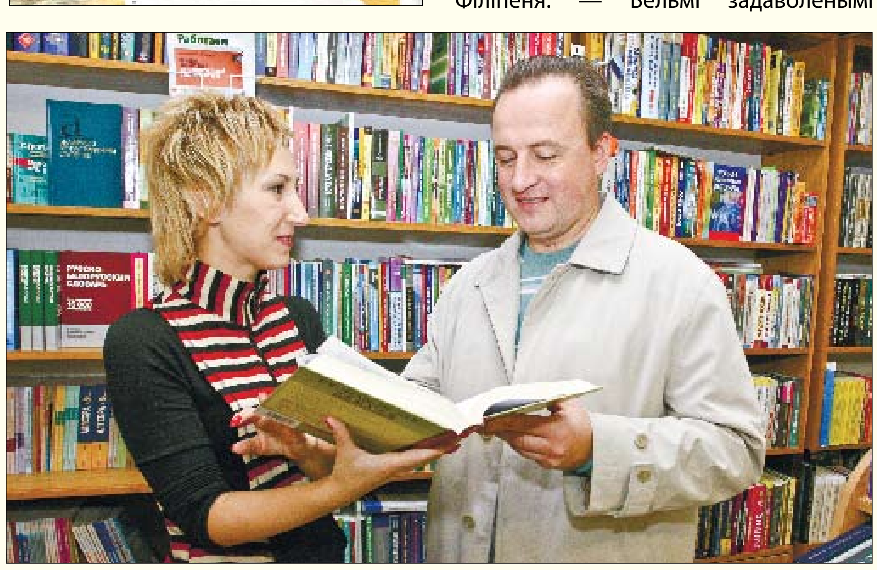
Вітрына

Лепшая сяброўка дзяцей

Кнігарня "Вильно", што знаходзіцца ў Мінску па адрасе: вул. К. Каліноўскага, 55, у гэтым годзе адсвяткавала сваё 35-годдзе. Цёплая атмасфера і гасціннасць супрацоўнікаў дадаюць своеасаблівага шарму гэтай невялікай кніжнай краме.

За час існавання (з 1975 года) кнігарня перажыла шмат змен і новаўвядзенняў. "У мінулым годзе было цалкам зменена ўсё абсталяванне крамы, інтэр'ер стаў больш зручны для пакупнікоў. — расказвае дырэктар кнігарні Тамара Філіпеня. — Вельмі задаволенымі засталіся малады мамы і іх дзеткі, бо стэнд з дзіцячай літаратурай цяпер знаходзіцца адразу каля ўваходу ў краму, тут хапае месца нават для дзіцячых калясак".

І сапраўды, у "Вильно" прадстаўлены шырокі выбар дзіцячай, забаўляльнай і вучэбнай літаратуры для школьнікаў. Таму кнігарня мае заслужаны аўтарытэт сярод вучняў і іх бацькоў. Зручна размешчаны аддзелы крамы. Пасля аддзела дзіцячай літаратуры знаходзіцца канцылярскі, які таксама дапамагае маленькім наведвальнікам рыхтавацца да школы. Паліцы з мастацкай, вытворчай літаратурай і класікай размешчаны ў глыбіні магазіна. Шырока прадстаўлены і слоўнікі, і кнігі па тэхнічных навуках, філасофіі, юрыспрудэнцыі, філалогіі. Самае пачэснае месца ў краме займае стэнд з кнігамі беларускіх выдавецтваў. Кнігарня мае свой сайт у Інтэрнэце, на якім падаецца інфармацыя пра кніжныя навінкі, акцыі і зніжэнні цэн. Працуе паслуга "Кніга поштай".

(Працяг на стар. 2)

Профессия актёра-диктора жива

(Окончание. Начало на стр. I)

— А как же белорусская литература? Какие произведения наших классиков вы читали в то время?

— В конце 1990-х я стал заниматься режиссурой и попал в литературно-драматическую редакцию. Тогда мы стали выстраивать палитру белорусского вещания, возникло несколько проектов, ставилось много спектаклей на основе белорусских произведений. Мне повезло прочитать буквально подряд несколько романов Владимира Короткевича, которые стали и школой чтения, прикосновения к нашей истории, и хорошим наблюдением за тем, как минувшее резонирует в современности. Я прочел романы "Нельзя забыть", "Черный замок Ольшанский", на них научился выстраивать пространство, распределять эфирное время, воспринимать, как люди реагируют на произведение. Ведь картина дорисовывается до целого только когда получаешь отзыв — письмо или телефонный звонок. Был начат и завершен роман "Колосья под серпом твоим", его мы прочитали с актерами из разных театров (постановочное чтение). Тогда же мне доверили один из программных романов Ивана Пташникова "Олимпиада" — потрясающую сагу, описывающую судьбу нескольких поколений белорусов. Иван Николаевич принимал самое активное участие в проекте, делал замечания. Это сотрудничество стало для меня вехой в профессиональном становлении.

Тогда же в нашей редакции появилась еженедельная программа "Окно в мир", которая просуществовала 4 года. Сначала ее вел известный поэт и журналист Владимир Дюба, затем редактором и режиссером стала Елена Козленя. Сейчас не перечислить всех произведений мировой литературы, которые читались в рамках этой программы. Мы старались ввести и авторов по своим интересам, которые лично нас волновали, не забывали о белорусских и русских писателях. "Окно в мир" запомнилось еще и потому, что мы получали огромную почту.

И тут я хочу вспомнить еще одного актера, народного артиста Беларуси, голос которого всегда узнавали по особому тембру и манере, Юрия Сидорова. Несмотря на то, что он был актером Русского драматического театра, очень любил читать на белорусском языке. Одной из последних работ Юрия Владимировича было чтение книги воспоминаний Олега Волкова "Погружение во тьму", которая одно время была запрещена, так как написал ее бывший лагерник. Мы знали, что пришли перемены на радио, и из-за изменения всей сетки вещания не смогли дочитать произведение.

— Как эти изменения отразились на чтении литературы в эфире?

— Они коснулись всей системы радиовещания. Редакции были упразднены, начался поиск новых форм радио, менялся и состав, и оборудование. Вот тогда пропала и дикторская школа. В начале 2000-х разорвалась связь времен, но люди как-то вовремя спохватились, и спустя 2-3 года литература стала постепенно проникать на радиостанцию "Беларусь". Мы возвращали и критерий художественности, и интерес к классике. Тогда я запланировал, что обязательно прочитаю трилогию "Полесская хроника" Ивана Мележа. И действительно, мы за три года прочли ее всю по зарубежному вещанию. Тогда же я прочел "Новую землю" Якуба Коласа — трижды. Один раз в прямой эфир целиком на канале "Культура", потом на зарубежное вещание в записи, позже мне предложили прочитать "Новую землю" в третий раз, но уже на польском языке в прекрасном переводе Чеслава Сенюха.

Канал "Культура" Белорусского радио стал одним из столпов, на котором развивались традиции литературного чтения. Здесь появились две литературные рубрики — "Бестселлер", в которой звучит лучшая мировая литература и "Белорусская антология", где читаются исключительно белорусские произведения. Благодаря этой рубрике мы вернулись к творчеству нашего классика Максима Горецкого, к его документально-художественным запискам "На империалистической войне" — Произведению, которое наряду с романами Эрих-Мария Ремарка, Эрнеста Хемингуэя, Ричарда Олдингтона ярко показывает трагизм эпохи и человека. после Первой мировой войны. Потом пошел поток литературы. Мы начали читать произведения замечательного лирика и наблюдателя Янки Брыля. Прочли "Горсть солнечных лучей", "Мир далекий и близкий", роман "Птицы и гнезда".

— Но ведь изменилось время, изменился и слушатель, неужели в чтении все осталось по-прежнему?

— Во время чтения "На империалистической войне" я решился на эксперимент — в прямом эфире оформлять голос музыкально, дополнять его шумами — стрельбой, взрывами, пулеметными очередями. Ранее в прямом эфире можно было только читать, и моя задумка могла быть проблемой прежде всего для звукорежиссера. Сначала я пользовался маленькими бумажками с написанными на них темами, потом для звукорежиссера разметил вторую книгу.

— Неужели все это остается в стенах Дома радио и не выходит за рамки эфира?

— И снова точкой отсчета стала повесть "На империалистической войне". Я решил закрепить опыт и исправить ошибки чтения — диском. Его мы разработали маленькой командой. В 2008 году к 115-летию со дня рождения Максима Горецкого в Государственном музее истории белорусской литературы проведели презентацию.

В этом году мы завершили еще один проект, инициированный Белорусским Экзархатом и предложенный архимандритом Алексием Шинкевичем, — чтение Евангелия в эфире. Работала целая творческая группа в составе редактора Людмилы Митакович, звукорежиссера Валерия Беляева, и консультанта, преподавателя Минской духовной семинарии Александра Короля. С 2007 года мы записали все четыре Евангелия, возможно, с помощью Издательства Белорусского Экзархата записи будут изданы на диске.

— Вы уже говорили об участии Ивана Пташникова в работе над чтением его романа. А как другие авторы, от них вы получали отзывы?

— Когда начинал читать "Живи, как хочется" Янки Сипакова, сам автор все время меня поддерживал. Сейчас заканчивается чтение романа в стихах Джорджа Байрона "Дон Жуан" на белорусском языке. Владимир Скоринкин, который блестяще осуществил перевод романа, неоднократно высказывал слова одобрения. Плодотворное сотрудничество меня связывает также с Василём Ткачевым, Владимиром Степаном и Максимом Климковичем.

— Вы говорите о чтении прозаических произведений. А поэзия присутствует на радио?

— Поэзия как особый род чтения всегда была востребована на радио. Галина Шаблинская, заведующая литературным отделом, стала инициатором возрождения белорусского стиха в эфире. На радио часто проходят презентации книг, беседы с авторами, которые сопровождаются чтением отрывков, целых циклов. Каждую неделю в специальной рубрике звучит подборка белорусских стихов. В последнее время вышли в эфир прозведения Рыгора Бородулина, Владимира Марука, поэзия Великой Отечественной войны.

— Каким образом вы выбираете произведение для чтения? Что служит основным критерием?

— Выбор произведения часто происходит на уровне подсознательном, интуитивном. Важно, чтобы оно соответствовало тебе как чтецу. Когда я выбираю произведение и автора, мне хочется одновременно рассказать и о своей любви к писателю, которого хочу представить со всей его художественной и эмоциональной палитрой. В то же время рассказать словами автора, почему я взял его произведение именно сейчас, и с помощью именно этого автора и произведения дать ответ на вопросы современности. И когда сливаются эти две позиции — есть подлинность твоего существования перед микрофоном.

Беседовала
Марина ВЕСЕЛУХА

На снимке: Олег Винярский.

Фото
Константина Дробова

Час чытаць

Не варта спяшацца

Беларусы пазначаюць свае адносіны да літаратуры і називаюць кнігі, што паўплывалі на іх светаўспрыманне.

Соф'я Жыбулеўская, дырэктар кнігарні "Кніжны салон":

— Я палюбіла кнігу з дзяцінства — у маю вёску Навашына прыязджала выязная бібліятэка з Заслаўя. Канечне, пачыналася ўсё з казак. А пасля сур'ёзную кнігу прачытала — "Старик и море" Эрнеста Хемінгуэя. Я яе праглынула і з таго часу пачала чытаць больш, і больш, і больш. Як мне падаецца, усе творы цікавыя. Сёння мяне захапляюць многія творы філасофскага характару. Чытаеш таго ж Барадуліна — ліставанне з мамай, і бачыш адносіны бацькоў і дзяцей... На жаль, не хапае часу многае пачытаць. Шмат кніг цікавых. І ўсе яны кладуцца на сэрца.

— А ці змяніўся ваш падыход да самога працэсу чытання? Некаторыя чытаюць, адчуваючы асалоду ад кожнага радка, іншыя прачытваюць кнігі па дыяганалі, каб хутчэй азнаёміцца са зместам...

— Думаю, што хутка чытаць — гэта не чытанне. Вось, была я на вечарыне Яўгена Еўтушэнкі. Калі ён сам чытаў вершы — гэта адно, ён выдатна дэкламуе! А калі я пасля сама ўзяла кнігу і пачытала творы сам-насам — мне яны сталі больш зразумелымі. Хаця Еўтушэнка чытае эмацыйна, артыстычна. Я некалькі разоў яго перачытала! А спяшацца, каб толькі пазнаёміцца з кнігай, чытаць агулам — гэта зусім не тое.

Ірына ТУЛУПАВА

Фота Кастуся Дробава

Вітрына

Лепшая сяброўка дзяцей

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

У кніжнай краме "Вільно" часта праводзяцца распродажы і акцыі. "Традыцыйяй ужо сталі зімовыя распродажы кніг, якія ўзгадняюцца з кнігагандлёвым прадпрыемствам "Белкніга", і акцыя "Дзень добры, школа". Ды і асартымент у нас шыкоўны!" — з гонарам падкрэслівае Тамара Эдуардаўна.

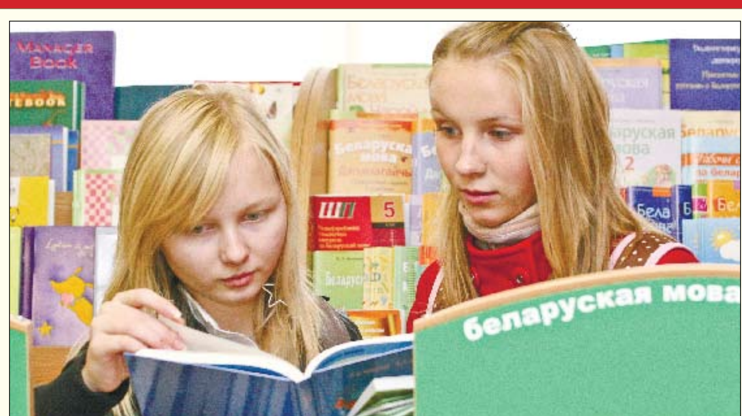
У снежні мінулага года прадавец кнігарні Вера Герашчанка ўдзельнічала ў рэспубліканскім конкурсе прафесійнага майстэрства, які праводзіўся ў Доме кнігі "Светач". Нягледзячы на тое, што спаборніцтва прафесіяналаў праходзіла ўпершыню, конкурс атрымаўся цікавым і прадуктыўным. Вера Валер'еўна з гонарам прайшла ўсе этапы выпрабавання, але разгубілася і не змагла адказаць толькі на апошняе пытанне. Тым не меней, яна годна прадставіла краму на гэтым конкурсе.

Напрыканцы гутаркі я запыталася ў дырэктара кнігарні: "Чым "Вільно" вылучаецца сярод іншых мінскіх кніжных крам?". Тамара Эдуардаўна адказала проста і лаканічна: "Энтузіязмам і працаздольнасцю прадаўцоў, якія шчыра клапоцяцца пра поспех і, не шкадуючы сіл, робяць усё для большага камфорту і задавальнення пакупніцкага попыту".

Кацярына ДЗЕМЯНЧУК

На здымках: дырэктар кнігарні «Вільно» Тамара Філіпеня; намеснік дырэктара Ірына Ліпень знаёміць пакупніка з кніжнымі навінкамі; у гандлёвых залах кнігарні.

Фота Кастуся Дробава

Добрая справа — «Наша страва»

У выдавецтве Логвінава была перавыдадзеная кніга Алеся Белага "Наша страва". Кніга сапраўднай беларускай кухні змяшчае не толькі рэцэпты, але і іх варыяцыі, цікавую гісторыю, міфы і паказкі, згадкі ў літаратурных творах, карацей, ахоплівае цэлы культуралагічны пласт, звязаны з кулінарнымі прыхільнасцямі беларусаў.

Алесь Белы распавёў, што ў назве кнігі закладзеная гульня слоў, бо яна асацыіруюцца са словазлучэннем "наша справа", гэта надае элемент нейкага з'ядння на карысць адраджэння нацыянальных кулінарных традыцый. Апроч гэтай кнігі, Алесь Белы мае англамоўнае выданне пра беларускую кухню, выпушчанае амерыканскім выдавецтвам, а таксама з'яўляецца аўтарам многіх артыкулаў у "Энцыклапедыі беларускай кухні", што выйшла ў выдавецтве "Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі". Плануе працягваць апісанне кулінарнай гісторыі і ў кнігах, якія пакуль толькі ў праектах.

Другое выданне "Нашай стравы" было дапоўнена зусім нязначна — у яго ўключаны толькі дадатковы нарыс пра труфелі. Але за гэты час аўтар напісаў яшчэ некалькі тэкстаў, якія маглі б увайсці ў наступныя перавыданні, таму, відаць, кніга будзе станавіцца з кожным перавыданнем усё таўсцейшай.

Саша ДОРСКАЯ

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя Нацыянальнай кніжнай палатай Беларусі апошнім часам

Будаўніцтва.
Будаўнічыя матэрыялы.
Будаўніча-мантажныя работы

Дистанция гражданских сооружений: 65 лет: 1944–2009 / Брестское отделение Белорусской железной дороги; [фото О. В. Бараньчикова и др.; автор текста А. М. Суворов]. — Брест: Полиграфика, 2009. — 47 с. — 700 экз.

Нормативно-технические документы по экономике строительства. Ресурсно-сметные нормы на ремонтно-строительные работы: утверждено Министерством архитектуры и строительства Республики Беларусь 12.11.07: введено 01.01.08. — Изд. официальное. — Минск: Минстройархитектуры Республики Беларусь. — 29 см. — (Национальный комплекс нормативно-технических документов в строительстве). — Обложка на белорусском языке. — Заглавие обложки параллельно на белорусском и русском языках.

Сб. 56: Проемы: РСН 8.03.356-2007: взамен сб. 56 «Проемы» (СНБ 8.03.3-56-02). — 2007 (2010). — III, 98 с. — 200 экз.

Сб. 63: Стекольные, обойные и облицовочные работы: РСН 8.03.363-2007: взамен сб. 63 «Стекольные, обойные и облицовочные работы» (СНБ 8.03.363-02). — 2007 (2010). — III, 79 с. — 200 экз.

Нормативно-технические документы по экономике строительства. Ресурсно-сметные нормы на строительные конструкции и работы: утверждено Министерством архитектуры и строительства Республики Беларусь 12.11.07: введено 01.01.08. — Изд. официальное. — Минск: Минстройархитектуры Республики Беларусь.

Сб. 23: Канализация – наружные сети: РСН 8.03.123-2007: взамен сб. 23 «Канализация – наружные сети» (СНБ 8.03.123-2000). — 3-е изд. — 2010. — IV, 121 с. — 200 экз.

Перспективы развития новых технологий в строительстве и подготовке инженерных кадров: сборник научных статей / Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы; [редколлегия: Т. М. Пецольд (отв. ред.) и др.]. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 497 с. — Часть текста на английском, немецком и польском языках. — 150 экз. — ISBN 978-985-515-288-1.

50 лет ОАО «Стройкомплекс» / Министерство архитектуры и строительства Республики Беларусь; [составители: В. С. Бажутов, Л. И. Оношко, В. М. Петлич]. — Минск, 2010. — 189 с. — 1000 экз.

Сборник индексов изменения стоимости ремонтно-строительных работ и информации об отпускных ценах на материалы и изделия / Министерство архитектуры и строительства Республики Беларусь, Республиканское унитарное предприятие «Республиканский научно-технический центр по ценообразованию в строительстве». — Минск: РНТЦ, 2010–

Вып. 5: Май. — 2010. — 202 с. — 1314 экз.

Сборник индексов изменения стоимости, цен и тарифов в строительстве по регионам и в среднем по Республике Беларусь / Министерство архитектуры и строительства Республики Беларусь, Республиканское унитарное предприятие «Республиканский научно-технический центр по ценообразованию в строительстве». — Минск: РНТЦ, 2010–

Вып. 5: Май, кн. 1. — 2010. — 483 с. — 2125 экз.

Вып. 5: Май, кн. 1 (приложение). — 2010. — 76 с. — 2279 экз.

Вып. 5: Май, кн. 2. — 2010. — 303 с. — 2134 экз.

Часткі будынкаў і збудаванняў

Правила устройства и безопасной эксплуатации лифтов: [утверждено Министерством по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь 31.07.06: введены в действие с 13.09.06]. — 4-е изд. — Минск: ДИЭКОС, 2010. — 150 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6743-55-2.

Сборник инструкций по обеспечению безопасной эксплуатации лифтов / [Министерство по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь, Департамент по надзору за безопасным ведением работ в промышленности (Госпромнадзор)]. — 7-е изд. — Минск: ДИЭКОС, 2010. — 38 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6743-57-6.

Ацяпленне, вентыляцыя і кандыцыяніраванне паветра ў будынках і збудаваннях

Как построить печь и камин / [автор-составитель Л. С. Конева]. — Минск: Харвест, 2010. — 317 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-8542-0.

МАСТАЦТВА. ЗАБАВЫ.
ВІДОВІШЧЫ. СПОРТ
Агульныя пытанні мастацтва

Малевич. Классический авангард. Витебск: [альманах]. — Минск: Экономпресс, 2005–

Вып. 12 / [редколлегия: Дмитрий Сарабьянов и др.]. — 2010. — 288 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — Часть текста на английском языке. — 500 экз.

Архітэктура

Баня, сауна: лучшие рекомендации опытных специалистов по строительству русской бани, сауны, походной бани и мини-сауны / [автор-составитель Лариса Станиславовна Конева]. — Москва: АСТ; Минск: Харвест, 2010. — 94 с. — 7000 экз. — ISBN 978-5-17-033299-1 (АСТ). — ISBN 978-985-16-1291-4 (Харвест).

Памятник в воспоминание сражений при Полоцке в 1812 году / [составление, вступительная статья, примечания А. И. Судника; фото: С. М. Прокудин-Горский и др.]. — Полоцк: Полоцкое книжное издательство, 2010. — 61 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6936-20-6.

Выяўленчае мастацтва. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва.
Маляванне і чарчэнне

Манга-мания. Девочки и девушки / [перевела с английского Т. И. Попова]; иллюстрации Тоби Квармби при участии Роба Холла. — 3-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 31 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-15-1108-8.

Манга-мания. Фантастические существа / [перевела с английского Т. И. Попова]; иллюстрации Тоби Квармби при участии Джона Энгельхардта. — 2-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 31 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-15-1107-1.

Манга-мания. Юноши и мужчины / [перевела с английского Т. И. Попова]; иллюстрации Тоби Квармби при участии Джона Энгельхардта и Роба Холла. — 2-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 31 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-15-1106-4.

Уотсон, Э. У. Искусство рисования карандашом / Эрнест Уотсон; [перевела с английского Е. Л. Орлова]. — Минск: Попурри, 2010. — 151 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-15-1075-3.

Черчение: 9-й класс: решение упражнений по учебному пособию «Черчение. 9 класс» автор В. Н. Виноградов / [составитель С. В. Смолич]. — Минск: Юнипресс, 2010. — 78 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-221-5.

Эдвардс, Б. Откройте в себе художника = Drawing on the right side of the brain / Бетти Эдвардс; [перевел с английского П. А. Самсонов]. — 3-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 287 с. — 8000 экз. — ISBN 978-985-15-1017-3.

Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Мастацкія промыслы

Вышивка лентами. — Минск: Харвест, 2010. — 255 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-16-7310-6 (в пер.).

Декупаж. Красивый декор своими руками. — Минск: Харвест, 2010. — 255 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-16-8150-7 (в пер.).

Ликсо, Н. Л. Игрушечки из бисера / [Ликсо Наталья Леонидовна]. — Минск: Харвест, 2010. — 35 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-8133-0.

Ликсо, Н. Л. Цветы из бисера / [Ликсо Наталья Леонидовна]. — Минск: Харвест, 2010. — 35 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-8132-3.

Мурзина, А. С. Шторы и гардины: [более 100 вариантов] / А. С. Мурзина. — Минск: Харвест, 2010. — 254 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-7307-6 (в пер.).

Чернышева, Л. А. Лоскутное шитье: 100 лучших образцов / [Чернышева Людмила Александровна]. — Минск: Харвест, 2010. — 255 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-7219-2 (в пер.).

Жывапіс. Графіка

Баженова, О. Д. Радзивилловский Несвиж. Росписи костела Божьего Тела / Ольга Баженова. — Минск: Харвест, 2010. — 414 с. — Часть текста и резюме на английском языке. — 1000 экз. — ISBN 978-985-13-9752-1 (в пер.).

Счастный, В. Г. Художники Парижской школы из Беларуси: эссе, биографии, путеводитель / Владимир Счастный; [под редакцией Б. А. Крепака, Н. М. Усовой, Л. В. Хмельницкой]. — Минск: Четыре четверти, 2010. — 174 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6856-85-6.

Музыка

Чыгрын, С. М. Жыў родны песняй: нарыс пра беларускага харавога дырыжора, кампазітара і педагога Антона Валынчыка / Сяргей Чыгрын. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 86 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6930-99-0.

Белорусская государственная академия музыки (Минск). Научные труды Белорусской государственной академии музыки / Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусская государственная академия музыки. — Минск: БГАМ, 1991 — ISSN 2079-6102.

Вып. 22: Теория и практика профессиональной исполнительской и педагогической подготовки в высшей музыкальной школе / [составитель Яконюк Вадим Леонтьевич; редколлегия: Е. Н. Дулова (гл. редактор) и др.]. — 2010. — 207 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6837-70-1.

Забавы. Відовішчы. Гульні. Спорт.
Тэатр. Сцэнічнае мастацтва. Драматычныя прадстаўленні

Алисейчик, Г. В. Мистерии древних славян и генезис театра / Галина Алисейчик; [научный редактор А. В. Соболевский]. — Минск: БГАИ, 2010. — 171 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6708-31-5 (в пер.).

Спорт. Гульні. Фізічная культура.
Спартыўныя гульні

Бадминтон: методические рекомендации: [для студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра спортивных игр и гимнастики; [автор-составитель: Е. Л. Зубрицкая]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 50 с. — 60 экз.

Белорусский государственный университет физической культуры (Минск). Информационно-аналитический бюллетень / Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Белорусский государственный университет физической культуры. — Минск: БГУФК, 2008–

№ 8 / [составители: Т. Д. Полякова, И. В. Усенко]. — 2010. — 279 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6953-21-0.

Борщ, М. К. Развитие физических качеств спортсменов-паралимпийцев с глубоким нарушением зрения на основе вибрационной стимуляции нервно-мышечного аппарата: методическое пособие / М. К. Борщ; Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Государственное учреждение «Научно-исследовательский институт физической культуры и спорта Республики Беларусь». — Минск: НИИ ФКиС, 2010. — 55 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-90168-2-0.

Врублевский, Е. П. Легкая атлетика: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Е. П. Врублевский, Е. А. Масловский; Национальный банк Республики Беларусь, Полесский государственный университет. — Пинск: ПолесГУ, 2010. — 242 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-516-100-5.

Кобринский, М. Е. Организационно-методические аспекты управления спортом / М. Е. Кобринский, М. М. Еншин; Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Белорусский государственный университет физической культуры. — Минск: БГУФК, 2010. — 217 с. — 200 экз. (1-й з-д 50). — ISBN 978-985-6953-06-7.

Куценко, А. Г. Борьба за жизнь и жизнь в борьбе / Алексей Куценко; [литературная запись, предисловие, послесловие и комментарии Анатолия Тасминского]. — 2-е изд., дополненное. — Минск: Кнігазбор, 2010. — 243 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6930-93-8.

Литвинович, В. М. Организация и экономика физической культуры и спорта: учебно-методическое пособие / В. М. Литвинович, О. А. Гусарова, Н. Ф. Денисенко; Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Белорусский государственный университет физической культуры. — 2-е изд., исправленное и дополненное. — Минск: БГУФК, 2010. — 117 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6953-13-5.

Макаров, А. А. Лыжный спорт: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-03 02 01 «Физическая культура» / А. А. Макаров; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 179 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-531-022-9.

Международная научно-практическая конференция государств – участников СНГ по проблемам физической культуры и спорта: доклады пленарных заседаний, Минск, 27–28 мая 2010 г. / [редколлегия: М. Е. Кобринский (главный редактор) и др.]. — Минск: БГУФК, 2010. — 283 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6953-23-4.

Международная научно-практическая конференция государств – участников СНГ по проблемам физической культуры и спорта: материалы международной научно-практической конференции (Минск, 27–28 мая 2010 г.) / [редколлегия: М. Е. Кобринский (главный редактор) и др.]. — Минск: БГУФК, 2010 — ISBN 978-985-6953-08-1.

Ч. 1. — 2010. — 466 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6953-09-8.

Ч. 2. — 2010. — 465 с. — Часть текста на английском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-6953-10-4.

Мехрикадзе, В. В. Толкание ядра: пособие: [для студентов] / В. В. Мехрикадзе, Э. П. Позюбанов, Л. И. Мальцева; Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Белорусский государственный университет физической культуры. — Минск: БГУФК, 2010. — 35 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6902-94-2.

Полвека белорусского биатлона: в лицах и цифрах / [автор текста Г. Л. Москаленко; раздел «Справочная информация» подготовил Е. И. Павловский]. — Минск: БЕЛТА, 2010. — 51 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6828-48-8.

Президентский спортивный клуб: [информационные материалы о республиканском государственно-общественном объединении]. — Минск: РеМарк, 2010. — 81 с. — 500 экз.

President's Sports Club. — Minsk: РеМарк, 2010. — 81 с. — На английской мове. — 500 экз.

Прэзідэнцкі спартыўны клуб

МОВА. МОВАЗНАЎСТВА.
ЛІНГВІСТЫКА. ЛІТАРАТУРА
Мовазнаўства і мовы. Лінгвістыка

Мова і літаратура: матэрыялы 67-й навуковай канферэнцыі студэнтаў і аспірантаў філалагічнага факультэта БДУ (28 красавіка 2010 г.) / Беларускі дзяржаўны універсітэт, Філалагічны факультэт. — Мінск: РІВШ, 2010. — 167 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-358-9.

Идеи. Поиски. Решения: III Международная научно-практическая конференция, г. Минск, 25 ноября 2009 г.: в 2 т. / [редколлегия: И. С. Ровдо – председатель и др.]. — Минск: БГУ, 2010–

Т. 2. — 2010. — 172 с. — Часть текста на английском и белорусском языках. — 68 экз. — ISBN 978-985-500-282-7 (ошибоч.).

Мосунова, Н. И. Теория перевода: учебно-методический комплекс: [для студентов] / Н. И. Мосунова; [Частное учреждение образования «Минский институт управления»]. — Минск: МИУ, 2010. — 157 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-490-615-7.

Мовы

Акуленко, И. С. Путешествие = Die Reise: учебно-методический комплекс по практике устной и письменной речи немецкого языка для студентов лингвистических специальностей / И. С. Акуленко; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2010. — 173 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-498-321-9.

Английский язык: 3-й класс: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / [Л. М. Лапицкая и др.]. — Минск: Аверсэв, 2010. — 127 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-533-032-6.

Английский язык: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-70 02 01 «Промышленное и гражданское строительство» / Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет; составление и общая редакция Л. Ф. Булойчик, Л. А. Синяк. — 2-е изд. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 195 с. — 160 экз. — ISBN 978-985-531-029-8.

Английский язык: учебно-методическое пособие по практике устной и письменной речи для студентов, изучающих английский язык как второй иностранный / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра английской филологии; [автор-составитель: О. П. Осипова]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 242 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-517-225-4.

Английский язык. Аудиопрактикум: для школьников и абитуриентов / [И. И. Панова и др.]. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 220 с. + 1 электронно-оптический диск (CD-R). — 2000 экз. — ISBN 978-985-06-1839-9 (в пер.).

Английский язык. Сборник стандартизированных тестов к курсу «English for medical students» (для студентов 1–2 курсов лечебного факультета, занимающихся по базовому учебнику М. Б. Вайнштейн) / [Р. В. Кадушко и др.]; под редакцией Кадушко Р. В.; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра иностранных языков. — Витебск: ВГМУ, 2009. — 247 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-466-219-0.

Березовская, С. Н. Основы экономики = Basics of economics: учебно-методическое пособие по деловому английскому языку: для студентов экономических специальностей заочной формы обучения / С. Н. Березовская, Е. В. Климук; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный экономический университет. — Минск: БГЭУ, 2010. — 43 с. — 925 экз. — ISBN 978-985-484-693-4.

Волшебная шкатулка: рабочая тетрадь-1 по английскому языку: пособие для учащихся 4-го класса учреждений, обеспечивающих получение общего среднего образования, с русским и белорусским языками обучения (повышенный уровень) / [Н. М. Седунова и др.]. — 6-е изд. — Минск: Аверсэв, 2010. — 79 с. — 10600 экз. — ISBN 978-985-529-352-2.

Волшебная шкатулка: рабочая тетрадь-2 по английскому языку: пособие для учащихся 4-го класса учреждений, обеспечивающих получение общего среднего образования, с русским и белорусским языками обучения (повышенный уровень) / [Н. М. Седунова и др.]. — 6-е изд. — Минск: Аверсэв, 2010. — 95 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-529-353-9.

Волшебная шкатулка: тетрадь-словарик по английскому языку: [для учащихся 3–4-х классов / Н. М. Седунова и др.]. — 3-е изд. — Минск: Аверсэв, 2010. — 110 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-341-6.

Гвоздович, Е. Н. Безэквивалентная лексика: теория и практика перевода = Non-equivalent words: theory and practice of translation: учебно-методическое пособие / Е. Н. Гвоздович. — Минск: ТетраСистемс, 2010. — 127 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-536-059-0.

Глагол. Времена действительного залога: сборник упражнений по английскому языку: [для слушателей факультета довузовской подготовки / Н. А. Бондарева и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный экономический университет. — Минск: БГЭУ, 2010. — 33 с. — 1125 экз. — ISBN 978-985-484-709-2.

Гуль, М. В. Книги и музыка = Books and reading. Music: практикум по английскому языку для студентов 4-го курса гуманитарных и педагогических специальностей 1-21 06 01-01 «Современные иностранные языки», 1-02 03 06 «Иностранные языки (английский, немецкий)» / М. В. Гуль; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2010. — 79 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-473-534-4.

Денисюк, О. В. Немецкий язык = Deutsch: Окружающая среда. Тексты экологической тематики: учебно-методическое пособие: [для студентов] / О. В. Денисюк; Министерство образования Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова, Кафедра иностранных языков. — Минск: МГЭУ, 2010. — 63 с. — 67 экз. — ISBN 978-985-6931-32-4.

Жук, И. В. Вводно-фонетический курс по испанскому языку для начинающих: учебно-методическое пособие: [для студентов] / И. В. Жук, О. В. Сакович; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный экономический университет. — Минск: БГЭУ, 2010. — 163 с. — 135 экз. — ISBN 978-985-484-638-5.

История Франции: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Современные иностранные языки»: в 3 т. — Минск: Вышэйшая школа, 2001–2010.

Т. 3 / П. И. Примак, Т. П. Примак, Л. Руайе. — 2010. — 262 с. — Переплет и текст на французском языке. — 1000 экз. — ISBN 978-985-06-1845-0 (в пер.).

Калочкова, Т. В. Английский язык: весь школьный курс в таблицах / [Калочкова Татьяна Валерьевна]. — Минск: Юнипресс, 2010. — 223 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-210-9.

Койрович, М. В. Совершенствуем грамматику: практика и тесты = Improve and test your grammar: пособие: в 2 ч. / М. В. Койрович, Л. И. Василевская; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный экономический университет. — 2-е изд., стереотипное. — Минск: БГЭУ, 2010–

Ч. 1. — 2010. — 365 с. — 110 экз. — ISBN 978-985-484-694-1.

Койрович, М. В. Совершенствуем грамматику: практика и тесты = Improve and test your grammar: пособие: в 2 ч. / М. В. Койрович, Л. И. Василевская; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный экономический университет. — Минск: БГЭУ, 2009–2010.

Ч. 2. — 2010. — 180 с. — 625 экз. — ISBN 978-985-484-685-9.

Латинский язык: словарь-справочник: для студентов гуманитарных факультетов / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина; [авторы-составители: Л. Н. Грицук, Е. А. Митюкова]. — Брест: БрГУ, 2010. — 63 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-473-536-8.

Межкультурная коммуникация = Interkulturelle Kommunikation: учебно-методическое пособие для студентов лингвистических специальностей высших учебных заведений / Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет; [составители: Т. Н. Ступчик, Я. Ханц]. — Барановичи: БарГУ, 2010. — 68 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-498-308-0.

Немецкий с интересом = Deutsch mit Interesse: практикум по немецкому языку для студентов специальности 1-02 03 06-02 – Немецкий язык. Английский язык: в 2 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2007–2009.

Ч. 2 / К. Ч. Ольшевская, Л. Мархофф, Н. И. Власюк. — 2009. — 87 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-515-185-3.

Панова, И. И. Английский язык: устные темы и тексты для чтения: пособие для подготовки к экзаменам / И. И. Панова, Е. Б. Карневская, Е. А. Мисуно. — 5-е изд., переработанное и дополненное. — Минск: Юнипресс, 2010. — 318 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-202-4.

Страноведение Германии: учебно-методическое пособие для студентов лингвистических специальностей / Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет; [составитель И. С. Акуленко]. — Барановичи: БарГУ, 2010. — 192 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-498-322-6.

Точилина, А. К. Супертренинг. Английский язык: материалы для подготовки к централизованному тестированию / А. К. Точилина. — 2-е изд., переработанное и дополненное. — Минск: ТетраСистемс, 2010. — 142 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-536-055-2.

Французский язык для экономистов: учебно-методическое пособие: [для слушателей] / Академия управления при Президенте Республики Беларусь; [составитель О. П. Жевнерчук]. — Минск: Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2010. — 114 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-457-998-6.

Щуцкий, А. Б. Семья и семейная жизнь = Family & family life: учебно-методическое пособие для студентов лингвистических специальностей / А. Б. Щуцкий, В. К. Ковалик, Е. Г. Карапетова; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2010. — 140 с. — 105 экз. — ISBN 978-985-498-328-8.

English grammar and practice: учебно-методическое пособие: [для аспирантов]: в 3 ч. / Академия управления при Президенте Республики Беларусь; [автор-составитель А. Г. Храмченков]. — Минск: Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2007–2010. — ISBN 978-985-457-725-8.

Ч. 3. — 2010. — 122 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-457-978-8. — ISBN 978-985-457-724-1 (ошибоч.).

Alekseyeva, G. Z. Latin in English for the first year medical students / [G. Z. Alekseyeva]; edited under the direction of R. V. Kadushko; Ministry of Healht of the Republic of Belarus, Vitebsk State MedicalUuniversity, Chair of Foreign Languages. — Vitebsk: VSMU, 2010. — 128 с. — На английской мове. — 300 экз. — ISBN 978-985-466-219-0.

Аляксеева, Г. З. Лацінская мова. Дапаможнік па лацінскай мове для студэнтаў 1 курса медыцынскага універсітэта, якія навучаюцца на англійскай мове.

Руская мова

Историческая грамматика русского языка: учебно-методический комплекс: [для студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра общего и русского языкознания; [авторы-составители: Л. М. Вардомацкий, Е. Ю. Вардомацкая]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 245 с. — 130 экз. — ISBN 978-985-517-155-4.

Мурина, Л. А. Русский язык: учебное пособие для 11-го класса общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / [Л. А. Мурина, Ф. М. Литвинко, Е. Е. Долбик]. — Минск: Национальный институт образования, 2010. — 277 с. — 136200 экз. — ISBN 978-985-465-677-9 (в пер.).

Русский язык. Читаем тексты по экономической теории: учебно-методическое пособие: [для иностранных студентов]: в 2 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный экономический университет. — [2-е изд.]. — Минск: БГЭУ, 2009–2010.

Ч. 2 / Н. В. Молочко. — 2010. — 147 с. — 115 экз. — ISBN 978-985-484-696-5.

Беларуская мова

Беларуская мова: вучэбны дапаможнік для 11-га класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / [Валочка Г. М. і інш.]. — Мінск: Нацыянальны інстытут адукацыі, 2010. — 253 с. — 136200 экз. — ISBN 978-985-465-681-6 (у пер.).

Беларуская мова: (прафесійная лексіка): вучэбна-метадычны комплекс: [для студэнтаў / Прыватная ўстанова адукацыі «Мінскі інстытут кіравання»; складальнік Л. І. Шпакоўская]. — 2-е выд. — Мінск: МІК, 2010. — 245 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-490-643-0.

Зразікава, В. А. Беларуская мова. Эканамічная лексіка: вучэбны дапаможнік для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў па эканамічных спецыяльнасцях / В. А. Зразікава, А. В. Губкіна. — 2-е выд., дапоўненае і перапрацаванае. — Мінск: Издательство Гревцова, 2010. — 214 с. — 1200 экз. — ISBN 978-985-6826-91-0.

Клундук, С. С. Слова да слова – будзе мова: дыялектны слоўнік в. Фядоры: для студэнтаў філалагічнага факультэта / С. С. Клундук; Брэсцкі дзяржаўны універсітэт ім. А. С. Пушкіна. — Брэст: БрДУ, 2010. — 100 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-473-542-9.

5446. Леванцэвіч, Л. В. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы: вучэбна-метадычны комплекс для студэнтаў-завочнікаў / Л. В. Леванцэвіч; Брэсцкі дзяржаўны універсітэт ім. А. С. Пушкіна. — Брэст: БрДУ, 2010. — 90 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-473-533-7.

Мовазнаўства: матэрыялы IV Міжнароднага кангрэса беларусістаў «Беларуская культура ў кантэксце культур еўрапейскіх краін», Мінск, 6–9 чэрвеня 2005 г. / [пад рэдакцыяй Сяргея Запрудскага, Генадзя Цыхуна]. — Мінск: Лімарыус, 2010. — 230 с. — Частка тэксту на польскай і рускай мовах. — 300 экз. — ISBN 978-985-6968-02-3.

Развіццё маўлення на ўроках беларускай мовы: 4-ты клас: дапаможнік для вучняў пачатковых класаў / [укладальнікі: С. В. Вячорка, І. В. Прошчанка]. — 2-е выд. — Мазыр: Белы Вецер, 2010. — 30 с. — 363 экз. — ISBN 978-985-538-065-9.

Рамза, Т. Р. Беларуская мова? З задавальненнем!: для замежных навучэнцаў / Т. Р. Рамза. — Мінск: Вышэйшая школа, 2010. — 310 с. + 1 электронна-аптычны дыск (CD-R). — 1200 экз. — ISBN 978-985-06-1820-7 (у пер.).

Літаратура на паўночна-германскіх мовах

Ніемі, М. Папулярная музыка з Вітулы: раман / Мікаэль Ніемі; пераклад са шведскай мовы [Вольгі Цьвіркі]. — Мінск: Логвінаў І. П., 2010. — 314 с. — (BYBOOKS). — 750 экз. (1-шы з-д 100). — ISBN 978-985-6901-75-4.

Руская літаратура

Ахматова, А. А. Лирика / Анна Ахматова; [автор-составитель Мирослав Вячеславович Адамчик]. — Минск: Харвест, 2010. — 95 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-7800-2 (в пер.).

Есенин, С. А. Лирика / Сергей Есенин; [автор-составитель Мирослав Вячеславович Адамчик]. — Минск: Харвест, 2010. — 95 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-7799-9 (в пер.).

Літаратура Беларусі на рускай мове

Воронов, И. Виртуоз: роман / Игорь Воронов. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 383 с. — 2050 экз. — ISBN 978-985-17-0166-3 (в пер.).

Гринев, В. Д. Мотивы: стихотворения, песни / Венедикт Гринев; [автор вступительной статьи Галина Сташкевич; рисунки Галины Худницкой]. — Полоцк: Полоцкое книжное издательство, 2010. — 71 с. — Часть текста на украинском языке. — 99 экз. — ISBN 978-985-6936-15-2 (в пер.).

Данилов, С. Б. Прошу простить: [фантастика] / Сергей Данилов. — Минск: В. Хурсик, 2010. — 301 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6888-34-5.

Денисов, Л. Д. Жизнь: сборник поэзии и прозы / Денисов Леонид Дмитриевич. — Минск: Логвинов И. П., 2010–

Кн. 3. — 2010. — 154 с. — Часть текста на белорусском языке. — 50 экз. — ISBN 978-985-6901-71-6.

Дыханием единым = Подыхам адзіным: коллективный сборник авторов и поклонников альманаха «Гоман»: [в 2 т.]. — Минск: Смэлток, 2009–2010.

Т. 2. — 2010. — 423 с. — Часть текста на белорусском и украинском языках. — Содержит авторов: Атрахімовіч В., Балашов А., Бобровицкая Н., Богданович Л., Боянков П., Буланый А., Вербицкая О., Владыхтикова С. (Владыко-Рыхтикова Л.), Волынец Д., Герасимик Н., Гетманчук У., Гончаренко Е., Гуков И., Гучок Я., Домнич В., Драгун Г., Ена В. (Халимоненко В. А.), Ермоленко М., Зарембо Р., Змитроченко О., Иванченко А., Кисель Т., Концевой Г., Кремнева А., Кучмель В., Лис Г., Лис О., Лога А., Малышкин В., Малышкин Н., Малышкина А., Михнович Л., Молчанская Л., Никитина М., Никифорович М., Опекунов В., Павловская В., Пасынкова Людмила (Эмилия Михайлова), Полазава Л., Прокопенко О., Пусов Г., Раманчук Р., Рыхтиков-Владыко В., Салтанова В., Самойлов В., Селиверстова Т., Смалянічэнка А., Совет-

ная Н., Станкевич А., Стэцко Т., Супрун К., Трафімчук М., Феоктистов Д., Харченко В., Цеханович В., Цыплюк С., Чайко Л., Шабанава Р., Шувалова Л., Шушко-Кандратовіч С., Щербакова В., Яскевич Б. — 200 экз. — ISBN 978-985-6917-68-7 (в пер.).

Котляров, И. Г. В днях, к самозабвенью не готовых...: стихи / Изяслав Котляров. — Минск: Четыре четверти, 2010. — 231 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6856-93-1.

Крымов, Е. Большая ломка: роман / Егор Крымов. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 382 с. — 2050 экз. — ISBN 978-985-17-0165-6 (в пер.).

Крымов, Е. Клятвопреступник: роман / Егор Крымов. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 382 с. — 2050 экз. — ISBN 978-985-17-0163-2 (в пер.).

Крымов, Е. Маков цвет: роман / Егор Крымов. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 382 с. — 2050 экз. — ISBN 978-985-17-0164-9 (в пер.).

Лебедева, Т. А. Молчание: стихотворения / Татьяна Лебедева. — Минск: Кнігазбор, 2009. — 102 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6930-73-0.

Марчук, Г. В. Сладкие слезы: дневник / Георгий Марчук. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010. — 245 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-471-368-7 (в пер.).

Маслюкова, О. И. «Рай» во тьме / Ольга Маслюкова. — Минск: Четыре четверти, 2010. — 251 с. — 500 экз. — В переплете. — ISBN 978-985-6856-61-0 (ошибоч.).

Наследышева, Е. С. Болью вспаханные души: записки сестры милосердия / Елена Наследышева; [художник С. Пискун]; Союз сестричеств милосердия Белорусской Православной Церкви. — Минск: Кнігазбор, 2010. — 37 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6976-03-5.

Новиков, М. К. По бескрайним далям, по лесным просторам: стихи / Михаил Новиков. — Минск: Смэлтох, 2005–

Кн. 2 / [автор вступительной статьи Анатоль Зэкаў]. — 2010. — 214 с. — Часть текста на белорусском языке. — 300 экз. — ISBN 978-985-6917-65-6 (в пер.).

Пасынкова, Э. М. Не ропщи: стихи, баллады, сказания / Людмила Пасынкова. — Минск: Смэлток, 2010. — 118 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6917-66-3 (в пер.).

Разумова, В. И. Отвечать за все: повесть / В. И. Разумова. — Гродно: Гродненская типография, 2010. — 127 с. — 115 экз. — ISBN 978-985-6835-76-9 (в пер.).

Рымша, В. М. Я выпью красного вина: стихи / Владимир Рымша. — Минск: Издательство Виктора Хурсика, 2010. — 76 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6888-35-2.

Симанович, Д. Г. Скрипка Шагала, или Здесь осталась его душа: стихи / Давид Симанович. — Минск: Медисонт, 2010. — 47 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-6887-71-3.

Соколов, С. А. Ксюша: повесть / Станислав Соколов. — Минск: З. Колас, 2010. — 102 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6783-87-9 (в пер.).

Соловьев, И. И. День за днем: стихи / Иван Соловьев. — Слоним: Слонимская типография, 2010. — 103 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6602-82-8.

Соловьева, Н. Осень ставит спектакли: стихи / Наталья Соловьева; [автор предисловия Игорь Бояринцев]. — Минск: Медисонт, 2010. — 181 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6887-69-0.

Суслов, А. А. Творцы Победы: документальные очерки / Александр Суслов. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 157 с. — 1400 экз. — ISBN 978-985-6941-23-1 (в пер.).

Трушкевич, А. И. Ты останешься в сердце моем: стихи / Анатолий Трушкевич. — Минск: Логвинов И. П., 2010. — 74 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6901-76-1.

Яблоневый бонсай: сборник стихов и прозы. — Гомель: Барк, 2010. — 155 с. — Содержит авторов: Величко Л., Власов А., Галатин В., Гурская И., Дорошко Т., Исачев Я., Коляда А., Крох Е., Круглякова Р., Кудрявцев А., Куцевалов И., Лугинина Е., Мезина Л., Мороз С., Прибыльская Э., Пулькин Л., Равченко О., Рябинин В., Тренкунова А., Хомутовская Т., Юрченко А. — 99 экз. — ISBN 978-985-6763-53-6.

Украінская літаратура

Мурашкевич, В. С. Ріка літ проплила: вірші / Володимир Мурашкевич. — Брест: Альтернатива, 2010. — 122 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-521-160-1.

Мурашкевіч, У. С. Рака гадоў праплыла.

Беларуская літаратура

Агмень: зборнік вершаў [сяброў паэтычнага аб'яднання] / Дзяржаўная ўстанова «Палац культуры горада Маладзечна»; [укладальнік Таццяна Атрошанка; прадмовы Святланы Сарокі, Алеся Бадака]. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 107 с. — Частка тэксту на рускай мове. — Змяшчае аўтараў: Атрошанка Т., Бельская М., Бельскі П., Биль Т., Боговец С., Бородако Л., Бярэзіна Т., Важник А., Ганусевич С., Гардынец Л., Дурко И., Дурко Н., Елецкова А., Касаты С., Кривичанка Н., Мінчукова Н., Сысун Л., Хіхіч В., Цішко В., Щукин О. — 100 экз. — ISBN 978-985-6930-84-6 (у пер.).

Анапрэенка, Я. Р. Грушэнскія пролагі: фальклорна-этнаграфічны раман / Я. Р. Анапрэенка. — Выд. 2-е, выпраўленае і дапоўненае. — Мінск: Экспрэс Прынт, 2009. — 381 с. — 200 экз.

Анапрэенка, Я. Р. Лоеўскія пролагі: гісторыка-біяграфічны раман / Я. Р. Анапрэенка. — Мінск: Экспрэс Прынт, 2010. — 305 с. — 300 экз.

Анапрэенка, Я. Р. Пролагі: [гісторыка-біяграфічны раман] / Я. Р. Анапрэенка. — Мінск: Экспрэс Прынт, 2009. — 463 с. — 200 экз.

Бураўкін, Г. М. Лісты да запатрабавання: вершы і паэмы / Генадзь Бураўкін; [мастак Павел Татарнікаў]. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 335 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6930-87-7 (у пер.).

Бутэвіч, А. І. Каралева не здраджвала каралю, або Каралеўскае шлюбаванне ў Навагародку: [займальны аповед пра каханне 17-гадовай беларускай князёўны Соф'і Гальшанскай і 70-гадовага караля польскага Ягайлы: раман] / Анатоль Бутэвіч. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 318 с. — 1450 экз. — ISBN 978-985-6941-35-4 (у пер.).

Валько, М. Бім-бом: вершы, загадкі, проза / Міхась Валько. — Нясвіж: Нясвіжская ўзбуйненая друкарня, 2010. — 84 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6796-48-0 (у пер.).

Выхота, В. А. Прылятаюць з неба знічкі: дасціпныя вершаваныя замалёўкі з жыцця: выбранае / Валянціна Выхота; [аўтар прадмовы Анатоль Валахановіч]. — Мінск: Смэлтак: Энцыклапедыкс, 2010. — 68 с. — Частка тэксту паралельна на нямецкай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-6917-69-4 (Смэлтак). — ISBN 978-985-6958-11-6 (Энцыклапедыкс).

Выхота, В. А. Сонейка нас пеставала: вершавыя замалёўкі з жыцця / Валянціна Выхота; [аўтар прадмовы Анатоль Валахановіч]. — Мінск: Смэлтак: Энцыклапедыкс, 2010. — 32 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6917-70-0 (Смэлтак). — ISBN 978-985-6958-12-3 (Энцыклапедыкс).

Гурскі, В. Р. Полымя гневу: апавяданні / Васіль Гурскі. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 211 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-6930-96-9.

Зялкоўскі, Я. Ф. Што кранула душу: вершы, паэмы, апавяданні, казкі, п'еса / Яўген Зялкоўскі. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 107 с. — 237 экз. — ISBN 978-985-6930-95-2.

Карыцька, С. С. Зачараваны родным краем: зборнік вершаў / Сяргей Карыцька; [аўтар уступнага артыкула Марыя Ляшук]. — Мінск: Тэхналогія, 2010. — 207 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-458-200-9.

Коўш, Г. В. Крокі ў тумане: вершы / Генадзь Коўш. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 111 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6930-97-6.

Кукара, А. Ведае сэрца: [вершы, паэмы, санеты, бестэарыі, рандо] / Алесь Кукара. — Мінск: Экспрэс друк, 2010. — 179 с. — 200 экз.

Кусянкоў, М. С. Хмель каля вольхі: раман / Мікола Кусянкоў. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 238 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-02-1205-4 (у пер.).

Пазнякоў, М. П. Паміж радасцю і болем: апавяданні, эсэ, абразкі, гумар / Міхась Пазнякоў. — Мінск: Чатыры чвэрці, 2010. — 194 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6856-92-4.

Рыбак, А. П. Хрумкач: раман, аповесць, эсэ / Алесь Рыбак. — Мінск: В. Хурсік, 2010. — 422 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6888-39-0.

Семнаццатай вясной: зборнік сучаснай беларускай прозы і крытыкі / [укладальнікі: Лада Алейнік, Мікола Мінзер]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 190 с. — Змяшчае аўтараў: Быкаў В., Навуменка І., Стральцоў М., Чыгрынаў І. — Змяшчае аўтараў артыкулаў: Бугаёў Дз., Васючэнка П., Сінькова Л. — 2500 экз. — ISBN 978-985-6941-32-3 (у пер.).

Танк, М. Збор твораў: у 13 т. / Максім Танк; [рэдкалегія: У. В. Гніламёдаў і інш.; прадмова В. В. Зуёнка]; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовы і літаратуры ім. Якуба Коласа і Янкі Купалы. — Мінск: Беларуская навука, 2006. — ISBN 985-08-0699-0. — ISBN 978-985-08-0699-4 (у пер.).

Т. 10: Дзённікі (1960–1994) / [укладальнікі: У. І. Мархель, С. У. Калядка; падрыхтоўка тэкстаў і каментар: У. М. Казбярук, А. У. Бразгуноў, А. Р. Шакун; рэдактар тома А. У. Бразгуноў]. — 2010. — 917 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-08-1149-3.

Узлёт: паэтычны альманах / [складанне: Кукара Аляксандр Уладзіміравіч; рэдакцыя: Анапрэенка Якаў Рыгоравіч]. — Мінск: Экспрэс-друк, 2010. — 118 с. — Змяшчае аўтараў: Аляксеева А., Анапрэенка Я., Андрыявец М., Анікеенка Н., Архіпава С., Асіпцова С., Бабраўнічы А., Бараўцова Р., Белая Н., Булаўка В., Булыга І., Бутанаў М., Вашчанка Т., Вінічэнка Л., Власенка М., Гарцуева В., Гладкая Л., Глухаторанка Н., Грабцэвіч А., Грушко В., Даніленка В., Даманава М., Ефіменка К., Жураўскі В., Захараў В., Івашкевіч Т., Казак Ю., Казлова В., Калясан Г., Камендава Т., Канапелька А., Кароткі В., Карпік А., Кацуба А., Кірдзеева М., Клюева Н., Кончыц Н., Коцур Л., Крысанава А., Кукара А., Ласоўская Н., Левянькова І., Луданік П., Малееў У., Міхалюк С., Мышкавец С., Мядзведзеў Дз., Навуменка Г., Неўмяржыцкая В., Папруга С., Пасканная Г., Пастушэнка А., Паўліўская Н., Паўлючэнка В., Пахомава А., Пашкевіч В., Петрученка Г., Петухова Л., Пінчук А., Прысчык Г., Пустошная С., Пяшкун І., Пяшкун Н., Рабінюк І., Раманенка І., Станілевіч А., Сузько В., Сусла Г., Татарынава Т., Трухан Г., Туравец В., Філіпенка В., Цімашэнка А., Цітова Л., Ціханчук А., Цярэня А., Чарнамрочанка Н., Чэрнікава І., Шамела Дз., Шкудун М., Шульган Н., Юрусава М., Юрчанка В., Янчанкава Ж., Яскевіч А., Яцко А. — 200 экз.

Хадановіч, А. Несымэтрычныя сны / Андрэй Хадановіч. — Мінск: І. П. Логвінаў, 2010. — 118 с. — 1000 экз. (1-шы з-д 500). — ISBN 978-985-6901-63-1.

Чантарыцкая, Ю. Добра, што даў Бог жыццё чалавеку: [вершы] / Юзэфа Чантарыцкая. — Мінск: Медысонт, 2010. — 99 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6887-73-7.

Шпадарук, У. М. У згодзе з сумленнем: выбранае / Уладзімір Шпадарук; [прадмова Івана Штэйнера]. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 311 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 300 экз. — ISBN 978-985-6930-94-5.

Польская літаратура

Міцкевіч, А. Пілігрым = Pielgrzym: [вершы] / Адам Міцкевіч; [пераклад на беларускую мову, укладанне Георгія Шэўмера; карціны і малюнкі В. Ванькова і інш.]. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 15 с. — Тэкст паралельна на беларускай і польскай мовах. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6976-01-1.

Літаратура на індаіранскіх мовах

Омар Хайям. Рубаи / Омар Хайям; [автор-составитель Мирослав Вячеславович Адамчик]. — Минск: Харвест, 2010. — 95 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-7899-6 (в пер.).

Мастацкая літаратура для дзяцей і юнацтва

Янсан, Т. Маленькія тролі і вялікая паводка: [для малодшага школьнага ўзросту] / Тувэ Янсан; [пераклала з шведскай Наста Лабада; рэдактар перакладу Змiцер Колас; ілюстрацыі Тувэ Янсан]. — Мінск: З. Колас, 2010. — 52 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6783-85-5 (у пер.).

Аксаков, С. Т. Аленький цветочек: сказка ключницы Пелагеи: издание с адаптированным пересказом: [для чтения взрослыми детям] / С. Т. Аксаков; [иллюстрации Натальи Суcтовой, Николая Козлова]; Белорусская Православная Церковь. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2010. — 56 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-6876-77-9.

Андерсен, Х. К. Принцесса на горошине: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / Ханс Кристиан Андерсен; [художники: Виктор Чайчук и Александр Ткачук; литературная обработка Сергея Кузьмина]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0170-0.

Андерсен, Х. К. Русалочка: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / Ханс Кристиан Андерсен; [художники: Виктор Чайчук и Александр Ткачук; литературная обработка Сергея Кузьмина]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0169-4.

Волшебное кольцо: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Сергея Кузьмина; художники: Виктор Чайчук и Александр Ткачук]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0172-4.

Гримм, Я. Стоптанные туфельки: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / братья Гримм; [художники: Виктор Чайчук и Александр Ткачук; литературная обработка Сергея Кузьмина]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0168-7.

Изюмский, Б. В. Ханский ярлык: историческая повесть: [для среднего школьного возраста] / Борис Изюмский. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 103 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-511-265-6.

Киплинг, Р. Отважные мореплаватели: повесть: [для среднего школьного возраста] / Редьярд Киплинг. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 95 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-511-255-7.

Лиса и Рак: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Татьяны Кузьминой; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0175-5.

Медведь и Собака: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Сергея Кузьмина; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0173-1.

Медведь – липовая нога: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Сергея Кузьмина; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0174-8.

Пушкин, А. С. Повести Белкина: роман, повести / А. С. Пушкин. — Минск: Мастацкая літаратура, 2010. — 148 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1197-2.

Русские сказки. — Минск: Харвест, 2010. — 255 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-8230-6 (в пер.).

Толстой, Л. Н. Три медведя: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / Лев Толстой; [художники: Виктор Чайчук и Александр Ткачук]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0171-7.

Туричин, И. А. Крайний случай: сказ о солдате Иване и Фрице – рыжем лисе: [для младшего школьного возраста] / Илья Туричин; [художник А. П. Коршакевич]. — Минск: Издательство Белорусского Экзархата, 2010. — 69 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-511-271-7 (в пер.).

Літаратура Беларусі на рускай мове

Игнатенко, Н. А. История про Варю и Дубовенка: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / Наталья Игнатенко. — Минск: Пачатковая школа, 2010. — 10 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6947-31-8.

Панова, В. Ф. Печерский подвижник: сказание о Феодосии: историческая повесть: [для среднего школьного возраста] / Вера Панова. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 87 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-511-254-0.

Торбецкая, И. А. Удивительные приключения Горюши: [повесть-сказка] / Ирина Торбецкая; [художник Анна Ходаненок]. — Минск: Союз евангельских христиан баптистов в Республике Беларусь, 2010. — 154 с. — 3010 экз. — ISBN 978-985-90212-2-0 (в пер.).

Беларуская літаратура

Беларускія народныя казкі: расказваў неяк Міхалка з Данеяк: [для дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту / мастак У. С. Пашчасцеў]; літаратурная апрацоўка Анатоля Клышкі. — Мінск: Народная асвета, 2010. — 127 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-03-1352-2.

Жабко, Я. Г. Ці то казка, ці то быль?.. / Яніна Жабко; [прадмова: Ладуцька Л. К.]. — Мінск: Беларусь, 2010. — 101 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 1000 экз. — ISBN 978-985-01-0846-3.

Усціновіч, Ю. Ярська і конік ягоны Грыўка: казка: прысвячаецца вялікай перамозе нашых продкаў на полі Грунвальдскім / Юры Усціновіч; мастак Іван Іваноў. — Мінск: І. П. Логвінаў, 2010. — 28 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6901-77-8.

Тэорыя літаратуры. Вывучэнне літаратуры. Літаратурная тэхніка

Воропаева, В. С. Тетрадь по литературному чтению: 4-й класс: приложение к учебнику «Литературное чтение» для 4-го класса общеобразовательной школы с русским языком обучения (авторы: В. С. Воропаева, Т. С. Куцанова) / В. С. Воропаева, Т. С. Куцанова. — 3-е изд. — Минск: Аверсэв, 2010. — 110 с. — 6100 экз. — ISBN 978-985-529-340-9.

Замысел и воплощение: формы и способы реализации авторских идей в художественном произведении: сборник научных трудов / Министерство образования Республики Беларусь, Факультет русской филологии УО «Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка», Кафедра гуманитарных дисциплин ГУО «Минский областной институт развития образования». — Минск; Рига: Лайма, 2009. — 55 с. — 50 экз.

Современные писатели Франции = Dictionnaire des écrivains contemporains de langue française: [энциклопедия, составленная самими писателями / под редакцией Жерома Гарсэна]; перевод с французского [Ирины Драбкиной]. — Минск: Четыре четверти, 2010. — 375 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6856-94-8.

Беларуская літаратура

Літаратуразнаўства. Этналогія: матэрыялы IV Міжнароднага кангрэса беларусістаў «Беларуская культура ў кантэксце культур еўрапейскіх краін», Мінск, 6–9 чэрвеня 2005 г. / [пад рэдакцыяй Ірыны Багдановіч, Таццяны Валодзінай]. — Мінск: Лімарыус, 2010. — 297 — Частка тэксту на польскай, рускай і украінскай мовах. — 300 экз. — ISBN 978-985-6968-01-6.

Падстаўленка, В. Ф. Беларуская літаратура першай паловы XX ст.: вучэбна-метадычны комплекс: [для студэнтаў] / В. Ф. Падстаўленка; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Віцебскі дзяржаўны універсітэт ім. П. М. Машэрава, Кафедра беларускай літаратуры. — Віцебск: ВДУ, 2010. — 119 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-517-124-0.

Штэйнер, І. Ф. Alma mater universitatis: [зборнік навукова-папулярных артыкулаў і нарысаў] / І. Ф. Штэйнер; [навуковы рэдактар: В. У. Ярац]; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Гомельскі дзяржаўны універсітэт ім. Францыска Скарыны. — Гомель: ГДУ, 2010. — 195 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-439-475-6.

Штейнер, И. Ф. Криница, из которой пил святой: философия поэзии Алеся Рязанова / Иван Штейнер. — Минск: РИВШ, 2010. — 160 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-500-351-0.

ГЕАГРАФІЯ. БІЯГРАФІІ. ГІСТОРЫЯ
Краязнаўства

Лунінецкая памяць. Дадатак 4: Духоўнасць / запіс успамінаў, рэдагаванне і ўкладанне Таццяны Канапацкай. — Мінск: В. Хурсік, 2010. — 355 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 500 экз. — ISBN 978-985-6888-38-3.

Паноў, С. В. Чалавек і свет: «Мая Радзіма – Беларусь»: 4-ты клас: рабочы сшытак / С. В. Паноў. — Мінск: Юнипресс, 2010. — 74 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-507-215-4.

Иран / Отдел культуры посольства Исламской Республики Иран в РБ. — Минск, 2010. — 47 с. — 10000 экз.

Речица, 2010: реалии и перспективы развития / [Речицкий районный исполнительный комитет; фото: Е. Лугинина, В. Янкович, В. Кашперко]. — Речица: Редакция газеты «Дняпровец», 2010. — 18 с. — 1000 экз.

Біяграфічныя і падобныя даследаванні

Ціхоў, А. К. Геральдыка Беларусі: (ад пачаткаў – да канца XX стагоддзя) / Анатоль Ціхоў; [мастакі: А. Бажэнаў, А. Леўчык, К. Ціхоў]. — 2-е дапоўненае и папраўленае выд. — Мінск: Мінская фабрыка каляровага друку, 2010. — 139 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-454-500-4 (у пер.).

Гісторыя. Усеагульная гісторыя

Мерников, А. Г. Всемирная история войн / [Мерников Андрей Геннадьевич]. — Минск: Харвест, 2010. — 639 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-8287-0 (в пер.).

Гісторыя сярэдніх вякоў, новага і найноўшага часу

Страны Западной цивилизации XIX – начало XX в.: хрестоматия: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по историческим специальностям / [составители, авторы комментариев: И. Р. Чикалова, Р. А. Чикалов]. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 527 с. — 1200 экз. — ISBN 978-985-06-1755-2 (в пер.).

Гісторыя зарубежных краін

Снайдэр, Т. Рэканструкцыя нацый: Польшча, Украіна, Літва і Беларусь, 1569–1999 / Тымаці Снайдэр; пераклад з англійскай [мовы Міколы Раманоўскага і Вольгі Калацкай; навуковы рэдактар Генадзь Сагановіч]. — Мінск: Медысонт, 2010. — 421 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6887-74-4 (у пер.).

Titovets, E. P. Oswald: russian episode / Ernst Titovets. — Minsk: Mon Litera, 2010. — XXI, 468 с. — На англійскай мове. — 300 экз. — ISBN 978-985-902-15-3-4.

Освальд: рускі эпізод

Гісторыя Расіі. Гісторыя СССР у цэлым

Белорусы в советском тылу: июль 1941 г. – 1944 г.: сборник документов и материалов / Департамент по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь [и др.; составители: В. И. Адамушко и др.; редколлегия: В. И. Адамушко и др.]. — Минск: НАРБ, 2010–

Вып. 1: Июль 1941 г. – 1942 г. — 2010. — 256 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6372-70-7.

Егорычев, В. Е. Визиты в историю / Владимир Егорычев; [под общей редакцией: И. И. Ковкель]; Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 446 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-515-284-3 (в пер.).

Захаревич, С. С. Большая кровь: как СССР победил в войне 1941–1945 гг. / С. С. Захаревич. — 2-е изд. — Минск: Современная школа, 2010. — 559 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-513-941-7 (в пер.).

Победы немеркнущий свет: Хроника. События. Факты / Республиканское государственно-общественное объединение «Добровольное общество содействия армии, авиации и флоту Республики Беларусь»; [составитель Шевченко Н. Д.; под общей редакцией В. А. Сероштана]. — Минск: Смэлток, 2010. — 303 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6917-67-0.

Солоневич, И. Л. Россия в концлагере / Иван Солоневич; [научное редактирование, биографическая справка, примечания А. Е. Тараса]. — 2-е изд. — Минск: Современная школа, 2010. — 590 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-513-942-4 (в пер.).

Гісторыя Беларусі

Анішчанка, Я. К. Збор твораў: у 6 т. / Яўген Анішчанка. — Мінск: В. Хурсік, 2004–2010. — ISBN 985-6718-15-5. — ISBN 978-985-6718-15-4.

Т. 6: Ураднікі беларускіх земляў ВКЛ у першай палове XVIII ст. Спісы на рускай мове: укладанне, рэдакцыя, прадмова. — 2010. — 388 с. — Тэкст на рускай мове. — 300 экз. — ISBN 978-985-6888-33-8. — ISBN 985-6888-33-8 (памылк.).

Вялікая Айчынная вайна ў нашых лёсах / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Полацкі дзяржаўны універсітэт; [складальнік Т. А. Грудніцкая; рэдкалегія: Дз. М. Лазоўскі (галоўны рэдактар) і інш.]. — Наваполацк: ПДУ, 2010. — 171 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 170 экз. — ISBN 978-985-531-047-2.

Гістарычна-археалагічны зборнік / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут гісторыі. — Мінск, 19-93– Заснаваны ў 1927 г. — ISSN 17-28-0532.

Вып. 25: [да юбілею з дня заснавання Інстытута гісторыі НАН Беларусі / рэдкалегія: А. А. Каваленя (гал. рэд.) і інш.]. — Беларуская навука, 2010. — 287 с. — Частка тэксту на англійскай, рускай і украінскай мовах. — 150 экз.

Радзівіл, Б. Аўтабіяграфія / Багуслаў Радзівіл; [ідэя, канцэпцыя, укладанне і пасляслоўе Уладзіміра Сіўчыкава; навуковы рэдактар – А. М. Янушкевіч; пераклад на беларускую мову: Бутэвіч А. І., Сіўчыкаў Ул. М.; прадмова Генрыка Літвіна]. — Мінск: Радыёлаплюс, 2009. — 208 с. — 560 экз. (1-шы з-д 300). — ISBN 978-985-448-102-9.

Гомельская область в первые месяцы Великой Отечественной войны: документы и материалы / Департамент по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь [и др.; составители: В. Д. Селеменев (руководитель) и др.; редколлегия: В. И. Адамушко и др.]. — Минск: НАРБ, 2010. — 268 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-6372-68-4.

Коваленя, А. А. Великая Победа. Вклад белорусского народа в разгром германских агрессоров / А. А. Коваленя, Е. А. Колесникова; Республиканское государственно-общественное объединение «Белорусское общество «Знание». — Минск: РИВШ, 2010. — 48 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-360-2.

Крестоносцы. Грюнвальдская битва / [автор-составитель Н. Н. Малишевский]. — Минск: Харвест, 2010. — 668 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-16-8567-3 (в пер.).

Лякин, В. А. Мы с берегов Каленковки: сборник историко-биографических очерков / В. А. Лякин. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 218 с. — 112 экз. — ISBN 978-985-538-044-4 (в пер.).

Макаров, М. П. Полеты в бессмертие / М. П. Макаров, Н. П. Матвеев, А. П. Сергеев. — Минск: Смэлток, 2010. — 130 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6917-64-9.

Оборона Витебска 1941 года / [составитель Подлипский Аркадий Михайлович]. — Витебск: Витебская областная типография, 2010. — 63 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-534-012-7.

Овеянные славой: героизму и мужеству белорусского народа в годы Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. посвящается / Республиканское государственно-общественное объединение «Добровольное общество содействия армии, авиации и флоту Республики Беларусь»; [составитель Шевченко Н. Д.; под общей редакцией А. Я. Степука]. — Минск: Смэлток, 2010. — 186 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6917-63-2.

Пустовитовский, А. Д. Бессмертные имена: справочник выдающихся участников Великой Отечественной войны в названиях улиц и учреждений г. Барановичи: [к 65-летию Великой Победы] / А. Д. Пустовитовский. — Барановичи: Филиал № 1 ОАО «Красная звезда», 2010. — 86 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-90207-6-6.

Сасим, А. М. История Беларуси: схемы, таблицы, карты: [ответы на билеты]: 9-й класс / А. М. Сасим. — Минск: Экоперспектива, 2010. — 70 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-469-323-1.

Сражения при Полоцке, 1812 год / [составление А. И. Судника; вступительная статья С. И. Полякова]. — Полоцк: Полоцкое книжное издательство, 2010. — 61 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6936-19-0.

Тарас, А. Е. Грюнвальд 15 июля 1410 года / А. Е. Тарас. — Минск: ФУАинформ, 2010. — 158 с. — 800 экз. — ISBN 978-985-6868-37-8. — ISBN 978-985-6868-27-12 (ошибоч.).

НАВУКА І ВЕДЫ. ІНФАРМАЦЫЯ. ДАКУМЕНТАЦЫЯ. БІБЛІЯТЭЧНАЯ СПРАВА
Навука і веды ў цэлым. Арганізацыя разумовай працы

Сборник организационно-методических документов, регулирующих порядок разработки и выполнения государственных программ фундаментальных и прикладных научных исследований / Национальная академия наук Беларуси. — Минск, 2007–

Вып. 2 / [составители: Н. Н. Костюкович, И. Ф. Солонович]. — [Б. и.], 2010. — 103 с. — 400 экз.

Сводный тематический план проведения научных и научно-технических мероприятий в Республике Беларусь в 2010 году = List of exhibitions, scientific conferences and seminars in the Republik of Belarus to be held in 2010 / Государственный комитет по науке и технологиям Республики Беларусь, Государственное учреждение «Белорусский институт системного анализа и информационного обеспечения научно-технической сферы». — Минск: БелИСА, 2010. — 205 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 115 экз. — ISBN 978-985-6874-03-4.

Сістэмы пісьма і пісьменнасці. Семіётыка ў цэлым. Коды. Графічнае прадстаўленне думкі

Тайны почерка: шаг за шагом / [автор-составитель Надеждина Вера]. — Минск: Харвест, 2009. — 415 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-5770-0 (в пер.).

Інфармацыйныя тэхналогіі. Апрацоўка даных.

Крылов, А. Б. Создание и редактирование графических изображений в программе Word: учебно-методическое пособие: [для студентов] / А. Б. Крылов; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра медицинской и биологической физики. — Минск: БГМУ, 2010. — 38 с. — 160 экз. — ISBN 978-985-528-176-5.

Оджаева, И. Н. Excel для юристов: пособие для учащихся Юридического колледжа БГУ / И. Н. Оджаева; Юридический колледж Белорусского государственного университета. — Минск: Издательский центр БГУ, 2010. — 71 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-476-823-6.

Пустовалова, Н. Н. Информатика и компьютерная графика: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальностям 1-47 02 01 «Технология полиграфических производств», 1-36 07 01 «Машины и аппараты химических производств и предприятий строительных материалов» / Н. Н. Пустовалова, Т. В. Кишкурно; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БГТУ, 2010. — 95 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-434-955-8.

Системы баз данных. Реляционные базы данных и работа с ними в среде СУБД MS Access : пособие для студентов специальности 1-26 03 01 «Управление информационными ресурсами» / Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации, Кафедра информационно-вычислительных систем; [авторы-составители: С. М. Мовшович, К. Г. Сулейманов]. — Гомель: БТЭУПК, 2010. — 119 с. — 145 экз. — ISBN 978-985-461-736-7.

Шеламова, М. А. Обработка медико-биологической информации с использованием программы Excel: учебно-методическое пособие: [для студентов] / М. А. Шеламова; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра медицинской и биологической физики. — Минск: БГМУ, 2010. — 51 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-528-187-1. — ISBN 978-982-528-187-1 (ошибоч.).

Кіраванне. Менеджмент

Гайдова, М. В. Менеджмент: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-25 01 07 «Экономика и управление на предприятии» дневной и заочной полной и сокращенной форм обучения / М. В. Гайдова; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 254 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-531-027-4.

Журавлев, В. А. Основы логистики: конспект лекций / В. А. Журавлев, А. В. Сак; [под научной редакцией В. Ф. Медведева]. — Минск: Право и экономика, 2010. — 163 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-442-821-5.

Инновационное управление как произведение / [Голуб В. А. и др.]; под научной редакцией Голуба Владимира Аркадьевича. — Минск: Право и экономика, 2010. — 405 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-803-1.

Качество, менеджмент и инновации – основа устойчивого развития: материалы международной научно-практической конференции, 26–27 мая 2010 г. / под общей редакцией В. Н. Корешкова. — Минск: БелГИСС, 2010. — 261 с. — 210 экз. — ISBN 978-985-6812-81-4.

Климович, Л. К. Основы менеджмента: учебное пособие для учащихся экономических специальностей учреждений, обеспечивающих получение среднего специального образования / Климович Л. К. — 2-е изд. — Минск: РИПО, 2010. — 287 с. — 950 экз. — ISBN 978-985-503-116-2 (в пер.).

Михалко, М. Н. Безопасность товаров: курс лекций для студентов специальности 1-25 01 09 «Товароведение и экспертиза товаров» специализации 1-25 01 09 02 «Товароведение и экспертиза непродовольственных товаров» / М. Н. Михалко; Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации. — Гомель: БТЭУПК, 2010. — 104 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-461-787-9.

Цывілізацыя.
Культура. Прагрэс

Культура ва ўмовах глабалізацыі: матэрыялы навуковай канферэнцыі (25–26 лістапада 2009 г.) / [рэдакцыйны савет: Б. У. Святлоў (старшыня) і інш.]. — Мінск: БДУ культуры і мастацтваў, 2010. — 259 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-6798-80-4.

Бібліяграфія і бібліяграфіі.
Каталогі

Народныя рамёствы: урокі майстэрства: бібліяграфічны спіс літаратуры / ДУ «Мінская абласная бібліятэка ім. А. С. Пушкіна», Сектар інфармацыі па культуры і мастацтву; [складальнікі: Клюева А. Ю., Корзік Г. Я.]. — Мінск: Мінская абласная бібліятэка, 2010. — 11 с. — 40 экз.

Иван Николаевич Шило: к 60-летию со дня рождения и 35-летию научной, педагогической и общественной деятельности / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет; [составители: В. Н. Дашков, Н. А. Воробьев; фото Е. А. Кружаловой]. — Минск: БГАТУ, 2010. — 97 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-519-249-8.

Инновационный путь развития современного общества: аннотированный библиографический указатель / ГУ «Витебская областная библиотека им. В. И. Ленина», Информационно-библиографический отдел; [составитель Е. Л. Скрипник]. — Витебск: Витебская областная библиотека, 2010. — 52 с. — 10 экз.

«Красико-Принт», издательство (Минск). Каталог «Книга – почтой»: июль – декабрь, 2010. — Минск: Красико-Принт, 2010. — 128 с. — 50-00 экз.

Михаил Владимирович Мясникович / Национальная академия наук Беларуси; [составитель и автор вступительной статьи А. М. Заборовский]. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 70 с. — Часть текста на белорусском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-08-1160-8 (в пер.).

50 лет кафедре патологической физиологии Гродненского государственного медицинского университета: библиографический указатель / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет, Библиотека, Информационно-библиографический отдел, Кафедра патологической физиологии; [составители: Е. С. Волкова, Л. А. Климко; общая редакция: Л. С. Лукашевич]. — Гродно: ГрГМУ, 2010. — 62 с. — 30 экз. — ISBN 978-985-496-634-2.

Бібліятэчная справа.
Бібліятэказнаўства

Беларускія пісьменнікі-юбіляры 2010 года: метадычныя парады па рабоце з творамі беларускіх пісьменнікаў / ДУ «Віцебская абласная бібліятэка ім. У. І. Леніна», Аддзел бібліятэказнаўства і навуковых даследаванняў; [складальнік А. М. Лемеш; рэдактар: Т. М. Адамян (адказ. рэд.) і інш.]. — Віцебск: Віцебская абласная бібліятэка, 2010. — 19 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 12 экз.

Ракавецкая, Л. І. Менеджмент у бібліятэчнай справе: (тэхналагічны бібліятэчны менеджмент): вучэбны дапаможнік для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасцях «Бібліятэказнаўства» і «Бібліяграфія» / Л. І. Ракавецкая; Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны універсітэт культуры і мастацтваў. — Мінск: БДУ культуры і мастацтваў, 2010. — 251 с. — 100 экз. — ISBN 985-6798-48-5. — ISBN 978-985-6798-48-4.

Касап, В. А. Патентно-информационная деятельность в библиотеке: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности 1-23 01 11 «Библиотековедение и библиография» / В. А. Касап; Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусский государственный университет культуры и искусств. — Минск: БГУ культуры и искусств, 2010. — 104 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6798-77-4.

Петушко, Н. Е. Библиотечный маркетинг: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Н. Е. Петушко; Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусский государственный университет культуры и искусств. — Минск: БГУ культуры и искусств, 2010. — 115 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-6798-79-8.

Арганізацыі і іншыя тыпы
аб'яднанняў. Таварыствы.
Асацыяцыі

Мінському громадському об'єднанню українців «Заповіт» – 20 років / Беларускае грамадскае аб'яднанне ўкраінцаў «Ватра», Мінскае грамадскае аб'яднанне ўкраінцаў «Заповіт»; [підготовлено Г. Калюжною і інш.]. — Мінск, 2010. — 7 с. — На ўкраінскай мове. — 500 экз.

Мінскаму грамадскаму аб'яднанню ўкраінцаў «Заповіт» – 20 гадоў.

Выданні змешанага зместу.
Зборнікі

Белорусский государственный университет (Минск). Научная конференция студентов и аспирантов (66; 2009). Сборник работ 66-й научной конференции студентов и аспирантов Белорусского государственного университета, 18–21 мая 2009 г., Минск: в 3 ч. / Белорусский государственный университет. — Минск: Издательский центр БГУ, 2010. — 100 экз. — ISBN 978-985-476-781-9.

Ч. 1. — 262 с. — Часть текста на белорусском языке. — ISBN 978-985-476-782-6.

Ч. 2. — 301 с. — Часть текста на белорусском языке. — ISBN 978-985-476-783-3.

Ч. 3. — 304 с. — Часть текста на английском и белорусском языках. — ISBN 978-985-476-784-0.

Белорусский государственный университет (Минск). Факультет международных отношений. Научно-практическая конференция студентов, магистрантов и аспирантов (67; 2010). Сборник тезисов 67-й научно-практической конференции студентов, магистрантов и аспирантов, Минск, 28 апреля 2010 г. / Белорусский государственный университет, Факультет международных отношений; [редколлегия: Шадурский Виктор Геннадьевич и др.]. — Минск: Четыре четверти, 2010. — 351 с. — Часть текста на английском, белорусском, испанском, итальянском, немецком, португальском и французском языках. — 70 экз. — ISBN 978-985-6856-96-2.

Белорусский государственный университет транспорта (Гомель). Сборник студенческих научных работ / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта. — Гомель: БГУТ, 1996–

Вып. 17 / под общей редакцией В. И. Сенько. — 2010. — 390 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-468-710-0.

Белорусский национальный технический университет (Минск). Факультет маркетинга, менеджмента, предпринимательства. Студенческая научно-техническая конференция (66; 2010). Материалы 66-й студенческой научно-технической конференции: тезисы докладов студентов факультета маркетинга, менеджмента, предпринимательства Белорусского национального технического университета / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Факультет маркетинга, менеджмента, предпринимательства; [редколлегия: А. Д. Маляренко и др.]. — Минск: БНТУ, 2010. — 317 с. — 170 экз. — ISBN 978-985-525-119-5.

Витебский государственный университет имени П. М. Машерова. Ученые записки УО «ВГУ им. П. М. Машерова»: сборник научных трудов / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова. — Витебск: ВГУ, 2002. — ISSN 2075-1613.

Т. 9 / [редколлегия: А. П. Солодков (главный редактор) и др.]. — 2010. — 180 с. — Часть текста на белорусском языке. — 75 экз.

Молодежь в науке-2009: приложение к журналу «Весці Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі»: в 5 ч. / Национальная академия наук Беларуси, Совет молодых ученых НАН Беларуси. — Минск: Беларуская навука, 2010–

Ч. 4: Серия биологических наук. Серия медицинских наук / [редколлегия: И. Д. Волотовский, Е. Ф. Конопля (главные редакторы) и др.]. — 2010. — 459 с. — 130 экз. — ISBN 978-985-08-1154-7.

От идеи – к инновации: материалы XVII Республиканской студенческой научно-практической конференции, г. Мозырь, 29 апреля 2010 г.: [тезисы докладов]: в 2 ч. / [редколлегия: И. Н. Кралевич (отв. ред.) и др.]. — Мозырь: МзГПУ, 2010. — ISBN 978-985-477-237-0.

Ч. 1. — 2010. — 260 с. — Часть текста на белорусском языке. — 318 экз. — ISBN 978-985-477-389-6.

Республиканский институт высшей школы (Минск). Научные труды Республиканского института высшей школы: сборник научных статей. — Минск: РИВШ, 1999–

Вып. 9 (14): Философско-гуманитарные науки: в 2 ч., ч. 1 / под редакцией В. Ф. Беркова. — 2010. — 269 с. : схема. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 100 экз. — ISSN 2077-4877. — ISBN 978-985-500-357-2. — ISBN 978-985-500-355-8 (ч. 1).

Вып. 9 (14): Философско-гуманитарные науки: в 2 ч., ч. 2 / под редакцией В. Ф. Беркова. — 2010. — 204 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 100 экз. — ISSN 2077-4877. — ISBN 978-985-500-357-2. — ISBN 978-985-500-356-5 (ч. 2).

Вып. 10 (15): Исторические и психолого-педагогические науки: в 2 ч., ч. 1 / под редакцией В. Ф. Беркова. — 2010. — 375 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISSN 2077-4885. — ISBN 978-985-500-361-9. — ISBN 978-985-500-362-6 (ч. 1).

Современные технологии в науке, технике, образовании: материалы 50-й юбилейной студенческой научно-практической конференции (Минск, 11–21 мая 2010 г.) / под общей редакцией И. Л. Свито. — Минск: МГВРК, 2010. — 162 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-526-069-2.

Топ-10

Книжный магазин «Веды», город Минск
Книги белорусских издательств

1. Вабищевич С.С. Предпринимательское (хозяйственное) право РБ — Минск: Тетрасистемс, 2010.
2. Magic Box (падручнік па анлійскай мове для 1-4 класаў). — Мінск: Аверсэв, 2010.
3. Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь с приложением актов законодательства и судебной практики: В 3 кн. — Минск: Амалфея, 2005.
4. Национальная экономика Беларуси, учебник для студ. эк. спец. вузов/ под ред. В. Н. Шимова. — Минск: БГЭУ, 2009.
5. Деружинский В.В. Тайны беларуской истории. — Минск: ФУАинформ, 2009
6. Скарбы Беларусі: Серыя. — Мінск: МФЦП, 2006.
7. Беларускі арфаграфічны слоўнік/ уклад. Л. П. Кунцэвіч, І. У. Кандраценя; пад рэд. А. А. Лукашанца. — Мінск: Беларуская навука, 2009.
8. Плыткевіч С. Нечаканая Беларусь. — Мінск: Рифтур, 2010.
9. Караткевіч У.С. Лебядзіны скіт: казкі. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2009.
10. Караткевіч У.С. Аповесць. Вершы. — Мінск: МФЦП, 2000.

Книги российских издательств

1. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК: Учебник. — Москва: ИНФРА-М, 2003.
2. История политических и правовых учений: Учебник для вузов/ Под ред. В.С. Нерсесянца. — Москва: ИНФРА-М, 2010.
3. Суханов Е.А. Гражданское право. В 4 т.: Учебник для вузов. — Москва: Волтерс Клувер, 2008.
4. Гражданское право. В 3 ч. / Под ред. А.П. Сергеева, Ю.К. Толстого. — Москва: Проспект, 2009.
5. Белоглазова Г.Н. Банковское дело: Учебник. — Москва: Финансы и статистика, 2010.
6. Право интеллектуальной собственности: Учебник/ под ред. И.А. Близнеца. — Москва: Проспект, 2010.
7. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления. — Москва: Омега, 2010.
8. Хьел Л. Теория личности названия. — Москва: Питер-М, 2010.
9. Таккилл Дж. Доллар: последняя битва. — Москва, Астрель, 2010.
10. Друкер П. Менеджмент. — Москва, Вильямс, 2010.

Топ-10

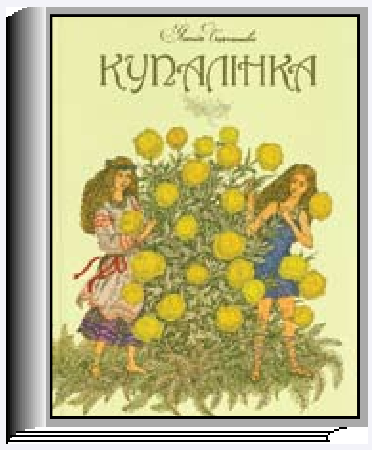
Магазин "Асвета", г. Брест
Книги белорусских издательств

1. Сергей Барвенов. Поступаем в колледж. Устный экзамен по математике. — Минск: Аверсэв, 2009
2. Владимир Бешанов. Брестская крепость. — Минск: Беларусь, 2005
3. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010
4. Беларускія казкі. — Мінск: Парадокс, 2009
5. Голяш Г.О. Переходим во 2 класс. Тетрадь для повторения. – Минск: Аверсэв, 2010
6. Голяш, Г.О. Переходим в 3 класс. Тетрадь для повторения. – Минск: Аверсэв, 2010
7. Трудовой кодекс РБ. — Минск: Амалфея, 2010
8. Уладзімір Караткевіч. Дзікае паляванне караля Стаха. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2008
9. Татьяна Балуш. Супертренинг по русскому языку. — Минск: ТетраСистемс, 2010
10. Вадим Деружинский. Тайны белорусской истории. — Минск: ФУАинформ, 2010

Книги российских издательств

1. Стефани Майер. Сумерки. — Москва: АСТ, 2010
2. Стефани Майер. Рассвет. — Москва: АСТ, 2010
3. Борис Акунин. Весь мир театр. — Москва: Захаров, 2010
4. Дмитрий Глуховский. Метро 2034. — Москва: Астрель, 2010
5. Александра Маринина. Взгляд из вечности. — Москва: Эксмо, 2010
6. Михаил Булгаков. Мастер и Маргарита. — Москва: Эксмо, 2010
7. Людмила Улицкая. Даниэль Штайн, переводчик. — Москва: Эксмо, 2009
8. Диана Рубина. Белая голубка Кордовы. — Москва: Эксмо, 2009
9. Николай Кун. Легенды и мифы Древней Греции. — Москва: Эксмо, 2010
10. Валерий Синельников. Практический курс доктора Синельникова. — Москва: Центрополиграф, 2010

Унікальныя выданні

Па выніках Нацыянальнага конкурсу "Мастацтва кнігі-2010", пераможцам у намінацыі "Лепшая дзіцячая кніга" стала кніга казак Ясеніі Сцяпанавай "Купалінка" (выдавецтва "Мастацкая літаратура"). Рэдактар выдання Наталля Філіповіч і загадчык рэдакцыі мастацкага афармлення Надзея Барай дапамаглі карэспандэнту "ЛіМа" выявіць асаблівасці кнігі.

Купалінка-пераможца

Галоўнае, на што звяртаеш увагу, калі ўпершыню гартаеш "Купалінку" — гэта яе адмысловая структура. Так, для выдавецтва "Мастацкая літаратура" "Купалінка" — першае выданне для дзяцей, у якім кожны твор прапануецца чытачам як у беларускамоўным, так і ў рускамоўным варыянце. Аўтар тэксту — Ясенія Сцяпанава – прапаноўвала змясціць і эквівалентныя тэксты на англійскай мове, але эканамічныя сродкі выдавецтваў заўсёды абмежаваныя…

Тым часам добры попыт на кнігу сведчыць, што двухмоўнасць "Купалінкі" прываблівае сучасных чытачоў. Кніга дае магчымасць дзецям супаставіць тэксты на розных мовах, выявіць адрозненні паміж імі, высветліць значэнне незразумелага слова. Параўноўваючы рускамоўную казку з беларускамоўнай, дзіця будзе больш уважліва, удумліва чытаць кнігу, развіваць сваё маўленчыя здольнасці, удасканальваць веданне абедзвюх моў. Таму, як спадзяецца Наталля Філіповіч, выданне мае быць прывабным не толькі для свядомых бацькоў, але і для выхавацелек дзіцячых садкоў, настаўніц пачатковай школы. Ідэя двухмоўнай кнігі належыць Ясеніі Сцяпанавай, але Наталля Філіповіч лічыць цалкам мэтазгодным і надалей выдаваць кнігі для дзяцей у такім карысным фармаце.

Другая адметная рыса кнігі — вялікая колькасць ілюстрацый, выкананых вядомым спецыялістам у галіне станковай і кніжнай графікі Валерыем Славуком. Для творчай манеры гэтага майстра ўласцівая скрупулёзная прапрацоўка, увага да дэталей, філіграннае валоданне штрыхом. Дасціпныя ілюстрацыі робяць кнігу элегантнай і высакароднай.

Вырашаючы ж пытанні кампаноўкі і афармлення, Валянцін Макаранка — мастацкі рэдактар выдання — таксама вырашыў пайсці своеасаблівым шляхам. Для таго, каб увесці маленькага чытача ў казку, стварыць адпаведны настрой, перад кожным тэкстам (і рускамоўным, і беларускамоўным) даюцца 3-4 разваротныя ілюстрацыі, якія ў адпаведнасці з сюжэтам выяўляюць пэўныя падзеі твора. Следам за ілюстрацыямі ідзе ўжо непарыўны тэкст казкі, упрыгожаны адно пейзажамі-застаўкамі і буквіцамі. У афармленні дзіцячай кнігі такі ход выкарыстаны ўпершыню — звычайна так афармляюць альбомы ці мастацкую літаратуру.

Кожны твор мае свой шмуцтытул, але ілюстрацыі да першай паловы казкі змешчаныя перад беларускамоўнымі творамі, ілюстрацыі ж да другой часткі ідуць перад рускамоўным варыянтам тэксту. Таму, незалежна ад таго, якой мовай карыстаецца дзіця ў паўсядзённым ужытку, кожная старонка кнігі будзе прагартаная. А вясёлыя казуркі, што жывуць у зарасніках папараці на форзацы, распаўзліся-разляцеліся па канцоўках усіх казак…

Дарэчы, гісторыя з'яўлення "Купалінкі" таксама даволі незвычайная. Ясенія Сцяпанава прынесла ў выдавецтва ўжо зробленую кніжку з гатовымі ілюстрацыямі — праўда, выданне 2007 года існавала ўсяго ў некалькіх экзэмплярах. А ў 2009 годзе наведвальнікі маглі бачыць ілюстрацыі Валерыя Славука на выставе ў Дзяржаўным лялечным тэатры і ў галерэі "Лабірынт" Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. На малюнках — прынцэсы, чараўніцы, рыцары, буслы, зачараванае аленяня, баба Юга з Кашчэем Бессмяротным, шматлікія іншыя героі казак Ясеніі Сцяпанавай.

У кнізе змешчаныя дзве казкі і адна быліна — шэсць паўнавартасных твораў з улікам двухмоўнасці выдання.

Казкі напісаныя як стылізацыя пад народныя. Фантастычныя героі і чароўныя здарэнні збольшага маюць аналагі ў фальклоры, аднак казачныя элементы спалучаюцца так адвольна і своеасабліва, што творы Сцяпанавай зусім не нагадваюць пераказы вядомых казак з заменай некаторых персанажаў ці нязначным ускладненнем фабулы.

Аднак пісьменніца галоўным чынам апісвае дзівосныя здарэнні і мала засяроджваецца на псіхалогіі дзеючых асоб, амаль не абмалёўвае казачны антураж. З-за гэтага, а таксама з-за сцісласці, лаканічнасці выкладання творы падаюцца некалькі схематычнымі. Здольнасць пісаць прыгожа і паэтычна, ствараць цікавыя сюжэты дае падставу думаць, што з цягам часу маладая пісьменніца адчуе сябе больш самастойнай і выпрацуе ўласную манеру пісьма. Зрэшты, на час напісання казак Ясеніі Сцяпанавай было ўсяго сямнаццаць гадоў.

Сюжэты ж "Купалінкі", па словах пісьменніцы, нарадзіліся пасля святкавання Купалля ў бабулі Фені, на Рагачоўшчыне. Ужо тады дзяўчына мела пэўны літаратурны вопыт: яе першая кніга — паэтычны зборнік "МАРА" — выйшла ў 2003 годзе. Сёння Ясенія Сцяпанава працягвае займацца творчасцю, прычым не толькі літаратурнай: падчас прэзентацыі "Купалінкі" ў "Лабірынце" экспанаваліся і ілюстрацыі, зробленыя самой пісьменніцай.

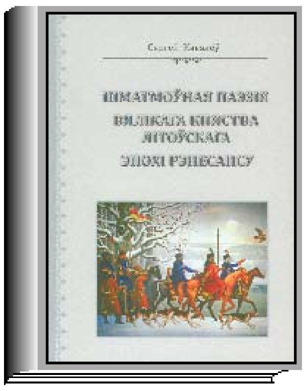
Дарэчы, выдавецтва "Мастацкая літаратура" працуе над серыяй "Казкі XXI стагоддзя", у якой часта выходзяць творы маладых пісьменнікаў. І кожны пакуль невядомы, але таленавіты казачнік мае магчымасць выдаць тут сваю першую кнігу!

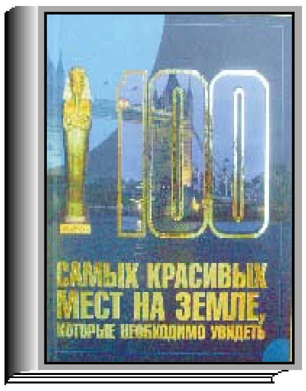
Алеся ЛАПІЦКАЯ

На здымках: вокладка кнігі "Купалінка", ілюстрацыі да казак "Купалінка" і "Берагіня".

Пад вокладкай

1. Дайнека, Л.М. Назаві сына Канстанцінам / Леанід Дайнека. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 448 с.

"Раман Назаві сына Канстанцінам", які калісьці друкаваўся ў часопісе "Маладосць", выйшаў асобнай кнігай у серыі "Святло мінуўшчыны". Аўтар, ужо добра вядомы шырокаму чытачу, не здраджвае гістарычнай тэматыцы. На гэты раз падзеі рамана перанясуць чытача ў XV-XVI стагоддзі, у розныя мясціны — Рым, Вялікае Княства Літоўскае, Канстанцінопаль, які штурмуюць туркі-асманы. Заключныя сцэны рамана — славутая Аршанская бітва 8 верасня 1514 года, у якой гетман Канстанцін Астрожскі разграміў войска вялікага маскоўскага князя.

2. Кавалёў, С. Шматмоўная паэзія Вялікага Княства Літоўскага эпохі Рэнесансу: манаграфія / Сяргей Кавалёў. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 376 с.

У сваёй манаграфіі даследчык літаратуры Сяргей Кавалёў разглядае шматмоўную паэзію Вялікага Княства Літоўскага эпохі Рэнесансу як агульную спадчыну літоўскага, беларускага, украінскага, польскага народаў, як састаўную частку шматмоўнай беларускай літаратуры даўніх стагоддзяў. У кнізе аўтар на аснове сваіх ранейшых публікацый і новых распрацовак падрабязна ўзнаўляе гісторыю развіцця паэтычнага жанру ў Літве і Беларусі ад пачатку XVI да пачатку XVII ст.

3. Шереметьева, Т.Л. 100 самых красивых мест на земле, которые необходимо увидеть / Т.Л. Шереметьева. — Мінск: Харвест, 2010. — 320 с.

На старонках кнігі можна пазнаёміцца з геаграфічнымі, прыроднымі, кліматычнымі асаблівасцямі, месцаў нашай планеты, якія ўжо сталі агульначалавечымі каштоўнасцямі. Не толькі пабачыць іх выявы на фотаздымках, але і прачытаць пра адметнасці культуры рэгіёна, характэрныя спосабы баўлення часу ў пэўным месцы. Гэта можа быць як наведванне парку ці рэстарана, так і — для аматараў экстрыму — нават небяспечныя прыгоды: узыходжанне на Кіліманджара, удзел у сафары.

4. Дашкевич, Татьяна Муравей идёт домой / Татьяна Дашкевич. — Издательство Дмитрия Харченко, 2009. — 36 с.

У гэтай кнізе для дзяцей Тацццяна Дашкевіч у вершаванай форме расказвае не толькі пра жыццё і звычкі насельнікаў мурашніка, але і разам з Мурашом падарожнічае па свеце. Праз акіяны і моры, Афрыку і Антарктыду, пушчу і пустыню, тропікі і экватар, лес і стэп. Мураш шукае дарогу дадому, разам з тым знаёміцца з жыхарамі розных кантынентаў, прыродных і кліматычных зон.

5. Чижова, Елена Время женщин / Елена Чижова. — Москва: АСТ, Астрель, 2010. — 352 с.

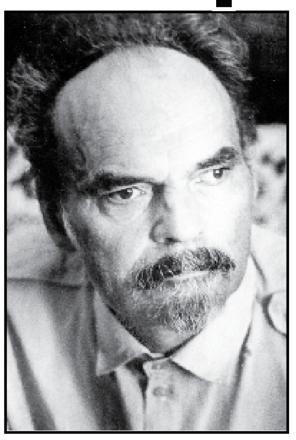
Раман Алены Чыжовай, кандыдата эканамічных навук, дырэктара Санкт-Пецярбургскага аддзялення Рускага ПЭН-клуба стаў не толькі лаўрэатам прэміі Рускі Букер (2009), але і атрымаў вялікую прыхільнасць сярод чытачоў (але, думаецца, пераважна сярод чытачак). Лёс галоўнай гераіні рамана — свайго кшталту іранічны парафраз на тэму народнага фільма "Москва слезам не верит". Ціхую "лімітчыцу" "Антаніну спакушае піцерскі "стыляга". Яна нараджае ад яго дачку, у хуткім часе памірае і пакідае дзяўчынку суседкам па камунальнай кватэры. Пра іх, пра "тое" жыццё і вядзе аповед ужо дарослая дачка гераіні, мастачка.

З кнігамі знаёміла Марына Весялуха

Водгукі дасылайце на электронны адрас аўтара: himarina@tut.by

Кароткія апавяданні

Іван СТАДОЛЬНІК

Букецік

Ужо каторы год жыву я ў кватэры на першым паверсе. Прывык да розных галасоў пад вокнамі, да тупаніны, бегатні малечы, ды і дарослых людзей. А вясной і летам у кустах, якія раскашуюць у двары, збіраецца самы што ні на ёсць птушыны кірмаш. Ледзь толькі-толькі начная цемень разбавіцца рэдзенькай сінькай раніцы, як нечакана ціўкне якаясьці птушка. За ёй — другая, трэцяя, чацвёртая. І тут жа пачынаецца сапраўдны гармідар: нібыта сотні самых сварлівых жанчын сабраліся разам і пачынаюць вырашаць нейкую бурную гарачую спрэчку, стараючыся перакрычаць адна адну.

Асабліва стараюцца вераб'і. У іх як усё роўна конкурс: хто каго перакрычыць. Шчыруюць ад душы, мне нават не церпіцца ўстаць і разагнаць усю іхнюю плойму.

А яшчэ пад самым акном спальнага пакоя ёсць невялічкая заасфальтаваная пляцоўка. Яна на паўметра ўзвышаецца над зямлёй, атуленая з трох бакоў кустамі бэзу, чаромхі. Растуць тут невядома кім пасаджаныя сліва і абрыкос. Але мала якія слівкі і абрыкосіны даспяваюць, даседжваюць да сваёй пары. І дзеці, і дарослыя абрываюць іх яшчэ зялёнымі, што таксама прыносіць мне шмат душэўнай трывогі.

На пляцоўцы, якая летнімі днямі бывае цёплая, як печ, любяць гуляць дзеці. І сваім шчабятаннем у пазнейшы час падмяняюць птушак, якія са з'яўленнем малых некуды прападаюць аж да самай ночы. Адным словам, сумаваць не выпадае.

Гулялі дзеці і ў тую суботу. Гаманілі, спрачаліся, смяяліся. Чамусьці заўсёды я станаўлюся хоць і міжвольным, але зацікаўленым слухачом гэтага іхняга смеху, спрэчак, а калі ўжо выведуць з сябе, то і суддзёй. Даводзіцца і накрычаць на каго з крыўдзіцеляў, і суцешыць, падтрымаць пакрыўджанага, зрабіць заўвагу, каб малыя не ламалі дрэўцаў, не смяцілі на пляцоўцы, словам, станаўлюся добраахвотным выхавальнікам.

Вось і цяпер я міжволі прыслухоўваюся, як гуляюць дзеці. Гулялі яны ў нейкую сваю вельмі важную для іх гульню. І смяяліся, і спрачаліся, і нават пачыналі сварыцца. Але потым у іхняе заклапочанае шчабятанне ўварваўся плач дзяўчынкі гадоў трох-чатырох. Такое ў іх часта бывае. Ад весялосці да плачу ў малога пераход кароткі. Але дзяўчынка пачынала плакаць усё мацней, пратэстуючы супраць нейкай вялікай для яе несправядлівасці. Другая дзяўчынка, відаць, старэйшая, крычала на некага, мусіць, на тую ж самую малую:

— Спі, кажу! Чаму не спіш?!

Услед за гэтым покрыкам-загадам пачулася глухое сцёбанне дубца.

Дзяўчынка заплакала яшчэ мацней. Я пачаў разумець, што старэйшыя дзеці сур'ёзна прымушаюць сваю меншую сяброўку спаць, хоць і самая сярэдзіна чэрвеня, але ў дварэ каторы ўжо дзень было халаднавата. Заасфальтаваная пляцоўка, вядома ж, была халодная, і малой не доўга было прастудзіцца, паляжаўшы хоць і трошкі на ёй. Я адчуў, што прыходзіць самая пара ўмяшацца ў гульню дзяцей, заступіцца за малую.

Ціхенька адхінуў фіранку і пад акном убачыў, што на ахапку крыху падвяленай травы ляжыць дзяўчынка ў чырвонай куртачцы, гэткіх жа чырвоных калготках і беленькіх сандаліках. А вакол яе стаяць тры большанькія за яе дзяўчынкі і хлопчык. Сярэдняя дзяўчынка, гадоў пяці-шасці, заўважыла мяне ў акне, шапнула астатнім:

— Глядзіцы!..

Я пачаў адчыняць акно. Дзеці, як нехаця, адступіліся, відаць, мала баючыся мяне, бо не бачылі ў сваёй гульні нічога такога дрэннага.

— Што вы робіце? Навошта з малой здзекуецеся?! — напускаючы на сябе як мага больш сур'ёзнасці, сказаў я.

— А мы ў садзік гуляем!.. — зусім па-свойску, даверліва падбегла да самага акна дзяўчынка, якая заўважыла мяне першай.

Малая ў чырвонай куртачцы борздзенька ўсхапілася са свайго мусовага "ложка", адразу ж перастала плакаць і таксама даверліва і з удзячнасцю паглядзела на мяне.

— Яна ж прастудзіцца і захварэе! — стараючыся быць яшчэ больш сярдзітым, зноў загаварыў я. — Ды яшчэ і насмецілі колькі. Цётка-дворнік будзе сварыцца заўтра.

Хлопчык хуценька ўзяўся скідваць нагой з пляцоўкі сена. І так ужо шчыраваў, што я ажно залюбаваўся, шкадуючы, што, размаўляючы з малымі, напусціў на сябе залішняй строгасці. І тут заўважыў, як у той дзяўчынкі, якая першай убачыла мяне, у руцэ з'явілася невялікая кветачка з белымі, як у рамонка, пялёсткамі, на кароценькай ножцы. Дзяўчынка падбегла бліжэй да акна і працягнула мне кветачку:

— Вазьміце!..

— Ну-у... дзякую, — збянтэжана ўсміхнуўся я і неяк машынальна ўзяў кветачку.

— А ў вас маленькая дзяўчынка ёсць? — гэтак жа даверліва і як вінавата, гледзячы мне ў вочы, ні з таго, ні з сяго запыталася малая.

— Ё-ёсць, — ужо зусім далікатна і крыху сарамліва ўсміхаючыся, нібы і не было толькі што той ранейшай напускной строгасці, адказаў я. — Яна цяпер у вёсцы, у бабулі.

— А-а, — праспявала малая неяк па-даросламу. І тут яна зноў нырнула некуды пад самае акно і вынырнула ўжо з букецікам кветак. Праз маладзенькую зеляніну лісця тапырыліся пяшчотныя галоўкі ружаў, анюціных вочак, а ў самой сярэдзіне, як язычкі полымя, жаўцелі пялёсткі касача.

— Вазьміце, дзядзечка, — ажно стаўшы на дыбачкі, падала букецік малая.

Я яшчэ больш збянтэжыўся і хацеў адмовіцца ад нечаканага прэзенту, але ў вачах малой было столькі шчырасці, нейкай невядомай мне заклапочанасці, столькі душэўнай чысціні, што ў мяне нават язык не павярнуўся гэта зрабіць.

Падаўшы букецік, дзяўчынка пабегла зноў да сяброў, і адразу ж пакінула мяне без усякай увагі. Я таксама не стаў перашкаджаць малым, пачаў зачыняць акно, адначасова мяркуючы, куды б гэта паставіць падараваны букецік. Тут да мяне даляцеў прыглушаны голас старэйшых дзяўчынак. Яны дакаралі шчодрую сяброўку:

— Навошта аддала? Цяпер зноў будзем ірваць?

Мне зрабілася неяк не па сабе. Хацеў быў зноў адчыніць акно і вярнуць той букецік малым, як раптоўна лінуў буйны дождж. Малыя кумільгом кінуліся ўцякаць, у імгненне вока зніклі за вуглом дома. Мусіць, яны і не паспелі схавацца, як дождж гэтак жа раптоўна, як і пачаўся, перастаў. І зноў ярка і шчодра засвяціла сонца.

Я паспеў ужо наліць вады ў вазу і паставіць букецік на падаконнік, пад якім толькі што гулялі малыя, на самым відавоку, як дзеці з'явіліся зноў. Яны ўжо не сварыліся, не крычалі, гулялі ціха, мірна, калі-нікалі паглядаючы з вялікай павагай на букецік. Мне здалося, што яны ўжо ніколечкі не баяліся мяне, а як усё роўна саромеліся дурэць на віду ў букеціка, які глядзеў на іх сваёй маўклівай, ціхай прыгажосцю…

Гартманаўшчына

Вёска Восава да вайны была даволі вялікая. Яна і цяпер не маленькая. У маладыя гады праз яе Міхалюк Кастусевіч ездзіў на веласіпедзе ў суседнюю Бярозаўку, дзе загадваў мясцовым сельскім клубам.

Восава месціцца якраз на паўдарозе паміж Бярозаўкай і Янковічамі, і Міхалюку дабірацца на працу праз Восава было і зручней, і на які кіламетр-другі бліжэй. А яшчэ тут жыло шмат Міхалюковых аднакласнікаў, з якімі ён калі-нікалі сустракаўся. Праўда, вялікага сяброўства з імі не было, але ўсё часцей і часцей узнікала патрэба спаткаць каго-небудзь са сваіх. Асабліва хацелася пабачыць Валодзю Касцюкоўскага і яго меншага брата Віцю. Чаму? Ды, мабыць, таму, што браты, як і Міхалюк, былі сіратамі.

Пасля заканчэння Янковіцкай сямігодкі браты некуды з'ехалі, казалі, у Калінінград, і больш Міхалюк з імі не бачыўся.

Сам Міхалюк пасля трохмесячнай працы загадчыкам Бярозаўскага клуба паступіў у інстытут і атабарыўся ў горадзе. Але заўсёды, калі прыязджаў дамоў, яму чамусьці хацелася сустрэцца з братамі Касцюкоўскімі, ці хоць што пачуць пра іх ад землякоў.

На гэты раз, калі прыехаў дамоў у госці, даведаўся, што з Восава ў ягоную вёску перасялілася сям'я Васюкевічаў. І Міхалюк, каб што-кольвек даведацца ад прыезджых восаўцаў пра братоў Касцюкоўскіх, пашыбаваў да навасёлаў, якія жылі цераз хату ад яго маці, у нядаўна пабудаваным калгасным катэджы.

Самога гаспадара і гаспадыні дома не было. На канапцы сядзеў вельмі стары чалавек і глядзеў тэлевізар.

Міхалюк пазнаёміўся са старым, і Валяр'ян Канстанцінавіч расказаў, што нядаўна ў Восава прыехаў Віктар Касцюкоўскі, а пасяліўся ў старэйшай сястры, бо ягоная хата струхлела і цяпер жыць у ёй нельга.

— У гартманаўскай частцы Восава жыве Віктарава сястра, — неяк сумна глянуўшы на Міхалюка, сказаў дзядуля. — Тых гартманаўскіх хат ужо зусім не засталося. Пазгнівалі.

Міхалюк і раней чуў, як другі канец вёскі ў Восаве пажылыя восаўцы чамусьці называлі Гартманаўшчынай, але не надаваў гэтаму ўвагі, лічыў, што прыжылася нейкая мясцовая вясковая мянушка. Цяпер жа сказанае старым чамусьці вельмі зацікавіла і заінтрыгавала.

— А што гэта за Гартманаўшчына такая? Я толкам не ведаю, што і да чаго? — спытаў Міхалюк.

Стары павярнуўся да яго, прыўзняў на лоб акуляры і паглядзеў на Міхалюка, як на дзівака, потым паказаў на канапу:

— А чаго ты стаіш? Сядай. У нагах праўды няма. Але выключы тэлевізар, і я табе раскажу ўсю праўду і пра Восава, і пра Гартманаўшчыну.

Міхалюк, заінтрыгаваны, хуценька выключыў тэлевізар і накіраваўся да канапы.

— Дык слухай, — гледзячы некуды ўдалячынь, пачаў стары. — Гэты канец Восава ацалеў у вайну ад пажару з ласкі аднаго нямецкага афіцэра, нейкага Гартмана, які не дазволіў паліцыянтам спаліць усю вёску. Паспеў згарэць толькі той канец, што ад дарогі. Якраз насупраць вёскі на міне, што ноччу падлажылі партызаны, падарвалася нямецкая машына.

Ну, дык вось: паліцыянты і ўзяліся паліць Восава. Яны падпалілі некалькі хат ад дарогі, вецер гнаў полымя, а далей астатнія пачалі загарацца самі. Але вёска была раздзелена на дзве палавіны вялікім выганам, і другі канец таксама трэба было падпальваць. Людзі плакалі, прасілі, каб немцы і паліцыянты злітаваліся. Але паліцэйскі начальнік — людаед Кумулька крычаў: "Паліць! Паліць, яны ўсе бандыты".

Тады нехта з жанчын крыкнуў:

— Бяжыце да Лізаветы. Яна скажа немцу, што мы ніякіх мін не падкладвалі.

Лізавета і сама ўжо бегла на пажар.

— А што гэта за Лізавета такая ўсясільная, што магла спыніць раз'юшаных ворагаў? — пацікавіўся Міхалюк.

— Усясільная, не ўсясільная, але яна была немка і ўмела размаўляць па-нямецку.

— Немка? — здзівіўся Міхалюк. — Тут, у глухой вёсцы, і немка?

— А як жа. Немка, — адхіліўшыся да спінкі канапы, працягваў свой аповед Валяр'ян Канстанцінавіч. — Яе некалі яшчэ ў тую, царскую вайну з Нямеччыны прывёз Мітрафан Вольчын. Яшчэ там, у Нямеччыне, стала ягонай жонкай. Маладая была, прыгожая. Памятаю, як тады ўся вёска збеглася паглядзець на яе, як на дзіва.

І стары пачаў апавядаць, як удалося селяніну, праўда, не дужа беднаму, прывезці ў саламяную вёску прыгажуню-чужаземку.

— Мітрафан быў у немцаў у палоне. Тыя паслалі яго разам з усімі, такімі, як і ён, рабіць у гаспадароў. Хлопец быў дужа прыгожы і гаваркі. Вось і закахалася ў яго гаспадарова дачка. Там яе звалі Эльзай, а у нас пачалі ўжо клікаць Лізаветай. Казалі, што пайшла яна за яго замуж насуперак волі бацькоў. І ўцякла з ім у наша Восава А тут — рэвалюцыя. Так і засталася немка ў нас. Гаспадыня яна была добрая, чысцюля, а неўзабаве загаварыла па-нашаму. Праўда, пасля вайны пажыла нядоўга. Памерла. Усе яе дужа шкадавалі, як родную ўсё роўна.

Міхалюк, разумеючы, што Валяр'ян Канстанцінавіч будзе расказваць і расказваць, вырашыў перапыніць яго, спытаўшы:

— Што было далей, пасля таго, калі прыбегла немка?

— А яна падбегла да афіцэра і пачала гергетаць па-іхняму. Мабыць, пераканала яго ў тым, што гэта мірныя людзі і яны ні ў чым не вінаваты. І афіцэр загадаў не паліць хаты і нават сказаў паліцэйскаму начальніку, каб той разам са сваімі хаўруснікамі пачаў тушыць тыя, што ўжо гарэлі. Харошы быў афіцэр. І звалі яго Гартман. Ён выратаваў многа нашых людзей. Калі партызаны прыйшлі ў Докшыцы, Гартмана схавала ў печы матушка. Пасля ж немцы сагналі ў царкву многіх з тых, хто тады быў у Докшыцах і меліся спаліць жывымі. Але тым часам Гартман выйшаў з бацюшкавай хаты, пагаварыў з немцамі, і яны ўсіх выпусцілі. Разам з тымі людзьмі быў і мой бацька. Ён жа гэтую гісторыю і расказаў.

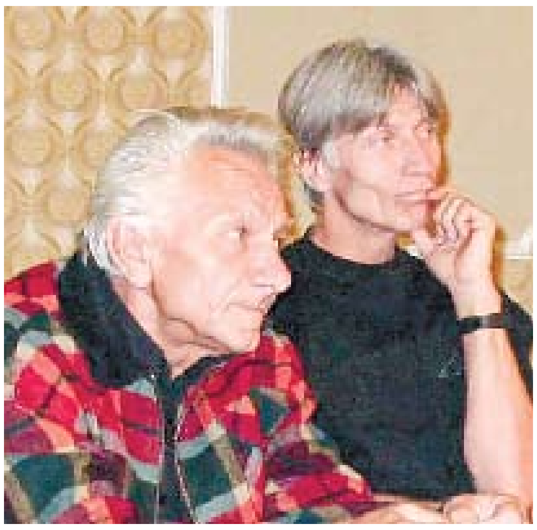
Стары змоўк, мусіць, палічыўшы, што размова скончана. Міхалюк нецярпліва спытаў:

— А што сталася з тым Гартманам?

— А яго забілі. Ці то немцы, ці то нашы, — сказаў стары. — Людзі рознае баяць. Хто ведае. Калі свае, дык ведалі за што, калі нашы, то, мабыць, не разабраліся. А вось як памяць аб ім засталася — назва выселка Гартманаўшчына.

…Міхалюк падзякаваў дзядулю і паехаў у Восава. Яму вельмі хацелася расказаць усім, хто не ведае, гэтую гісторыю. І Віктару — таксама. Але з Віктарам Касцюкоўскім ён так і не сустрэўся. Той яшчэ раніцай адправіўся ў свой Калінінград.

Рэцэпты поспеху

Заўтрашнім суботнім вечарам свой чарговы сезон адкрые Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр. Гэты папулярны ў сталічнай публікі творчы калектыў рыхтуе для сваіх прыхільнікаў сюрпрыз: прэм'еру музычнага рэвю ў двух дзеяннях пад назвай "Аднойчы ў Чыкага". Новы спектакль уяўляе сабой арыгінальнае вольнае пераказванне паводле матываў брадвейскіх мюзіклаў, лібрэта і вершы якога напісала яго рэжысёр-пастаноўшчык Сусана Цырук. Сюжэт нагадае гледачу стары добры фільм "У джазе толькі дзяўчаты", а слых пацешыцца жывым гучаннем як знаёмых матываў з класікі сімфаджаза, так і малавядомай для нашага слухача, але вельмі прыгожай музыкай.

Вядомы афарызм "аперэта — гэта глыток шампанскага" здавён быў самай трапнай характарыстыкай класікі жанру, пакладзенага, можна сказаць, у творчы падмурак тэатра, вядомага цяпер як Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны. Афарыстычна-вобразнага вызначэння для жанру найноўшай пастаноўкі, прэм'ера якой адбудзецца на яго сцэне 11 верасня, пакуль няма. Тое відавочна, што на афішы сціпла пазначана словам "рэвю", па сутнасці — мюзікл, створаны шляхам адмысловай, не руціннамеханічнай, а крэатыўнай камбіляцыі. І стваральнікі спектакля "Аднойчы ў Чыкага" абяцаюць музычна-тэатральным гурманам, пераборлівым эстэтам дый звычайным, г. зв. сярэднестатыстычным гледачам арыгінальны кактэйль, які дорыць радасць і добры настрой і дапамагае скінуць з душы цяжар будзённасці. Мабыць, гэтае слова — "кактэйль" — і стане вызначальным для характарыстыкі жанравага ноу-хау таленавітай творчай каманды?

На чале гэтай каманды — Сусана Цырук. Музычна-тэатральны Мінск ведае яе як таленавітую дачку незабыўнага маэстра Юрыя Цырука, віяланчэліста, дырыжора, аднаго з заснавальнікаў і кіраўнікоў Дзяржаўнага камернага аркестра Беларусі, якая ў 1989 годзе скончыла факультэт "Рэжысура музычнага тэатра" Санкт-Пецярбургскай кансерваторыі імя М. Рымскага-Корсакава і амаль 10 гадоў працавала рэжысёрам-пастаноўшчыкам у НАВТ оперы і балета Беларусі, затым выкладала ў вядучых творчых ВНУ Беларусі: акадэміі музыкі і акадэміі мастацтваў. З 1999 года яна рэжысёр Марыінскага тэатра ў Санкт-Пецярбургу. Немалы пералік оперных спектакляў, аперэт, мюзіклаў, пастаўленых Сусанай Цырук на сцэнах Мінска, многіх гарадоў Расіі і Еўропы, а таксама напісаных ёю лібрэта і хітоў да мюзіклаў.

Мюзікл Дж. Стайна "У джазе толькі дзяўчаты" С. Цырук увасобіла ў тэатрах Новасібірска ды Іркуцка. Для мінскай сцэны прапанавала свой варыянт меладраматычнай гісторыі пра захапляльныя прыгоды Дафны, Джазэфіны і Душачкі — з музыкай Дж. Стайна, Г. Мілера, Дж. Кандэра, К. Веласкес, Б. Стрэйзанд...

"Працуючы над пастаноўкай, я нічога не навязвала артыстам, проста прапаноўвала кожнаму той напрамак, у якім ярчэй раскрывалася б яго творчая індывідуальнасць. Тут няма другарадных роляў, таму дзейнічае прынцып ансамблевай ігры, уласцівы "зорнаму" спектаклю. І нікога з выканаўцаў мне не давялося па-рэжысёрску "прыкрываць". Усе яны "асуджаныя" на поспех. Трупа проста... падарункавая, і кожная рэпетыцыя для мяне — задавальненне!", — расказала Сусана Цырук падчас прэс-канферэнцыі напярэдадні прэм'еры. Яе захапленне сцэнічнай універсальнасцю, пластычнасцю, творчай фантазіяй маладых артыстаў БДАМТа падзяліла балетмайстар-пастаноўшчык Алена Дзмітрыева-Лаўрыновіч. А дырыжор-пастаноўшчык Андрэй Галанаў з прыемнасцю адзначыў, што ў працэс перапрацоўкі музычнага матэрыялу, стварэння новых аранжыровак "зацягнуў" многіх удзельнікаў гэтай незвычайнай работы. Над прэм'ерай працавалі таксама дырыжор Юрый Галяс, мастак-пастаноўшчык з Расіі Таццяна Каралёва, хормайстар Святлана Пятрова і, вядома ж, артысты...

Перад пачаткам 41-га сезона ў Беларускім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры адбылося новае прызначэнне: на пасаду галоўнага балетмайстра сюды прыйшоў народны артыст Беларусі Уладзімір Іваноў. Маладзейшае пакаленне ведае яго пераважна як педагога. Як сааўтар лібрэта (з Юліяй Чурко) і балетмайстар-пастаноўшчык увасобіў на сцэне БДАМТа балет Уладзіміра Кандрусевіча "Мефіста". А вось тэатралы са стажам захоплена ўспамінаюць Уладзіміра Іванова як абаяльнага і па-акцёрску пераканальнага выканаўцу вядучых партый у спектаклях Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, аднаго з тых салістаў, што працавалі поруч з маэстра Валянцінам Елізар'евым. За час балетнай кар'еры (1971 — 1992) У. Іваноў бліскуча выступаў у такіх, напрыклад, спектаклях, як "Спартак", "Цыль Уленшпігель", "Курган", "Рамэо і Джульета", "Кармэн-сюіта", "Лебядзінае возера", "Шчаўкунчык"...

Уладзімір Іваноў прызнаўся журналістам, што не хацеў займаць пасаду галоўнага балетмайстра, бо не адчувае сябе здатным займацца арганізацыйнымі справамі. І толькі прадастаўленая яму магчымасць выбіраць сабе надзейнага памочніка, добрага арганізатара дазволіла рашыцца на адказны крок. Прадставіўшы такога чалавека — свайго аднакласніка, колішняга саліста балета гэтага тэатра Вячаслава Казінца, якому давялося працаваць нават у цыркавых атракцыёнах знакамітага дрэсіроўшчыка Запашнага, — У. Іваноў вельмі коратка распавёў пра сваю пазіцыю: "Фарміруючы рэпертуар, буду выбіраць музыку, якая мне падабаецца, творы, у якіх самому хацелася б танцаваць, заахвочваць арыгінальныя работы, супрацоўнічаць з рознымі пастаноўшчыкамі, з беларускімі кампазітарамі. Не трэба займацца капіраваннем. Тэатр павінен арыентавацца на магчымасці ўласнай трупы, ствараць сваё, непаўторнае рэпертуарнае аблічча. Тады нас не будуць з кімсьці параўноўваць. А будуць паважаць і любіць за густ і арыгінальнасць".

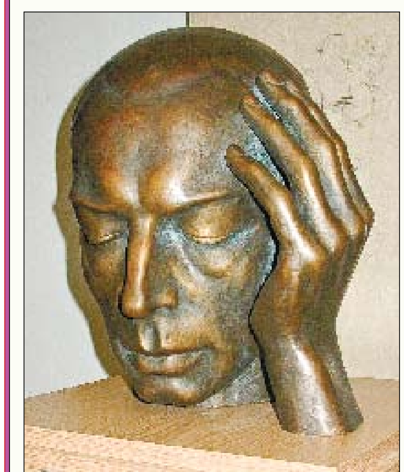
Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымках: галоўны дырыжор БДАМТ заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Анатоль Лапуноў і галоўны балетмайстар і народны артыст Беларусі Уладзімір Іваноў; творчая група спектакля "Аднойчы ў Чыкага" — рэжысёр Сусана Цырук, балетмайстар-пастаноўшчык Алена Дзмітрыева-Лаўрыновіч і дырыжор Андрэй Галанаў.

Фота аўтара

Радуемся разам

"Скульптары — сталіцы": вось дэвіз вялікага свята, якое ладзяць упраўленне культуры Мінгарвыканкама, Мемарыяльны музей-майстэрня З. І. Азгура, Беларускі саюз мастакоў, Беларускі саюз архітэктараў 11 верасня з нагоды Дня горада Мінска. Пачатак Дня скульптара ў музеі заўтра, у 11.00, і працягнецца ён да трох гадзін ночы. Праграма насычаная. Тут і майстар-класы, і сеанс лепкі;

і дыскусія "Парк скульптуры. У пошуках канцэпцыі" ў межах прэзентацыі новага творчага праекта; і відэапрэзентацыі "Скульптура ў сучасным гарадскім асяроддзі" ды "11стагоддзяў гісторыі Беларусі"; віртуальныя выставкі, пластычная рэпрыза "Тэатр жывога дзеяння", канцэртная праграма... У падрыхтоўцы і правядзенні імпрэз удзельнічаюць дырэктар музея А. Багданава, маладыя скульптары М. Пятруль, П. Вайніцкі, Я. Колчаў, П. Лявонаў, І. Арцімовіч, С. Аганаў, К. Селіханаў... Асобная ўвага — творчасці юбіляраў Льва Гумілеўскага, якому сёлета спаўняецца 80, і на дзесяць гадоў маладзейшага Анатоля Арцімовіча.

У Магілёве з 12 па 16 верасня адбудзецца XIII Міжнародны фестываль "Анімаёўка-2010". У праграме — паказ анімацыйных стужак з 19 краін, у тым ліку з Беларусі, Грузіі, Даніі, Кітая, Латвіі, Расіі, Украіны, Францыі, Эстоніі. Упершыню на "Анімаёўцы" — фільмы з Венгрыі, Італіі, Чэхіі, Башкартастана. Сярод работ, адабраных для конкурснага паказу, — 7 айчынных мультфільмаў, пяць з якіх — беларускамоўныя.

Да 15 верасня ў Навагрудку працуе выстаўка "Родны край", арганізаваная ў Доме-музеі Адама Міцкевіча пры садзейнічанні Беларускага саюза мастакоў. У экспазіцыі пераважаюць пейзажы ды нацюрморты вядомых жывапісцаў — братоў Івана Козела ды Юрыя Козела, чые карані менавіта ў гэтым легендарным кутку гродзенскай зямлі, на Навагрудчыне. "У наш бурлівы час развіцця

розных тэхналогій рэалістычнае мастацтва з'яўляецца падмуркам для ўсіх напрамкаў. На мой погляд, мова рэалістычнага мастацтва з'яўляецца самай зразумелай для ўсяго свету", — мяркуе І. Козел.

Лана ІВАНОВА

На здымках: І. Козел "Жнівень" (палатно, алей); Л. Гумілеўскі "Сяргей Рахманінаў" (бронза).

Фота аўтара

Гродзенцаў «раскручвае» сталіца

Новы альбом Віктара Шалкевіча

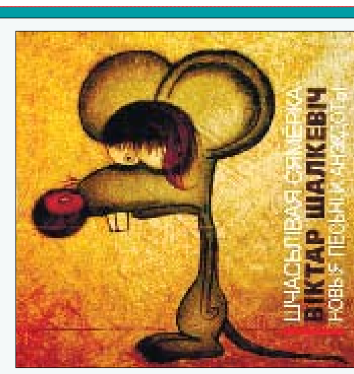
Выпускнік колішняга Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута (сёння гэта Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў), гродзенскі бард і артыст кабарэ Віктар Шалкевіч даў чарговы канцэрт у Мінску, уласным досведам працягваючы развейваць самаробныя шаблоны беларускай музычный інтэрнэт-прасторы. Пакуль запісныя сеціўныя скандалісты папракалі гурт "P.L.A.N." за нібыта залішнюю актыўнасць (усяго 6 паўнафарматных студыйнікаў), дык Шалкевіч спакойна кінуў сёлета на рынак свой сёмы альбом на мінскім лэйбле "БМAgroup", які адпаведна і назвалі — "Шчаслівая сямёрка". Пакуль маладзенькі "Litvin Troll" намагаўся абысці жывых класікаў — "N.R.M." у гандлёвых рэйтынгах, Шалкевіч прадаў на першым прэзентацыйным канцэрце ў Рэспубліканскім палацы культуры ветэранаў ажно 12 працэнтаў накладу тае "Шчаслівае сямёркі". І гаворка ж тут не пра саматужную "нарэзку" камп'ютарных асобнікаў, а пра сур'ёзны прамысловы рэліз.

Я сам быў на тым прэзентацыйным канцэрце, які, можна сказаць, ладзіўся ў экстрэмальных варунках: канцэртная зала "Мінск" забрала ў той дзень значную частку публікі на рамантычнае шоу Зміцера Вайцюшкевіча, у Палацы мастацтва Андрусь Такіндант уражваў маладзёжай нястрымнай энергетыкай свайго архаічнага "Рэха"... Выбар быў. Але і зала Палаца культуры ветэранаў на Шалкевічавай імпрэзе не пуставала. Дый паказальна тое, што кожны другі меламан ішоў пасля таго канцэрта з новым дыскам. Значыць, спадабалася!

Дадатковай прывабнасцю новага рэлізу стаў адмысловы падзагаловак: "Новыя песні і анекдоты". І гэтай навізны у альбоме аж на гадзіну, што таксама аспрэчвае бязглуздыя закіды ў тым жа Інтэрнэце: спісаўся, маўляў, Шалкевіч, на старых хітах зарабляе. А новыя песні ў яго — не проста мармытанне рыфмаваных шаблонаў, а пільнае адчуванне сённяшняга пульсу жыцця: "Лета, якое мы зноў змарнавалі" і "Такая доўгая зіма", паверце, зусім не метэаралагічныя прагнозы, як і "Балада пра Валожын" — не рэклама экскурсійных паслуг. А "Маналог старога інтэрнэт-юзера" падаўся мне настолькі актуальным, што цытаты з яго леглі жывымі трапнымі абзацамі ў маю новую кнігу "Rock on-line".

"Балада пра Катманду і Мандалай" здзіўляе нестандартным увасабленнем жанру калядкі ды раскрывае глыбокі жыццёвы сэнс, распавядаючы пра лёс надта залкапочаных людзей, якія, "прамаргаўшы добрую вестку", і Айчыну сваю згубілі, і на імёны родныя забыліся, і, шукаючы лепшага жыцця ў чужых краях, прыйшлі не туды і саромеюцца быць сабою...

Не ўпершыню выступае Шалкевіч і трапным парадыстам. Калі раней даставалася ад яго Вальжыне Цярэшчанцы, гуртам "Мясцовы час" і "Мроя", дык, напрыклад, у гэтым альбоме песня "Голуб на секвоі, галубка на пальме" ідзе з спасылкай на "Ліцвіноў". У. Бярберава, рэкламуючы іх першы альбом. Гумар Шалкевіча настолькі трапны, што я і сам бы палічыў за гонар трапіць пад яго ўвагу. (Аднак нельга абмінуць і факт абстрэлу самога Шалкевіча пародыстамі. Вось і нядаўна на адной бардаўскай CD-складанцы выйшла песня магілёўца Ігара Мухіна "Варшаўскі раманс", у якой пазнаецца "Гарадоцкі раманс" Шалкевіча).

А як утульна ў песнях гродзенца Шалкевіча шараговаму шчыраму беларусу сустракаць і Валожын, і Навагрудак, і Ваўкавыск, і Мінск!

Першыя каментатары новага альбома паспелі выказаць здзіўленне, чаму ў яго мастацкай аздобе сімвалам шчаслівай сямёркі абраны пацучок. У адказ на гэта Шалкевіч слушна згадваў свае ж песні пра "шчуры Еўропы", якія хоць і яднаюцца ў зграі, але не такія ўжо страшныя. Часам яны выглядаюць як сапраўдная сямёрачка, тая самая "lucky seven", толькі з вушкамі і хвосцікам.

Для слухачоў-неафітаў Віктара Шалкевіча апошнім падарункам на гэтым дыску стане камп'ютарны бонус, куды трапілі ажно восем старых песень з усіх папярэдніх шасці альбомаў у новым запісе (фармат mp3).

Віталь МАРТЫНЕНКА,
музычны крытык

На здымку: так выглядае альбом "Шчаслівая сямёрка".

Мінула 110 гадоў з дня нараджэння гэтага выдатнага беларуса, знанага ў Еўропе опернага артыста, вядомага педагога па вакале, прафесара, уладальніка рэдкаснага лірычнага тэнара. Песняй дарыў ён радасць сваім шматлікім слухачам, і найперш — землякам-беларусам. На жаль, доўгі час яго імя ў роднай Беларусі замоўчвалася, хоць Міхась Іванавіч ні ў чым не быў вінаваты ні перад сваім народам, ні перад радзімай, якую воляю акалічнасцяў пакінуў яшчэ ў дасавецкі час. Праўда, было ў БССР не так і мала людзей, і не толькі ў асяроддзі творчай інтэлігенцыі, якія ведалі яго імя, слухалі яго песні, абменьваліся з ім лістамі. Але сапраўднае вяртанне асобы М. Забэйды-Суміцкага ў наша культурнае асяроддзе адбылося толькі ў 1990-м, калі ў Мінску шырока і ўрачыста адзначылі 90-годдзе з дня нараджэння спевака. Той год быў надзвычай багаты на прэм'еры музычна-інфармацыйных перадач пра яго ў радыёэфіры, на ўнікальныя і эксклюзіўныя публікацыі ў нашым тыднёвіку. Сярод іх, напрыклад, — "Тры лісты пра Забэйду" (гл. "ЛіМ" за 2. 03. 1990 г.), "Загучаў голас Забэйды" ("ЛіМ", 11. 05. 90 г.), "Шчаслівы і трагічны лёс" ("ЛіМ" , 15. 06. 90 г.). У ліку аўтараў публікацый была і Ганна Сурмач, тагачасны дырэктар БДАМЛіМ, дзякуючы якой пражскі архіў спевака трапіў у Мінск. Цалкам, у трох нумарах з працягам, друкавалася і аўтабіяграфія М. Забэйды-Суміцкага ("Песня стала маёй мовай...", пачатак у "ЛіМе" за 15. 06. 90 г.). Змяшчалася нямала архіўных фота розных часоў: Міхась побач з маці, вядомы артыст у оперных партыях, сустрэчы ў Мінску (1963) — з Ларысай Александроўскай, Піменам Панчанкам, Язэпам Семяжонам. Разнастайныя публікацыі пра слыннага земляка з'яўляліся і потым, прынамсі, да 95-годдзя, да 100-годдзя з дня яго нараджэння. Напрыклад, пад назваю "Таямніца" Забэйды" змяшчаўся расповед пра Лёлю Багуцкую, каханую Міхася Іванавіча ("ЛіМ", 7. 07. 95 г.)...

На жаль, з часу сенсацыйнага адкрыцця асобы М. Забэйды-Суміцкага, калі яго імя "легалізавалася" ў друку, а голас зрабіўся ўпрыгожваннем радыёканцэртаў, неўпрыкмет змяніліся і "фармат" эфіру, і культурныя прыярытэты. Узгадавалася маладое пакаленне, якое сёння, па сутнасці, мусіць наноў адкрываць слыннае імя...

Святлана Берасцень, рэдактар аддзела мастацтваў "ЛіМа"

Тэнар-прэм'ер. Беларус...

Старонкі жыцця Міхася Забэйды-Суміцкага

Міхась Забэйда-Суміцкі, выдатны беларускі спявак, геніяльны тэнар, якога стоячы сустракалі і праводзілі авацыямі, спяваў у знакамітым міланскім тэатры "Ла Скала", іграў у спектаклях Харбінскай оперы Ленскага, быў салістам Познаньскай оперы, з гастролямі аб'ездзіў шмат краін і гарадоў. Пры гэтым спяваў на 16 мовах свету! А сам ён, між тым, — з беднай сялянскай сям'і, звычайны беларус… Звычайны?.. Не звычайны! Дакладней — незвычайна таленавіты. Таму і дасягнуў такіх вышынь.

Пасля пачатковай школы Міхась Забэйда-Суміцкі скончыў Маладзечанскую настаўніцкую семінарыю. Ваенная завіруха адарвала яго ад роднай зямлі і закінула на Далёкі Усход. У Харбінскім універсітэце М. Забэйда закончыў эканамічнае аддзяленне юрыдычнага факультэта. І толькі ў Харбіне пачаў грунтоўна і сур'ёзна займацца спевамі і музыкай. Вучыўся ў прафесара Юліі Плотніцкай, былой партнёркі па сцэне славутага Фёдара Шаляпіна. У гэты ж час Міхась Іванавіч пачаў выступаць у Харбінскай оперы ў ролях Ленскага ("Яўгеній Анегін" П. Чайкоўскага), Князя ("Русалка" А. Даргамыжскага) і Леля ("Снягурачка" М. Рымскага-Корсакава).

У 1932 годзе ён пераехаў у Італію, у Мілан — удасканальваць свой голас. Амаль чатыры гады займаўся ў "Ла Скала" пад кіраўніцтвам прафесара Фернанда Карпі, які пасля заканчэння курса даў яму рэкамендацыю, па якой Забэйда застаўся ў Міланскай оперы. Італьянская музычная крытыка дала высокую ацэнку спеваку, параўнаўшы яго з вялікай славай італьянскага мастацтва — тэнарам Цітам Скіпам, а таксама са слаўным рускім тэнарам Леанідам Собінавым.

У 1935-м ён вярнуўся на Бацькаўшчыну, якая на той час была пад польскай уладай, наведаў у Шэпічах сваю маці, з якой не бачыўся 20 год, і пасля некалькіх канцэртаў быў запрошаны салістам у Познаньскую оперу. Пачалі з'яўляцца яго грампласцінкі з запісамі народных песень на беларускай і польскай мовах, якія карысталіся вялікім поспехам. Вядомаму спеваку італьянскай opернай школы шмат абяцалі: і высокія ганарары, і вядучыя партыі, гастролі ў сталіцах Еўропы і Амерыкі, толькі … пры ўмове, што ён нідзе і ніколі не згадае, што ён беларус. "Адмовіцца ад свайго народа, ад роднае мовы — тое самае, што адмовіцца ад маці, — адказваў Забэйда. — Я беларусам нарадзіўся, беларусам і памру!" Давялося лічыцца з тым, што тэнар-прэм'ер — беларус...

У 1940 годзе М. Забэйда-Суміцкі пераехаў у Прагу, дзе і застаўся. Ён горача палюбіў Прагу, якая некалі лічылася кансерваторыяй Еўропы. Тут ён вёў канцэртную і педагагічную дзейнасць. У 1960-х гадах у прэсе пісалі, што з пункта гледжання магутнасці таленту, глыбіні інтэрпрэтацыі і шырыні рэпертуару М. Забэйду-Суміцкага можна паставіць у адзін шэраг з найбольш знанымі майстрамі вакальнага мастацтва.

"Мелодыі нашага народа адкрывалі мне дарогу да людскіх сэрцаў. І хоць гэтая дарога не абяцала мне вялікай кар'еры, я не мог жыць без роднай, без матчынай песні. Я нёс яе ў свет, паказваў яе красу", — пісаў спявак. У 1963 годзе ён прыехаў на гастролі ў родную Беларусь. Выказваў вялікае жаданне пераехаць на пастаяннае жыхарства на Бацькаўшчыну, пра што марыў усё сваё жыццё. Але не атрымалася, не далі дазволу… Памёр ён у снежні 1981 года ў Празе. Нашчадкаў пасля сябе Міхась Іванавіч не пакінуў. Свой архіў і асабістыя рэчы завяшчаў Беларусі.

Ганна Жукава працавала ў Беларускім дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва Беларусі 26 гадоў. Менавіта яна апрацоўвала архіў спевака:

— Архіў Міхася Забэйды-Суміцкага прыйшоў у Беларусь неўзабаве пасля яго смерці. На той час сама дырэктар архіва Ганна Сурмач ездзіла па асабістыя рэчы спевака ў Прагу. Лёс Забэйды вельмі трагічны. У час вайны яго арыштавала гестапа: хацелі зрабіць дыктарам на германскім радыё, якое вяшчала на Савецкі Саюз. Выратавала толькі тое, што ён цяжка захварэў. Тады Забэйду кімсьці замянілі. Пасля вайны ён ужо не спяваў у оперы, даваў толькі канцэрты, якія праходзілі "на ўра". Наогул, ён быў вельмі адукаваны чалавек: спяваў на 16 мовах свету! Любімая песня на роднай мове "Калыханка". Ён прысвяціў яе сваёй маці і радзіме. Але, нягледзячы на сваю папулярнасць, жыў вельмі сціпла. Акрамя пласцінак ды іншых асабістых рэчаў, ён завяшчаў Беларусі і свой канцэртны раяль, на якім граў для гасцей. Але тады, у 1980-ых, не было каму прывезці інструмент… Так ён і застаўся ў Празе. Адзінае і галоўнае, пра што Міхась Забэйда марыў усё сваё жыццё, — гэта вярнуцца жыць на Бацькаўшчыну. Можна сказаць, што спявак вярнуўся на радзіму праз свой архіў.

"Перада мною ляжыць дакумент: выпіска з метрычнай кнігі аб нарадзіўшыхся ў 1900 годзе. Там напісана, што я "мужскога пола", нарадзіўся першага чэрвеня 1900 года (трэба памятаць, што тады быў у Расіі стары стыль, значыць, па новаму стылю 14 чэрвеня 1900 г.). Бацька мой Іван Андрэевіч Забэйда — селянін з вёскі Несцяровічы, маці Аляксандра Феліксаўна (дзявочае прозвішча Суміцкая) з вёскі Шэпічы... Бацька, як казала мне маці, быў беззямельным селянінам, працаваў дзе мог і як мог... Гаварылі, быў здольны чалавек і прыгожа спяваў. На жаль, памёр, калі мне было толькі паўтара года. Дык рос я без бацькі. Як нам жылося, дык можаце сабе ўявіць з таго, што з семярых дзяцей да старшага ўзросту дажыў толькі я адзін..."

Вось што пісаў некалі Сяргей Грахоўскі ў нарысе "Для песень народжаны", апублікаваным у снежні 1967 года ў газеце "Голас Радзімы": "Заходжу ў невялічкі пакой. Палову яго займае канцэртны раяль, накрыты льняным саматканым абрусам. На ім — ноты, фатаграфіі нашых вядомых артыстаў і паэтаў. Стосы "Полымя" і "Маладосці", кнігі-навінкі беларускай паэзіі і прозы. Міхаіл Іванавіч радуецца, што яго не забываюць даўнія і зусім маладыя сябры: прысылаюць свае кнігі, новыя песні, шчырыя лісты. Гэта падтрымлівае і натхняе да працы. Спявак прагна распытвае пра Беларусь. Міхаіл Іванавіч садзіцца за раяль і пачынае ціха-ціха граць такую знаёмую з дзяцінства "Калыханку". У мелодыю ўплятаецца светлы і натхнёны голас. Відаць, і гаспадар успамінае сцежкі маленства, сіроцкае дзяцінства ў Шэпічах і Несцяровічах. Я прашу яго паспяваць. Міхаіл Іванавіч ставіць адну за другой пласцінкі, ці, як ён казаў, пліткі з запісамі беларускіх песень. Артыст стаіць каля раяля і слухае сам сябе, молада іскрацца вочы, у такт песні ён ледзь прыкметна махае рукою, потым — шырокі ўзмах, назад адкінута галава, і … у пакоі ўжо гучыць дуэт: спяваюць два Забэйды. Такое я чуў упершыню, гэта не забудзецца ніколі".

"Хоць мая маці была непісьменная жанчына, але мяне старалася вучыць. Дзяцей збіралі ў вялікую хату і вучылі "чему-нибудь и как-нибудь". У такую хату два гады хадзіў і я…
Вучыцца я стараўся добра, бо разумеў, як цяжка быць непісьменным. Ды і маці ўсё наказвала: "Вучыся, сынок!", а маці я стараўся слухаць. Я бачыў, як яе часта крыўдзілі, а заступіцца за нас не было каму. Калі яна плакала, і я плакаў з ёю. Каб мяне суцешыць, яна пачынала спяваць. Я пераставаў плакаць і пачынаў ёй падцягваць. Так у песні мы вылівалі сваё гора".

"У маці маёй быў вельмі прыгожы голас — густы, аксамітны, мяккі. Ад маці я пераняў любоў да песні. Ды не толькі любоў: песня стала маёй мовай."

З аўтабіяграфічных запісаў спевака.

Міхась Забэйда-Суміцкі падтрымліваў сяброўскія сувязі з многімі беларускімі паэтамі і пісьменнікамі: Максімам Танкам, Янкам Брылём, Уладзімірам Караткевічам… У архіве, напрыклад, больш як шэсць дзесяткаў лістоў перапіскі з Максімам Танкам. Ды якой!

Пойдзеш мо не раз
па свеце з песняй,
Воплескі рассыплюць
табе градам, —
Але не забудзеш ты Палесся,
Не забудзеш край
свой на эстрадах.

М. Танк

У адказ на радкі паэта Забэйда-Суміцкі распачаў свой ліст ад 21 чэрвеня 1962 года так:

"Хачу, каб мой спеў
даляцеў да Цябе,
Як ён далятае да іншых,
Каб радасць
і шчасце прынёс ён Табе,
Як радасць прыносіць ён іншым…

Дарагі браток Жэня! Бачыш, што робіць тваё пяро? Шчыра дзякую Табе і Тваёй сям'і за віншаванні. Асабліва за верш, які так натхняе мяне.

Прайшло некалькі дзён ад тае хвіліны, калі напісаны былі вышэйшыя радкі. З гэтага часу я атрымаў (нечакана) віншаванні з днём нараджэння не толькі ад знаёмых, але і ад калектыву Акадэміі навук БССР. Быў абрадаваны да слёз… Струны, якія звязалі мяне з Радзімай, памножыліся. Акорды гучаць мацней, званчэй, радасней!.. Так хацелася б, так трэба было б памаладзець! Стараюся, наперакор часу, сабраць свае сілы і здольнасць, каб быць карысным для Радзімы, каб выразіць удзячнасць сябрам і знаёмым за іх давер, за такую вялікую ацэнку маёй скромнай працы.

Прыстасоўваючыся да новых выступленняў, заўсёды ўзгадваю пра Цябе з любоўю, і шкадую, што Ты не можаш мяне чуць. Усім шлю найлепшыя пажаданні і падзяку за віншаванні. Твой М. Забэйда.

P.S. Асобны паклон Янку Скрыгану, кніга якога "Скажы адно слова" мне вельмі-вельмі падабаецца".

Пражская зямля прыняла нашага славутага земляка-спевака на вечны спачын. Аднак Міхась Забэйда назаўсёды застаўся сапраўдным беларусам, верным сваёй Бацькаўшчыне. Нават эпітафія на магіле — па-беларуску: "Беларускі песняр. Жыў песняй. І песняй даваў людзям радасць…"

Уладзімір ПАДАЛЯК
(Паводле матэрыялаў, прадастаўленых БДАМЛіМ)

На здымках: Міхась Забэйда-Суміцкі з народным паэтам Беларусі Максімам Танкам на плошчы Леніна ў Мінску; тамсама — Максім Танк, Міхась Забэйда-Суміцкі, музыказнаўца Тамара Дубкова, народны артыст СССР хормайстар і фалькларыст Рыгор Шырма, Іван Цішчанка. 1963 год.

Філалогія… Даслоўны пераклад наймення гэтай навукі — "славалюбства". У адрозненне ад вядомай чалавечай жарсці, славалюбства ўяўляецца як сфера найпаўнейшага зліцця з аб'ектам любові — словам і, адпаведна, адмаўлення ад сябе — у імя таго, пра што ты пішаш. Сяргей Аверынцаў трактаваў філалогію як "службу разумення", а філолага як каментатара ў шырокім сэнсе гэтага слова. Аляксандр Міхайлаў, развіваючы думкі свайго паплечніка, пісаў аб надзённай патрэбе "адваротнага перакладу" ў мове культур і эпох. У кожнага гэтая мова розная, у кожнага яна свая, і даследчык, калі ён шчыры, мусіць дасканала авалодаць гэтай мовай і перадаць яе чытачу — перакладаючы яе з мовы міфаў, стэрэатыпаў, расхожых меркаванняў, ачышчаючы палімпсест. Для штотыднёвіка "ЛіМ" навуковыя матэрыялы даўно не з'яўляюцца чымсьці экстраардынарным, але цяпер вырашана было разлучыць сёстраў — крытыку і літаратурную навуку. Як вынік — прапануем чытачу новую рубрыку "Ars philologica" (на манер паслання Гарацыя пра мастацтва паэзіі мы рызыкнём абвясціць навучанне мастацтву філалогіі). Фармат рубрыкі не будзе абмяжоўвацца аглядам навуковых выданняў — манаграфій, зборнікаў і г.д. Думаецца, сваё месца тут знойдуць і тэарэтыка-літаратурныя эцюды, літаратуразнаўчыя нататкі, спробы рэальнага каментарыя да беларускай класікі падрабязныя абвесткі пра будучыя філалагічныя канферэнцыі.

Ціхан ЧАРНЯКЕВІЧ

Формула перамогі:
Вялікая філалогія як сапраўдная паэзія

Леонова, Е.А. Немецкая литература XX века. Германия, Австрия: учеб. пособие / Е.А.Леонова. — М.: Флинта: Наука, 2010. — 360 с.

Сярод усіх жанраў, у якіх сёння ўрэчаўляецца плён літаратуразнаўчай працы, самым "жахлівым", на мой погляд, з'яўляецца жанр вучэбнага дапаможніка. У дадзеным выпадку закавычаны эпітэт заклікаНы засведчыць не схільнасць да парадоксаў, але нежартоўную бездапаможнасць (штосьці падобнае, відаць, адчувае перакладчык пры сутыкненні з беларускай "самотай": як выразіць адным — дакладным! — словам іншай мовы цэлы комплекс сэнсаў, роўны міфу?!). Вучэбны дапаможнік па літаратуры — жанр адказны і надзвычай працаёмкі, пачэсны і пакутлівы; для літаратуразнаўцаў, якія валодаюць выразна індывідуальным стылем мыслення ды маўлення, ён можа стацца чымсьці накшталт пракрустава ложа для салаўя… Хіба недастаткова падстаў, каб жахацца ад самой думкі аб працы над вучэбным дапаможнікам па літаратуры — і вітаць тых, хто насуперак складанасцям рэальным і ўяўным можа святкаваць сапраўдную перамогу над гэтым жанрам.

Да ліку такіх пераможцаў належыць Ева Лявонава — кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры замежнай літаратуры БДУ. Не маючы магчымасці дэталёва акрэсліць кола яе навуковых зацікаўленняў і прафесійных здзяйсненняў, адзначу ўсё ж, што на мяне выключна вялікае ўражанне колісь зрабіў выдадзены "Мастацкай літаратурай" у 2003 годзе дапаможнік Е.Лявонавай "Агульнае і адметнае: Творы беларускіх пісьменнікаў XX стагоддзя ў кантэксце сусветнай літаратуры": адрасаваны настаўнікам агульнаадукацыйных установаў, аднак нязменна запатрабаваны цягам усяго гэтага часу і вучнямі, студэнтамі, магістрантамі, аспірантамі, выкладчыкамі, навукоўцамі (прычым, не толькі літаратуразнаўцамі).

Нягледзячы на тое, што наступны "адзінаасобны" вучэбны дапаможнік Е.Лявонавай выйшаў толькі праз сем гадоў у Маскве накладам усяго ў 1000 экзэмпляраў, не зважаючы на тое, што мэтавая аўдыторыя выдання "Немецкая литература XX века. Германия, Австрия" ў анатацыі звужана да "студентов филологических факультетов вузов, а также всех, кто интересуется немецкой литературой", можна сцвярджаць: кніга гэтая ўжо зараз можа быць кваліфікаваная і як сапраўдная падзея ў айчынным літаратуразнаўстве, і як не менш сапраўдная перамога на шляху да скарэння адпаведнага жанру вучэбнай літаратуры.

Дапаможнік складаецца з дзвюх частак. Першая ўтрымлівае агляд асноўных літаратурных з'яў мяжы XIX — XX стагоддзяў, а таксама першай і другой паловы XX стагоддзя. Другая частка складаецца з "манаграфічных" матэрыялаў — літаратурных партрэтаў найбольш значных пісьменнікаў Германіі і Аўстрыі акрэсленага перыяду. Мы не ставім перад сабой мэты прадставіць падрабязны аналіз вучэбнага дапаможніка; больш важна расказаць нашаму чытачу, чаму і чым праца па нямецкай літаратуры, выдадзеная ў маскоўскім выдавецтве, каштоўная для яго тутэйшага культурнага быцця.

Е.Лявонава ў сваім дапаможніку (а таксама ў шэрагу артыкулаў, матэрыялаў калектыўных навуковых зборнікаў, манаграфій і г.д.) нястомна ўводзіць у навуковы ўжытак германістаў, а таксама ў "культурны" досвед патэнцыяльнага замежнага (тут: расійскага) студэнта імёны, ідэі ды працы беларускіх філосафаў, літаратуразнаўцаў, творы класікаў нацыянальнай літаратуры і сучасных беларускіх пісьменнікаў. Так, характарызуючы экзістэнцыялізм як філасофскую сістэму і мастацкую з'яву, Е.Лявонава пералічвае сусветна вядомых мастакоў слова, у чыёй творчасці надзвычай заўважная прысутнасць экзістэнцыялісцкіх ідэй, пры гэтым не забываючыся і на пісьменнікаў беларускіх ("Немало точек соприкосновения с экзистенциализмом в произведениях белорусских писателей Василя Быкова и Юрия Станкевича…"). У размове пра тэматыку і паэтыку літаратуры пра Першую сусветную вайну побач з творамі нямецкіх, французскіх, рускіх пісьменнікаў (Э.М.Рэмарка, Л.Селіна, М.Шолахава і інш.) згадваецца і аповесць М.Гарэцкага "На імперыялістычнай вайне". А ў разгорнутым (і, зазначым, надзвычай інфарматыўным ды пранікнёна-асобасным адначасова) аналізе феномена "новай рэчыўнасці" ў творчасці аўстрыйскага паэта Р.М.Рыльке годнае месца адводзіцца і для твораў нашага паэта-філосафа ("С "новой вещностью" Рильке ассоциируются и произведения ряда белорусских поэтов, в первую очередь — Алеся Рязанова (поэмы "Глина", "Камень", "Железо" и др.").

Відавочна, што аўтар вучэбнага дапаможніка асэнсаванне канкрэтных мастацкіх твораў ажыццяўляе на грунце адпаведных — і, што важна, адэкватных прадмету асэнсавання — тэарэтыка-літаратурных, філасофскіх, псіхалагічных, гістарычных, мастацтвазнаўчых тэорый і канцэпцый. Аўтар імкнецца быць максімальна дакладным (наколькі гэта ўвогуле магчыма для літаратуразнаўцы як для прадстаўніка "навук пра дух", паводле В.Дзільтэя), гранічна зразумелым (увесь час трымаючы на ўвазе адрасата сваёй працы) і — па магчымасці — лаканічным ("Невозможно жить, но невозможно и умереть — вот едва ли не универсальная формула для театра абсурда"). Зрэшты, жанравая неабходнасць (і, бадай, унутраная патрэба) выкладаць матэрыял даступна не абмяжоўвае ўласна навуковай творчасці Е.Лявонавай ("Художественный метод Э.Елинек следует определить как своего рода клинический импрессионизм… Или, если угодно, импрессионизм натуралистического толка, фиксирующий не впечатления, не переживания и чувства, а ощущения в нервных окончаниях. Это роман-выплеск, роман-состояние, роман-выговаривание"), не зніжае вартасцей гэтай кнігі як плёну аўтарскага, арыгінальнага і разам з тым аргументаванага асэнсавання і феномена літаратуры Германіі і Аўстрыі канца XIX — XX стагоддзяў, і з'яў сусветнага літаратурнага працэсу акрэсленага перыяду. На зайздрасць (у якой сама мушу прызнацца) многім маладзейшым калегам, чые спробы вытлумачыць нават самыя немудрагелістыя літаратурныя падзеі ды факты нярэдка ўрэчаўляюцца ў дзівосы тэрміналагічнага ракако, Е.Лявонава выкладае сваё разуменне тэарэтыка-літаратурных праблем надзвычай празрыста, нязмушана — і, прынамсі, верагоднасна. Так, указваючы на адсутнасць і ў айчынным, і ў замежным літаратуразнаўстве дакладнай дыферэнцыяцыі тэрмінаў "авангардызм" і "мадэрнізм", аўтар дапаможніка згадвае і пра тое, што ў нашым літаратуразнаўстве на працягу доўгага часу пераважалі ідэалагічныя крытэрыі, з чаго вынікала неабходнасць падзелу нерэалістычнага ("альтэрнатыўнага") мастацтва на "правае" і "левае". Адпаведна, мастакі, якія звярталіся ў творчасці да рэвалюцыйнай, антыфашысцкай, антываеннай праблематыкі, уважаліся за авангардыстаў, а так званыя "апалітычныя" аўтары — за мадэрністаў. Е. Лявонава адштурхоўвацца ад прыярытэту эстэтычнага падыходу да мастацтва слова, прапануе "об искусстве судить по законам искусства"; у такім выпадку, на яе думку, паняцці "авангардызм" і "мадэрнізм" можна лічыць амаль узаемазамяняльнымі: "… с этой точки зрения как Бехер, так и Джойс были реформаторами литературы". Нават у выпадку нязгоды з высновамі Е.Лявонавай, яе меркаванні і фактагогія, якой насычаны дапаможнік, пашыраюць прастору літаратуразнаўчай, крытычнай, увогуле даследчыцкай творчасці любога з чытачоў кнігі — і студэнтаў, і літаратуразнаўцаў, і аматараў мастацтва слова. Важна толькі засвоіць: "не существует литературных направлений, художественных приемов «хороших» или «плохих», принадлежность к реализму или авангардизму, следование традиции или художественное, так сказать, инакомыслие сами по себе совсем не свидетельствуют о наличии или отсутствии таланта у художника". Заклік да эстэтычнай, мастацкай "талерантнасці" ўмацоўваецца спасылкай на Васіля Быкава, які меркаваў, што каштоўнасць твора вызначаецца не столькі спосабам выяўлення (рэалістычным ці нерэалістычным), колькі характарам творцы, сутнасцю яго таленту.

Найбольш выразнай змястоўнай адзнакай рэалістычнай літаратуры Германіі і Аўстрыі другой паловы XX стагоддзя, калі меркаваць па аглядавых і манаграфічных артыкулах вучэбнага дапаможніка, становіцца яе "цэнтрыраванасць" вакол тэмы вайны і антыфашысцкая скіраванасць. Е.Лявонава падкрэслівае: спецыфіка нямецкай антыфашысцкай літаратуры звязана з тым, што нямецкія пісьменнікі ставілі перад сабой мэту найперш асэнсаваць "вину и ответственность гитлеровцев не только перед чужими народами, но и перед

своим собственным". Адсюль вынікаюць і праблемна-тэматычныя асаблівасці нямецкай літаратуры адпаведнага перыяду ("главный персонаж, как правило, не герой, иными словами — не положительное лицо, а, в лучшем случае, жертва нацистской идеологии"), і сюжэтныя ("например, солдат-фронтовик непосредственно в бою изображается редко"). Агульныя канцэптуальныя развагі паслядоўна канкрэтызуюцца, "удакладняюцца" ў артыкулах, прысвечаных творчасці пісьменнікаў Германіі і Аўстрыі ў другой палове XX стагоддзя ("Иоганнес Бобровский", "Франц Фюман", "Герман Кант", "Ганс Вернер Рихтер", "Генрих Бёлль", "Гюнтер Грасс"). Натуральна, нельга сцвярджаць, што для беларускага студэнта (і зацікаўленага чытача ўвогуле) гэты вучэбны дапаможнік Е.Лявонавай цікавы адно тым, што ў ім скрупулёзна і разам з тым маштабна абмалёўваюцца значэнне і сутнасць тэмы вайны ў нямецкай "пасляваеннай" і (часткова) "пасляпасляваеннай" літаратуры. Аднак сама магчымасць рознаўзроўневага і рознавектарнага супастаўлення таго, як вырашаецца гэта тэма ў нямецкай літаратуры і айчыннай прозе вабіць цэлым шэрагам блізкіх адкрыццяў, "прыватных" і "агульназначных": напрыклад, "роман "Остановка в пути" (Г.Канта. — І.Ш.) представляется очень важным в том смысле, что он соединяет в себе углубленный философский взгляд на общее немецкое прошлое с суровым заострением на индивидуальной судьбе, с «нравственной жестокостью к самому себе», как писал А.Адамович".

Другая частка дапаможніка, як ужо згадвалася, прадстаўляе "персанацэнтрычнае" бачанне нямецкай літаратуры XX стагоддзя. Е.Лявонава, здаецца, усвядомлена ідзе на рызыку выклікаць папрокі ў "выбіральнасці" ўвагі да тых ці іншых пісьменнікаў. Варта, на мой погляд, падкрэсліць памянёную наўмыснасць намераў аўтара дапаможніка, у назве якога адсутнічае слова "гісторыя": Е.Лявонава прадстаўляе ўгрунтаванае ў веданні асноўных заканамернасцей і тэндэнцый развіцця ўласнае бачанне нямецкай літаратуры. Абраны фармат дае магчымасць аўтару, застаючыся ў межах літаратуразнаўства як навукі, актуалізаваць і патэнцыял літаратуразнаўства як творчасці. Змешчаныя ў дапаможніку "літаратурныя партрэты" класікаў нямецкай (і сусветнай) літаратуры ўтрымліваюць адзнаку выразнай аўтарскай індывідуальнасці літаратуразнаўцы Е.Лявонавай — і не менш відавочнай яе беларускасці (у дадзеным выпадку — прыналежнасці да нацыянальнай культурнай традыцыі і адданасці ёй не паводле прафесійнай прыналежнасці, але паводле асобаснай ідэнтычнасці). Бадай, любыя прэтэнзіі аўтару вучэбнага дапаможніка "Немецкая литература XX века. Германия, Австрия" наконт "непаўнаты" ці "фрагментарнасці" прадстаўленай літаратурнай панарамы будуць непазбежна суб'ектыўнымі. Так, у артыкуле пра Томаса Мана асабіста мне "не хапіла" больш ці менш разгорнутага аналізу рамана "Чароўная гара", а ў аглядзе "Литература Австрии на рубеже XIX — XX вв." — літаратурнага партрэта Франца Кафкі: гэтаксама наракаеш на імклівасць, няўлоўную няскончанасць, незавершанасць размоў з глыбокім, мудрым, інтэлігентным субяседнікам, нават калі гэтыя гутаркі доўжацца гадзінамі. Затое артыкулы "Райнер Марыя Рыльке" альбо "Петэр Хандке" ў максімальнай ступені наталяюць прагу не толькі інфармацыйную, інтэлектуальную, але і эмацыйна-пачуццёвую, у пэўным сэнсе — "паэтычную". Сюжэтны ды змястоўны "каркас" згаданых (ды іншых) літаратурных партрэтаў па законах жанру вучэбнага дапаможніка ўтвараюць біябліяграфічныя звесткі, рознага кшталту літаратуразнаўчая фактаграфія і аналітычныя назіранні ды высновы: "Антонимичность — одна из определяющих констант в художественной системе Рильке; она присутствует как в структуре стихотворения в целом, так и в структуре отдельного образа, часто сополагающего в себе и адепта той или иной идеи, и ее оппонента". Аднак Е.Лявонава не абмяжоўваецца выштукоўваннем фундаменту ды муроў гэткага замка-музея, у якім той ці іншы пісьменнік мог бы вытрываць асаду часу ды перачакаць безуважнасць сучаснікаў і/ці нашчадкаў. Пісьменнік як гісторыка-літаратурны "персанаж" у артыкулах-партрэтах Е.Лявонавай практычна не мае шанцаў выйсці да чытача "шкілетам", змайстраваным з датаў жыцця, з'яўлення таго ці іншага твора і смерці. Не ахвяруючы аналітызмам, аўтар дапаможніка насычае гісторыка- і тэарэтыка-літаратурную "прозу" адмысловай літаратуразнаўчай "паэзіяй". У пэўным сэнсе, гэтая сустрэча даследчыцкай "прозы" з "паэзіяй" вялікай філалогіі і абумоўлівае адметнасць творчага стылю Е.Лявонавай — яго тэарэтыка-паэтычную дакладнасць: "Повсюду вещи, привычные, бытовые, и — высокие, высшие, последние, и все они вместе — вещь, и весь мир как вещь, единая, целостная ("wie ein Ding"). Все творчество Рильке воспринимается как парадигма этого мира, как развернутая метафора бытия движения, бытия-развития".

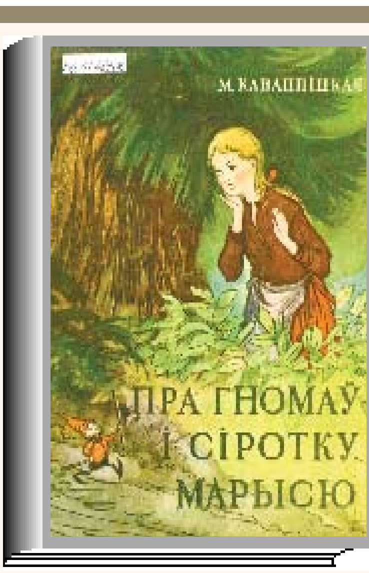
Вучэбны дапаможнік "Немецкая литература XX века. Германия, Австрия" хоць і з'явіўся зусім нядаўна, ужо не падсумоўвае спіс значных літаратуразнаўчых падзей, да якіх толькі апошнім часам спрычынілася Е.Лявонава. Так, у Расійскай акадэміі навук пабачыла свет двухтомнае выданне "История австрийской литературы XX века" (I том — 2009 год, II — 2010 год); менавіта ў другім томе змешчаны падрыхтаваны беларускім літаратуразнаўцам вялікі (каля 3 выдавецкіх аркушаў) манаграфічны раздзел, прысвечаны асобе і творчасці Петэра Хандке.

Калі ж меркаваць па творчасці Евы Лявонавай, можна не хвалявацца наконт таго, ці будзе айчыннаму літаратуразнаўству і надалей лёсіць з сапраўднымі перамогамі: вялікая філалогія — сапраўды мастацтва, а сапраўдны мастак — заўсёды пераможца.

Ірына ШАЎЛЯКОВА

У верасні спаўняецца 100 гадоў, як пайшла з жыцця Марыя Канапніцкая — вялікая польская паэтэса, неабыякавая і да лёсу беларускага народа, чыю гісторыю і культуру яна добра ведала. Пасля наведання Гродна ў 1888 годзе ў лісце да паэта Т. Ленартовіча яна пісала: "Тое, што там народзіцца калісьці ў народным асяроддзі, не будзе Польшчай або Літвой, а будзе Беларуссю". Даследчыкі адзначаюць уплыў пісьменніцы на творчасць Янкі Лучыны, Ф. Багушэвіча, А. Гурыновіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа і іншых беларускіх аўтараў. Янка Лучына падтрымліваў з Канапніцкай сяброўскія зносіны, ліставаўся з ёю, яна высока ацэньвала яго творчасць. У розны час творы Канапніцкай перакладалі на беларускую мову Альгерд Абуховіч, Зязюля (Т. Гардзялоўская), З. Тжашчкоўская, Гальяш Леўчык, Янка Купала, А. Паўловіч, Язэп Дыла, Зоська Верас, А. Вялюгін, С. Дзяргай, Янка Брыль, Васіль Каваль, В. Сёмуха, Н. Мацяш. Перастворана па-беларуску Янкам Купалам верш Канапніцкай "Сасонка" паклаў на музыку М. Аладаў.

«Кут бацькаў сэрцам сцеражы...»

Нарадзілася М. Канапніцкая (Konopnicka) 23 мая 1842 года ў горадзе Сувалкі, у сям'і юрыста Юзафа Васілоўскага, чалавека надзвычай рэлігійнага, літаратурна адоранага, схільнага да аскетычнага ладу жыцця.

Пазней М. Канапніцкая згадвала: "Атмасфера нашага дзяцінства вельмі адрознівалася ад той, у якой звычайна жывуць дзеці. Мой бацька быў містыкам... любіў адзіноту і быў адданы сваёй працы і дзецям". Біблія ў перакладзе Я. Каханоўскага, паэзія польскіх сентыменталістаў і рамантыкаў спадарожнічалі дзяцінству будучай пісьменніцы, а захапленне "Конрадам Валенродам" і іншымі творамі А. Міцкевіча яна пранесла праз усё жыццё (М. Канапніцкая прысвяціла яму кнігу "Міцкевіч, яго жыццё і душа").

Сваёй адукацыяй Марыя была абавязана пераважна бацьку (маці, Схаластыка Турская, рана памерла). Цягам году дзяўчына выхоўвалася ў варшаўскім манастырскім пансіёне сёстраў сакраментак. Менавіта ў ім яна пасябравала з Элізай Паўлоўскай (Ажэшка), і з таго часу яны былі звязаныя агульнымі памкненнямі і ідэаламі. У дваццацігадовым узросце Марыя Васілоўская выйшла замуж за Яраслава Канапніцкага. У час паўстання 1863 года яны пераехалі ў Германію: сярод паўстанцаў апынуліся брат і дзядзька Марыі (першы загінуў, другі быў сасланы ў Сібір), у сувязях з паўстанцамі падазраваўся і сам Я. Канапніцкі, таму магчымасць жорсткіх рэпрэсій да яго сям'і была цалкам рэальнай. У 1865 годзе пасля абвяшчэння амністыі Канапніцкія вярнуліся на радзіму.

Дом, шасцёра дзяцей, выхаваннем якіх займалася выключна сама маці, не маглі засланіць астатняга вялікага свету. У лісце да Э. Ажэшкі М. Канапніцкая пісала: "Заўважаеш, што тваё жыццё падобнае да жыцця зачыненай у клетцы птушкі, якая разбівае сваю маленькую галоўку, поўную лясных песенек, аб турэмныя пруты. Сумуеш, прагнеш, гарыш...". Ратавалі кнігі. Сапраўднай падзеяй стала для М. Канапніцкай знаёмства з творамі М. Мантэня; менавіта пасля прачытання яго "Вопытаў" яна, па ўласным прызнанні, "пачала задумвацца" і ўрэшце паспрабавала пісаць сама.

З першымі творамі М. Канапніцкай чытач пазнаёміўся ў сярэдзіне 1870-х (верш "Зімовая раніца", паэма "Вясновы раманс"). Сапраўдным жа яе дэбютам стаў цыкл з дзевяці вершаў-эцюдаў "У гарах" — паэтычныя ўражанні ад падарожжа ў Татры. Усхваляванымі, поўнымі шчырага захаплення словамі адгукнуўся на вершы незнаёмкі, нікому не вядомай аўтаркі, Г. Сянкевіч: адна з газет апублікавала яго карэспандэнцыю з Амерыкі, дзе пісьменнік тады знаходзіўся. Водгук Г. Сянкевіча ўмацаваў М. Канапніцкую ў рашэнні пачаць цалкам новае жыццё. У 1878 годзе яна з шасцю дзецьмі накіравалася ў Варшаву, дзе жыў бацька. Пачалася штодзённая барацьба за выжыванне ў літаральным сэнсе слова: мужа яна пакінула, бацька, на чыю дапамогу спадзявалася, памёр менш чым праз год пасля яе пераезду. Аднак дух М. Канапніцкай заставаўся няскораным. Мара аб служэнні літаратуры, народу, грамадству надавала сіл. У рэдкія гадзіны, вольныя ад урокаў (імі яна зарабляла на жыццё), жанчына нястомна пісала. У розных перыядычных выданнях друкаваліся ўсё новыя яе вершы — "Туга", "У дні самоты", "Credo", "Ці варта" і інш.

Шырокую вядомасць паэтцы прынёс цыкл "Малюнкі" (1879) — вершаваныя навелы, да жанру якіх яна будзе неаднойчы звяртацца і пазней. Асноўным зместам "Малюнкаў" сталі драматычныя лёсы беднякоў — рабочых і сялян, чыя доля "...над сумнаю зямелькай // Ходзіць, ды не свеціць, // І сумліва пазірае, // І крывёй свет квеціць..." (пераклад Янкі Купалы).

Яскравым узорам "малюнкаў" з'яўляецца верш "Вольны найміт". Ён быў напісаны праз 15 гадоў пасля праведзеных у краіне сацыяльна-эканамічных рэформ, якія нібыта мелі на мэце паляпшэнне становішча сялянства, а на справе прынеслі яму адну-адзіную "свабоду" — "захлынуцца плачам" ці "замерзнуць, як рэчка ад лёду".

Назва верша, па сутнасці, аксюмаран, прызначаны завастрыць палемічную скіраванасць "малюнка", паглыбіць яго драматызм, сфакусіраваць чытацкую ўвагу на безвыходным становішчы героя.

Сумныя мелодыі гучаць у творах М. Канапніцкай, напісаных на розных этапах яе літаратурнага шляху. Пра гэта выразна гавораць самі назвы яе паэтычных цыклаў: "Слёзы і песні", "Песні без рэха", "Песні смутку". Тым не менш, асноўны матыў яе вершаў — надзея, што нехта людзям "сцежку ўскажа", якая "весці к шчасцю будзе", што "зорка ясная... пазалоціць хатаў чорных стрэхі саламяны", наваражыць "дзянёчак сонечны і шчасны". Філасофія актыўнага, дзейснага жыцця ўвасоблена ў мностве твораў М. Канапніцкай: у цыклах "Радкі і гукі", "Міцкевічаў дзень", у паэме "Імагіна" (1886 — 1887), у драматычных фрагментах "З мінулага" (1881), адным з герояў якіх стаў Галілей. Канапніцкая распрацоўвае праблемы рэлігійнай маралі ("Без прытулку", "Перазвон") і патрыятызму ("Кут бацькаў сэрцам сцеражы ", — скажа яна ў вершы "Родны дом"), звяртаецца да тэмы нацыянальна-вызваленчай барацьбы польскага народа ("Хадзілі тут немцы"), спавядаецца-разважае аб каханні і шчасці ("Як цябе завуць?", "Будзь блаславёнай, ноч..." і інш.):

...І мучылася і — шчасліваю ж была,
І з чары залатой раскошу я піла,
Была ў каханні я бяссілай і натхнёнай.
Усмешкі шчасця ўсе і безліч горкіх слёз —
О, будзь усё, што мне наканаваў мой лёс,
Будзь блаславёна!..
Пераклад Ніны Мацяш

Асаблівую вядомасць набыў верш "Прысяга" (1908), скіраваны супраць рэпрэсіўнай палітыкі прускіх уладаў; у гады Другой сусветнай вайны гэты верш стане гімнам Войска Польскага.

Заклапочанасцю народным лёсам абумоўлены і мастацкі лад паэтычных твораў М. Канапніцкай. Яны блізкія да народнай песні з яе рэчытатыўнасцю і рытмічнай шматстайнасцю, зачынамі, зваротамі да прыроды, насычаны рэфрэнамі і паралелізмамі. Вершам М. Канапніцкай уласцівыя глыбокі трагізм, незвычайная экспрэсіўнасць, вобразная кантраставасць. Напрыклад, верш "Як ішоў кароль вайною..." (у перакладзе Янкі Купалы — "Як кароль у паход выходзіў...") быў вельмі папулярны далёка за межамі Польшчы. Невялікі па памерах, ён мае характар эпічны — як па змесце, тыповасці ўвасобленых у ім падзей (пакутуюць і гінуць, "кладуцца" на вайне заўсёды простыя людзі, звычайныя, як Стах, ваяры, выйграюць жа войны, пажынаюць лаўры перамогі адно каралі-манархі), так і па паэтыцы, шматлікімі сваімі складнікамі адпаведнай паэтыцы народнай песні, якую Канапніцкая ўспрымала, паводле яе ўласнага выразу, як "дакумент народных пакутаў".

Дом, шасцёра дзяцей, выхаваннем якіх займалася выключна сама маці, не маглі засланіць астатняга вялікага свету. У лісце да Э. Ажэшкі М. Канапніцкая пісала: "Заўважаеш, што тваё жыццё падобнае да жыцця зачыненай у клетцы птушкі, якая разбівае сваю маленькую галоўку, поўную лясных песенек, аб турэмныя пруты. Сумуеш, прагнеш, гарыш...". Ратавалі кнігі. Сапраўднай падзеяй стала для М. Канапніцкай знаёмства з творамі М. Мантэня; менавіта пасля прачытання яго "Вопытаў" яна, па ўласным прызнанні, "пачала задумвацца" і ўрэшце паспрабавала пісаць сама.

Адзін з паэтычных шэдэўраў паэткі — верш "На Куявах" — таксама звернуты да народнай песні з яе найбольш характэрнымі рысамі. Ён пабудаваны настолькі па-майстэрску, што мае эфектам чытацкую прысутнасць, нават міжвольную нашу ўцягненасць у імкліва-віхурны танец куявяка:

На Куявах скрыпка рэжа:
На абэрак — дзеўка перша!
Падхаплю цябе за станік,
Закручу, аж горка стане.
Ай, бо ўсенька відна з неба,
Ай, бо ладны бохан хлеба,
Ай, бо звонкі талер грошай,
Ай, бо бусенькі харошай!..
Пераклад Васіля Сёмухі

У многіх творах паэткі з рэалізмам спалучаны рамантызм, што ўзыходзіць да яе вялікіх суайчыннікаў — А. Міцкевіча і Ю. Славацкага, а таксама да любімага пісьменніка Канапніцкай — французскага рамантыка В. Гюго. Магчыма, пад уплывам рамантыкаў яна звярнулася да надзвычай распаўсюджанага ў іх жанру ліра-эпічнай паэмы. "Наша паэзія да той пары не стане сапраўды нацыянальнай, пакуль поруч з "Панам Тадэвушам", гэтай шляхецкай эпапеяй, не ўзнікне эпапея сялянская", — пісала М. Канапніцкая.

Гэткай "сялянскай эпапеяй" і стала яе паэма ў актавах "Пан Бальцэр у Бразіліі" (1892 — 1908). Яна была задумана пасля сустрэч і гутарак паэткі з землякамі-сялянамі, якія, страціўшы ў пошуках лепшай долі на чужыне здароўе і сілы, пахаваўшы ў дарозе ўсіх сваіх дзяцей, дабіраліся на радзіму праз Марсель і Жэневу.

Па мастацкім узроўні гэта адзін з самых значных твораў паэткі. Героі паэмы — каваль Бальцэр і іншыя беднякі, якіх "бяда ліхая" прымусіла эмігрыраваць у Бразілію, асудзіўшы на неймаверныя выпрабаванні. Знясіленыя пакутамі і тугой па бацькаўшчыне, перасяленцы вырашаюць вярнуцца ў Польшчу і ў сябе дома шукаць справядлівасці.

Асноўнае дзеянне паэмы разгортваецца на моры, а таксама ў лясах і гарах Бразіліі, тым не менш, вобраз Польшчы пастаянна прысутнічае ў творы. Да радзімы звернуты шматлікія лірычныя адступленні, у тым ліку заключныя строфы паэмы, што пакідаюць ці не самае моцнае ўражанне. Пераканаўчасць рэалій, моўная дакладнасць у абмалёўцы вобразаў сялян-перасяленцаў, жывапіснасць аповеда — усе гэтыя эстэтычныя асаблівасці цалкам адпавядалі аўтарскай трактоўцы паэмы як сялянскай эпапеі.

Новыя грані таленту Канапніцкай раскрыліся ў яе апавяданнях, першы зборнік якіх — "Чатыры навелы" — выйшаў у 1888 годзе. Тады ж М. Канапніцкая пісала: "Хто ў нашы дні прысвячае сваё пяро народу, той мае перад сабой невычарпальныя багацці новых тэм і народжаных сучаснасцю канфліктаў, болып за тое — цэлы свет і запас драматызму, якога хопіць на ўсю літаратуру". Сапраўды, яе апавяданні — пры ўсёй адданасці аўтара жыццю "маленькага чалавека" — у праблемна-тэматычных адносінах вельмі разнастайныя: Канапніцкая паказвае трагічна-безнадзейную будзённасць існавання сялян і гарадскіх беднякоў (зб. "Мае знаёмыя"), амаральнасць і жорсткасць багацеяў (апавяданне "Міласэрнасць абшчыны"), барацьбу чалавека са стыхіяй (зб. "На Нармандскім беразе"), нацыянальна-вызваленчы рух у Польшчы і ролю ў ім народа (цыкл "Аповесці Савы"). Бліскучым узорам малога жанру ў М. Канапніцкай з'яўляецца апавяданне "З узломам" (1892), прысвечанае жабрацкаму жыццю беларускай вёскі. Фабула апавядання надзвычай драматычная. Суд разбірае справу маленькіх падпаскаў, якіх голад зрабіў "зламыснікамі": яны ўкралі і з'елі сыр і масла, але не асмеліліся дакрануцца да святая святых — хлеба. Суддзі разглядаюць гэты факт іначай: калі на хлеб не паквапіліся, значыць, не настолькі былі галодныя, каб красці. Крадзеж "з узломам" так кваліфікуе суд "злачынства" дзяцей, і ў адпаведнасці з гэтым выносіць суровы вырак. Характэрна, што ў апавяданні "З узломам" М. Канапніцкая — як гэта часта рабіла ў сваёй прозе і Э. Ажэшка — выкарыстоўвае беларускую лексіку. Беларускія матывы маюць месца і ў іншых творах пісьменніцы, у тым ліку ў паэме "Пан Бальцэр у Бразіліі", дзе, поруч з іншымі персанажамі, дзейнічаюць і выхадцы з беларускага Палесся.

М. Канапніцкая вядомая таксама як перакладчыца з чэшскай (Я. Врхліцкі) і нямецкай (Г. Гейнэ, Г. Гаўптман) моў.

Апошнія дваццаць гадоў (з 1890-га) яна жыла па-за межамі Польшчы (з 1902 года — у Галіцыі), наведала Швейцарыю, Аўстрыю, Францыю, Італію. Тым не менш, усё ёю створанае выдавалася на радзіме і мела вялікі поспех. Памерла Марыя Канапніцкая 8 верасня 1910 года ў Львове. Хваласпевам і вялікім жалем напоўнены верш Янкі Купалы "Памяці Мар'і Канапніцкай":

І сышла ты, пяснярка народаў,
Божы светач жывых пакаленняў,
Ў новы край невядомага быту
Ад жыццёвых няпраўд і цярпенняў...
...Дух твой з светласцяй
неба сальецца
І з праменнямі сонца святога
Слёзы-росы высушываць будзе
І паказываць к праўдзе дарогу.

Ева ЛЯВОНАВА

Падчас свята беларускага пісьменства ў Хойніках чытачы "ЛіМа" і ўдзельнікі святочных мерапрыемстваў, бадай, пераканаліся, што Гомельшчына вельмі багатая на таленты. Адсюль паходзіць шмат вядомых літаратараў. Значную ролю ў іх фарміраванні адыграў Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны. Пра кафедру беларускай літаратуры, дзе не толькі працуюць з сённяшнімі студэнтамі, але і вывучаюць творчасць выпускнікоў, распавядае дацэнт Анжэла Мельнікава. Асобнай згадкі вартыя пісьменнікі, якія нарадзіліся ў Хойніцкім раёне: гонар за Івана Мележа выклікаў агульнае паважлівае стаўленне да літаратуры, рэдкае для так званай глыбінкі. Вынік — цэлая кагорта адметных пісьменнікаў. Успамін пра іх — як водгулле свята…

Алеся ЛАПІЦКАЯ

Напрамак характэрны, гомельскі

Значная праца па вывучэнні жыцця і творчасці славутых творцаў Гомельшчыны праводзіцца кафедрай беларускай літаратуры пад кіраўніцтвам прафесара Івана Штэйнера. Увогуле, рэгіянальныя даследаванні, асэнсаванне творчасці пісьменнікаў Гомельшчыны — адзін з вызначальных напрамкаў дзейнасці кафедры.

Пачатак рэгіянальных даследаванняў быў закладзены на пачатку 1970 г. вядомым беларускім вучоным, заслужаным дзеячам навукі Беларускай ССР, доктарам філалагічных навук, прафесарам Мікалаем Грынчыкам (1923 — 1999). М. Грынчык стварыў студэнцкую навуковую лабараторыю па фальклоры, дзе збіраліся матэрыялы, запісаныя студэнтамі і выкладчыкамі ў час студэнцкіх практык і фальклорных экспедыцый. Пад яго кіраўніцтвам рэгулярна праводзіліся канферэнцыі па праблемах рэгіянальнага пачатку ў фальклоры, мове і літаратуры.

Сёння рэгіянальнымі даследаваннямі плённа кіруе вучань М. Грынчыка Іван Штэйнер, загадчык кафедры беларускай літаратуры, прафесар. Кафедрай сістэматычна праводзяцца Міжнародныя навуковыя канферэнцыі "Рэгіянальнае, нацыянальнае і агульначалавечае ў літаратуры", удзел у якіх прымаюць вядучыя навукоўцы не толькі Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, але і славісты Германіі, Харватыі, Сербіі, Чарнагорыі, Славеніі. Дарэчы, чарговая канферэнцыя мае адбыцца ў кастрычніку гэтага года.

Пад кіраўніцтвам Івана Штэйнера ў 2004 годзе падрыхтаваны зборнік эсэ і навуковых артыкулаў, прысвечаных увасабленню Мазыра і Прыпяці ў мастацкай літаратуры, песнях і дакументальнай прозе "Мазыр літаратурны", а таксама фальклорна-этнаграфічны зборнік "Адвечнай мудрасці скарбонка", у якім сабраны ўзоры традыцыйнай народнай творчасці і міфалагічныя ўяўленні жыхароў "сталіцы Палескага краю".

У 2007 годзе пабачыла свет двухтомнае выданне "Речица. Литературно-духовное наследие региона", дзе разглядалася творчасць пісьменнікаў Рэчыцкага раёна. У 2009 годзе выйшла кніга "Дняпроўскія матывы", прысвечаная асэнсаванню творчасці пісьменнікаў, ураджэнцаў Гомельскага Падняпроўя. Гэта першая з шасці запланаваных кніг. У кожнай кнізе мяркуецца асэнсаваць творчасць пісьменнікаў пэўнага рэгіёна Гомельшчыны і самога горада. Так, у "Дняпроўскіх матывах" разглядаецца творчасць як беларускамоўных, так і рускамоўных пісьменнікаў, якія ў розныя часы праявілі сябе ў творчасці. Усяго пададзена 77 творчых партрэтаў пісьменнікаў шасці раёнаў Гомельшчыны.

Сёння падрыхтавана чарговая манаграфія Івана Штэйнера "Прыпяцкая рапсодыя", у якой прадстаўлены творчыя постаці пісьменнікаў Жыткавіцкага, Петрыкаўскага, Калінкавіцкага, Мазырскага, Ельскага, Нараўлянскага, Хойніцкага раёнаў Гомельскай вобласці. Серыя з'явіцца своеасаблівым даведнікам па літаратуры Гомельшчыны.

Пры кафедры беларускай літаратуры працуе краязнаўчая навуковая лабараторыя "Гомельшчына літаратурная", чытаецца аднайменны спецкурс.

Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт нездарма носіць імя Францыска Скарыны. Універсітэт мае сталыя літаратурныя традыцыі.

Загадчык кафедры беларускай літаратуры прафесар І. Ф. Штэйнер у адной са сваіх кніг піша: "З чаго складаецца імідж навучальнай установы, яе ўспрыманне ў навуковым і культурным свеце, нарэшце, вядомасць і слава? Са старажытных сценаў, што перажылі стагоддзі і былі сведкамі векавой эвалюцыі чалавецтва? Са змрочных скляпенняў бібліятэк і кніжных сховішчаў, дзе спачываюць фаліянты ў пергаментна-драўляных вокладках? А можа, славу ўніверсітэта складаюць сівыя (і не вельмі) акадэмікі і прафесары (у мантыях і без іх), пра якіх так любяць апавядаць вясёлыя гісторыі і анекдоты? Але хутчэй за ўсё сапраўдную славу Alma mater прыносяць яе выпускнікі".

Гісторыя нашай літаратурнай Alma mater бярэ пачатак яшчэ з 1930-х. Тут вучыліся Іван Шамякін, Леанід Гаўрылаў, Мікола Сурначоў, Кастусь Кірэенка, Паўлюк Пранузa. Некаторыя з іх атрымалі дыпломы ў першыя дні Вялікай Айчыннай вайны і загінулі, абараняючы радзіму. Гомельскі ўніверсітэт даў літаратуры такіх адметных творцаў: як лаўрэат Дзяржаўнай прэміі М. Башлакоў, В. Ярац, А. Сыс, А. Зэкаў, В. Куртаніч, А. Казлоў, М. Даніленка, Р. Андрэявец, Т. Мельчанка, Н. Шклярава, Э. Акулін, І. Багдановіч, Л. Раманава, А. Мельнікаў, С. Балахонаў.

Пад рэдакцыяй Івана Штэйнера ў 1998 годзе была выдадзена анталогія лірыкі выпускнікоў ГДУ "Крыніцы", "напісаныя аўтарамі ў студэнцкія гады або тэматычна звязаныя з горадам юнацтва, з універсітэтам". Вучоны падаў гісторыю літаб'яднання "Крыніцы", што ўжо некалькі дзесяцігоддзяў працуе пры кафедры. Сёння ёй кіруе вядомы наш паэт, дацэнт Віктар Ярац. Прадмова да анталогіі — "Крыніцы светлага юнацтва" — крытычны агляд здабыткаў пісьменнікаў вядучай ВНУ Гомельшчыны. У прадмове пададзены цікавыя, часам невядомыя звесткі пра творчасць нашых паэтаў: "Цяпер ніводная славянская анталогія ваеннай паэзіі ўжо не можа адбыцца без славутай балады М. Сурначова "У стоптаным жыце"). Невыпадкова сам аўтар "Василия Тёркина" перастварыў яе на рускую мову і трагедыйныя радкі твора загучалі ў суладдзі з радкамі "Его зарыли в шар земной".

Гісторыя літаратурнай "гомельскай школы" мае некалькі этапаў, узлётаў. Чарговымі, пасля ваеннага, сталі ўваходзіны ў літаратуру новай паэтычнай генерацыі: Т. Мельчанкі, Н. Шкляравай, А. Дуброўскага, С. Крупенькі, М. Башлакова, В. Яраца, В. Стрыжака. Наступным этапам у гісторыі літаратурнай "гомельскай школы" стала творчасць А. Сыса, А. Казлова, В. Куртаніч, І. Багдановіч, Э. Акуліна, А. Бяляцкага. 90-я гады — чарговая хваля таленавітых творцаў: Л. Раманава, А. Мельнікаў, З. Вінаградаў, З. Сасноўскі, С. Балахонаў, В. Цярэшчанка. Нашы спадзяванні сёння на В. Грынь, Н. Маркевіч, А. Бараноўскага, В. Агееву.

Да 80-годдзя Гомельскага ўніверсітэта быў выдадзены зборнік "Alma mater universitatis", гэта — не паўтарэнне папярэдніх выданняў, а новае пераасэнсаванне твораў выпускнікоў ГДУ, дапоўненае цікавымі ўспамінамі пра гады навучання, пачынаючы з успамінаў І. Шамякіна. Іван Пятровіч з цеплынёй узгадваў колішняга рэктара ГДУ акадэміка Б. Бокуця: "Шчыры беларус, ён заваражыў мяне веданнем роднай літаратуры … Па ініцыятыве Б. Бокуця мы заключылі няпісаную дамову: у пачатку кожнага навучальнага года ва ўніверсітэце — літаратурны вечар. Сакратар Саюза пісьменнікаў, я падбіраў брыгаду паэтаў, празаікаў, крытыкаў — чалавек 10-12. Праводзіўся агульнауніверсітэцкі вечар, надзвычайны па сваім змесце, форме, цеплыні, з якой сустракалі нас студэнты, выкладчыкі, кіраўніцтва горада".

Анжэла МЕЛЬНІКАВА,
дацэнт кафедры беларускай літаратуры ГДУ імя Францыска Скарыны

Узняцца на крылы таленту…

Госці і ўдзельнікі святкавання Дня беларускага пісьменства у Хойніках пераканаліся, што тут жыве добрая памяць пра пісьменнікаў-землякоў. Шмат хто з іх добра вядомы сучаснаму чытачу, пра кагосьці ж варта і нагадаць, бо, безумоўна, у творчасці кожнага аўтара ёсць свае здабыткі…

З Хойнікшчынай у беларускага чытача маюць найперш атаясамляцца імёны такіх класікаў роднай літаратуры, як Іван Мележ і Барыс Сачанка. Творчасць гэтых пісьменнікаў разглядаецца ў грунтоўных навуковых працах, іх унёсак у беларускую літаратуру бясспрэчна вялікі. Хто ж яшчэ з літаратараў нарадзіўся і вырас на Хойнікшчыне?

Між пісьменнікаў, якія на сёння таксама адышлі ў нябыт, — Змітро Бяспалы і Алесь Шлег. Зм. Бяспалы доўгі час быў рэдактарам часопіса"Родная прырода", пісаў апавяданні для дзяцей, прысвечаныя беларускай фаўне. У яго кароткіх гісторыях размова ідзе то пра прыручаную сойку, то пра нечаканую сустрэчу з мядзведзем, то пра лёс птушынага гняздзечка… Творы напісаныя спакойна і светла — настрой, па якім пазнаецца эпоха савецкай літаратуры, — але адчуваецца, што аўтар сапраўды шчыра і клапатліва любіў прыроду сваёй краіны, імкнуўся навучыць гэтаму сваіх маленькіх чытачоў. Беларускія выдавецтвы імкнуцца падтрымліваць сучасных аўтараў дзіцячай літаратуры, але не варта забывацца і на створанае раней. Зборнік перавыдадзеных апавяданняў Зм. Бяспалага з добрымі, якаснымі ілюстрацыямі было б цікава і зараз пачытаць разам з дзецьмі на дачы альбо ў лесе…

Апошні раман А. Шлега "Сталінскія байструкі" (1990 г.) — цікавая спроба прааналізаваць жыццё ў сталінскі час. Насельнікі ПТВ-шнага інтэрната адмаўляюцца падпарадкоўвацца жорсткаму дырэктару – былому следчаму органаў. Гэтая "палітычная акцыя" прыпадае на смерць Сталіна, а адкрыты фінал рамана (ля "паўстанцаў" доўга едзе варанок і хлопцы трымцяць ад думкі "Будуць браць, ці не?") пакідае шматкроп'е ў разважаннях пра змены ў палітычнай сістэме краіны. "Нібы і клапоцяцца: бясплатна кормяць, апранаюць, вучаць, у санаторый во накіроўваюць, але робяць гэта так, што… завыць хочацца," — заўважае галоўны герой. А. Шлег піша рэзка і натуралістычна; у адрозненне ад раманаў сучасных аўтараў, дзе герой засяроджаны на адзінай (часцей за ўсё, асабістай) праблеме, гэты твор — выдатны прыклад раскрыцця шэрага ўзаемазвязаных тэм. Сем'і хлапцоў зачапілі вайна і рэпрэсіі, герояў хвалююць праблемы адносін з бацькамі і сябрамі, праблемы грамадства і асабістых стасункаў.

Вельмі жорсткімі падаюцца і творы Барыса Пятровіча ("Жыць не страшна", 2008 г.), асабліва прысвечаныя тэмам вайны, п'янства, несумленнага кахання, зняважання чалавечай душы. Дзякуючы жанравай, тэматычнай, стылёвай разнастайнасці кнігу сапраўды цікава чытаць, кожны твор пакідае асобнае ўражанне, і чытачу сапраўды будзе над чым задумацца…

Лідзія Адамовіч — празаік таксама з Хойнікшчыны. Яе аповесць "Кветкі самотнай князёўны" была б цікавай для сучасных дзяўчын-студэнтак: ёсць тут і расповед пра сённяшняе моладзевае жыццё, і гісторыя няжернай каханкі князя Вітаўта… У лёсе маладых герояў надта шмат шлюбаў, здрадаў, абортаў, некаторыя ўчынкі персанажаў кепска стасуюцца з іх характарамі (псіхалагічныя недакладнасці не ўласцівыя, прыкладам, раманам І. Мележа: сучаснаму чытачу, магчыма, бракавала б багатай вобразнасці, затое дзеянні герояў заўсёды канкрэтна прадуманыя). Вырашэнне маральных праблем сучаснасці пісьменніца бачыць у звароце да рэлігіі: Алёнка з дзяўчынкі, што захапляецца моднымі джынсікамі і макіяжам, робіцца манахіняй, а адзіны варты хлопец Антось ідзе ў святары…

Вядомыя сёння паэты з Хойнікшчыны – Ала Канапелька і Мікола Мятліцкі. У зборніку А. Канапелькі "Летазлічэнне" шмат удалых вершаў, цікавых вобразаў ("Плыткі плыт мой каханы зрабіў/ і пусціў па рацэ./ Дожджык восеньскі — золкі, рабы,/ мне сячэ па шчацэ"; "Накіну на плечы карункі —/ цень вербаў зялёных/ ад леташняй летняй дарогі…"; "Трава распрамляе сляды/ мае і чужыя"…). Істотна, што паэтэса піша не толькі пра праблемы міжасабовых стасункаў, але і пра родны край, Чарнобыль, стварае філасофскую лірыку.

Апошні на сённяшні дзень зборнік М. Мятліцкага — "Замкнёны дом", дзе, як відаць з назвы, дамінуючай з'яўляецца чарнобыльская тэма. Вось-вось паэт павінен атрымаць сваю новую кнігу – у чаканні ж яе М. Мятліцкі дзеліцца ўражаннямі пра сваё літаратурнае юнацтва. Бо невыпадкова М. Мятліцкі, А. Канапелька, Л. Адамовіч, Б. Пятровіч — аўтары фактычна аднаго пакалення (нарадзіліся ў 1950-х — пачатку 1960-х гг.). Пэўна ж, былі на Хойніччыне спрыяльныя ўмовы для творчага развіцця…

Паводле слоў паэта, дзякуючы славе І. Мележа, якім вельмі ганарыліся землякі, да пачынаючых аўтараў ставіліся на Хойнікшчыне з вялікай павагай. Маладыя паэты, якія друкавалі свае вершы ў раёнцы, былі вядомымі людзьмі, удзельнічалі як у вясковых святах, так і ва ўрачыстасцях, што ладзіліся ў Хойніках.

Вельмі моцным з'яўлялася літаб'яднанне "Крылы", якое ў пачатку 1970-х — канцы 1960-х гг. існавала пры Хойніцкай раённай газеце. Узначальвалі яго мясцовыя паэты Алесь Мікалайчанка і Мікола Гамянкоў, раз на два месяцы прыязджаў з Гомеля паэт Міхась Даніленка. Вельмі ўражвалі моладзь сустрэчы з самім І. Мележам, які наведваў мясцовыя школы, гасцюючы ў сваякоў. Любілі літаратуру і настаўнікі Хойніцкага раёна.

Згадваючы "Крылы", М. Мятліцкі заўважае, што творчасць сяброў літаб'яднання была разнастайнай: для кагосьці была актуальнай грамадзянская тэма, хтосьці пісаў пра прыроду. Геаграфія ж мясцовасці розная: адна вёска стаіць над самай Прыпяццю, другая ля лесу, дзесьці лесу зусім няма, а да ракі ажно 40 км — што не можа не адбівацца на характары вершаў.

Шмат хто з сяброў літаб'яднання ў будучыні стаў прафесійным журналістам, вышэйзгаданыя аўтары працягваюць займацца прыгожым пісьменствам. Варта думаць, што літаратурная слава Хойнікшчыны паспрыяе з'яўленню новых мясцовых пісьменнікаў…

Алеся ЛАПІЦКАЯ

Служэнне паэзіі працягам паўвека

Дарога да Беларусі

Сярод англамоўных перакладчыкаў беларускай літаратуры асоба Веры Рыч унікальная. Англійскай паэтэса, перакладчыца і рэдактар належыць найбольшая колькасць англійскіх перастварэнняў беларускіх аўтараў. Беларуская літаратура для Веры была не прафесійным заняткам. Гэта было адданае служэнне даўжынёй больш як 50 год. Яна стала голасам Беларусі для англамоўнага свету, найбуйнейшым перакладчыкам-папулярызатарам беларушчыны на Захадзе — не маючы пры гэтым ніякіх славянскіх каранёў. У адрозненне ад іншых перакладчыкаў, Вера імкнулася заўсёды змясціць каментары, спасылкі, што тлумачылі англамоўнаму чытачу спецыфічныя асаблівасці беларускага жыцця. Толькі адною ёй зроблена своеасаблівая паэтычная "анталогія" англійскіх перакладаў беларускіх творцаў — з каментарыямі і класіфікацыяй па перыядах.

Нарадзілася Вера (Фэйт Элізабет Рыч) 24 красавіка 1936 года ў Лондане. Шлях яе станаўлення як перакладчыцы беларускай паэзіі неардынарны. Ён, як узгадвала Вера пазней, пачаўся з наведвання беларускай каталіцкай місіі ў Лондане ў сямнаццацігадовым узросце падчас экскурсіі моладзі з яе мясцовай царквы. Сустрэча з групай уніяцкіх святароў, якая заснавала інтэлектуальны цэнтр беларускай дыяспары, зрабіла вялікі ўплыў на жыццё і творчасць перакладчыцы. Да апошняга часу Вера была членам беларускай уніяцкай царквы і спявала ў царкоўным хоры. Менавіта так пачала яна вывучаць беларускую мову. Тады ж прыйшло і жаданне займацца перакладамі. На той час В. Рыч ужо пачала засвойваць славянскія мовы — рускую, украінскую, польскую. Праграма Оксфарда, дзе Вера вучылася ў каледжы Св. Хільды, уключала таксама і вывучэнне стараанглійскай і стараісландскай моў. Ёй пачалі прапаноўваць пераклады з украінскай паэзіі і неўзабаве яна паспрабавала перакласці і беларускія вершы. Зацікаўленасць рознымі мовамі і паэзіяй узмацнялася ў час навучання В. Рыч у Бедфардскім каледжы ў Лондане. Разам з уласнымі вершамі ў сваім першым зборніку (1960) яна змясціла пераклад "Песні званоў" — урывак з першай часткі Коласаўскага "Сымона-музыкі" — невялікая кніга, прысвечана дзядулі і бабулі В. Рыч і змяшчае дваццаць пяць вершаў і два пераклады (другі з іх — "Каўказ" Т. Шаўчэнкі). Зборнік мае выразныя рысы наследавання "азёрнай школе" англійскіх рамантыкаў, што праявілася і ў перакладах.

У 1962 г. В. Рыч засноўвае паэтычны часопіс Manifold ("Разнастайнасць"), які рэдагуе і выдае да мая 1969 года. Часопіс лічыўся адным з найлепшых з шасці "невялікіх" паэтычных часопісаў у Брытаніі і на момант закрыцця меў 900 падпісчыкаў, амаль палова з якіх былі жыхарамі ЗША. У перакладзе Веры Рыч тут з'явіліся творы Максіма Багдановіча ("Мае песні", "Апокрыф"), Янкі Купалы (вялікая падборка вершаў), Максіма Танка ("Рукі маці"), Анатоля Вярцінскага ("Маленькі домік"), Ларысы Геніюш ("У начным"), Янкі Сіпакова ("Зялёнае воблака на рынку"), Анатоля Вялюгіна ("Лясное возера"). Часопіс быў аднаўлены ў 1998 г., і менавіта ў ім В. Рыч друкавала свае апошнія пераклады: у тым ліку — варыянты перастварэння некаторых вядомых багдановічаўскіх вершаў, пераклады паэзіі З. Бядулі.

Прыпыненне выхаду часопіса было выклікана практычнымі чыннікамі. У 1969 годзе буйнейшы прыродазнаўчы штотыднёвік Nature ("Прырода") прапанаваў В. Рыч пасаду савецкага і ўсходне-еўрапейскага карэспандэнта. Гэтая праца была ўспрынята Верай як "часовая", аднак зацягнулася больш чым на дваццаць гадоў. Часу на напісанне асабістых вершаў і на пераклады заставалася менш. Аднак і ў гэтых умовах праца над перакладамі працягвалася. Пэўна, можна правесці паралель паміж В. Рыч і адным з яе любімых паэтаў для перакладу — М. Багдановічам: абодва марылі пра Беларусь, жывучы далёка ад яе (нягледзячы на сваю пасаду "савецкага і ўсходне-еўрапейскага карэспандэнта", В. Рыч так і не здолела прыехаць у Беларусь да сакавіка 1991 года).

1971 год стаў даволі значнай вехай у жыцці В. Рыч — у гэтым годзе пад эгідай ЮНЕСКА выходзіць яе кніга — паэтычная анталогія Like Water, Like Fire: An Anthology of Byelorussian Poetry from 1828 to the Present Day ("Як вада, як агонь: Анталогія беларускай паэзіі ад 1828 г. па сённяшні дзень"). Анталогія — з'ява значная з пункта гледжання рэпрэзентацыі беларускай літаратуры англамоўнаму чытачу. Увогуле, гэта першая анталогія беларускай паэзіі на англійскай мове. Падругое, гэта не проста збор твораў, але і пэўная гісторыя беларускай літаратуры, пададзеная ў творах, да якіх далучаны тэарэтычны агляд і каментарыі. Нават на гэты момант аналага такой анталогіі для замежнага чытача, у якой так дакладна і дэталёва распавядалася б пра Беларусь, яе гісторыю, культуру і літаратуру, не існуе.

Фактычна, большасць тых, хто цікавіцца нашай літаратурай на Захадзе, ведае толькі менавіта анталогію В. Рыч: так, па сведчанні Лявона Юрэвіча, "усім вядомыя, стаўшыя ўжо амаль класічнымі, пераклады вершаў Багдановіча на англійскую мову, зроблены спадарыняй Верай Рыч, чыя анталогія "Як агонь, як вада" і сёння з'яўляецца ўнікальным выданнем; прычым унікальным і ў станоўчым плане — сваёю якасцю, ахопам, гэтак і ў адмоўным — тым, што яна адзіная".

Фактычна, большасць тых, хто цікавіцца літаратурай на Захадзе, ведае толькі менавіта анталогію В. Рыч: так, па сведчанні Лявона Юрэвіча, "усім вядомыя, стаўшыя ўжо амаль класічнымі, пераклады вершаў Багдановіча на англійскую мову, зроблены спадарыняй Верай Рыч, чыя анталогія "Як агонь, як вада" і сёння з'яўляецца ўнікальным выданнем; прычым унікальным і ў станоўчым плане — сваёю якасцю, ахопам, гэтак і ў адмоўным — тым, што яна адзіная".

Сапраўды, "ахоп" і энцыклапедычнасць ведаў і звестак, пададзеных у кнізе, вельмі шырокі. Анталогія — вынік 18-гадовай працы перакладчыцы, своеасаблівае падагульненне яе дзейнасці — уключае ў сябе 208 найменняў (сюды, аднак, уваходзяць не проста вершы, але і паэмы — напрыклад, купалаўскі "Курган", дастаткова вялікія ўрыўкі з "Новай зямлі" Я. Коласа і "Сцяга брыгады" А. Куляшова). Пасля кожнага раздзела падаюцца каментарыі, тлумачацца некаторыя рэаліі, асаблівасці іх перакладу ці прыводзіцца апісанне некаторых з'яў беларускай культуры.

У 1970-х і 1980-х гадах быў перыяд, калі Вера не толькі перакладала, але і ўдзельнічала ў барацьбе за правы чалавека (асабліва за свабоду слова ў СССР). У тым жа 1971 г. выйшаў яе пераклад з рускай мовы "Запісак Мядзведзева" (The Medvedev Papers), у якім выкрывалася засілле савецкай цэнзуры і абмежаванне свабоды навукоўцаў.

Нарэшце ў 1982 годзе выйшла другая кніга перакладаў В. Рыч — TheImages Swarm Free: A Bi-Lingual Selection of Poetry by Maksim Bahdanovich, Ales Harun and Zmitrok Biadula ("Снуецца зданяў рой: Двухмоўны збор паэзіі Максіма Багдановіча, Алеся Гаруна і Змітрака Бядулі"), выдадзеная Арнольдам МакМілінам з дапамогай Англа-беларускага таварыства ў Ліверпулі. Кніга змяшчае шмат новых перакладаў твораў паэтаў. А сама Вера, па яе словах, была "па горла занятая журналістыкай і правамі чалавека — гэта быў час сахараўскай ссылкі і акадэмічнага байкоту Савецкага Саюза...".

Пасля выхаду кнігі праца В. Рыч як перакладчыцы, а таксама крытыка працягвалася. У 1985-м была апублікавана кніга The Image of the Jew in Soviet Literature: The Post-Stalin Period ("Вобраз яўрэя ў савецкай літаратуры: постсталінскі перыяд", Нью-Ёрк). Кніга, па сутнасці, — дзве асобныя манаграфіі: невялікі агляд рускай літаратуры, напісаны Якубам Блумам, і значна большы — па беларускай літаратуры, што належыць В. Рыч.

У 1996 г. ёю былі перакладзеныя некаторыя эсэ з кнігі дзіцячых успамінаў пра Чарнобыль "След чорнага ветру", якія пазней былі пастаўленыя юнацкімі тэатрамі Гомеля, Абердына і Клермон-Ферана (апошнія два — гарады-пабрацімы Гомеля) на фестывалі ў Абердыне з нагоды 10-годдзя аварыі на ЧАЭС. Праз два гады пасля гэтага аднаўлены "Маніфолд" узяў за сваю асноўную мэту друк высакаякаснай паэзіі ў любым традыцыйным або прагрэсіўным стылі на любым варыянце англійскай мовы, а таксама (час ад часу і без перакладу) на асноўных еўрапейскіх мовах (французскай, нямецкай, італьянскай, іспанскай, лацінскай. Акрамя "Маніфолда" пераклады Веры выходзілі таксама і ў розных паэтычных анталогіях, шматлікія вершы былі змешчаны ў Інтэрнеце на сайце Пятра Казаты.

З нагоды юбілею Купалы і Коласа ў 2002 г. у Мінску выйшла кніга санетаў Купалы ў перакладах на некалькі моў: Yanka Kupala. Sanety. In Belarusian, English, Spanish, German, Polish, Russian, Ukrainian and French. Англійскія варыянты ў зборніку належаць В. Рыч.

Праз два гады пасля санетаў выходзіць новая кніга перакладаў: анталогія сучаснага беларускага верша на англійскай мове Poems on Liberty, у якой прадстаўлена творчасць сучасных беларускіх паэтаў. Яшчэ праз год, калі я працавала над стварэннем дыска з перакладамі беларускай літаратуры Belarusian Literature in English Translations: 100 Authors, 500 Works ("Беларуская літаратура ў англійскіх перакладах: 100 аўтараў 500 твораў") пад эгідай ЮНЕСКА ў Цэнтральнай бібліятэцы Янкі Купалы, Вера актыўна падключылася да перавыдання сваіх перакладаў, якія, па большасці, не пераглядаліся ёю з 1970-х гадоў. У знак сваёй павагі да перакладчыцы гонар напісаць прадмову да дыска я аддала Веры Рыч. Прадмова, па большай частцы ўзятая з кнігі «Як вада, як агонь», была перапрацаваная ёю за ноч падчас нашай сустрэчы ў Вільні летам 2005 года. Вера вельмі перажывала за якасць перакладаў і хацела ўдасканаліць і перапрацаваць іх. Мы вырашылі выпусціць невялікі наклад і даць ёй час на карэкціроўку, каб у далейшым пераклады былі, як ёй хацелася, ідэальнымі. Аднак часу не засталося...

Наступная наша сустрэча адбылася ў 2008 годзе падчас канферэнцыі з нагоды 200-годдзя з дня нараджэння В. Дуніна-Марцінкевіча. Вера і тут выступіла наватарам: да канферэнцыі быў выдадзены англійскі пераклад "Пінскай шляхты" (Pinsk Gentry). Кніга "Класіка", у якой ён змешчаны, утрымлівае "Пінскую шляхту" ў арыгінале, а таксама ў перапрацоўцы на сучасную беларускую мову, англійскую, нямецкую, польскую і рускую. Далучаны да яе "Тарас на Парнасе" К. Вераніцына мае яшчэ нават большую колькасць моўных варыянтаў: беларускі, англійскі, балгарскі, іспанскі, нямецкі, польскі, рускі, украінскі. Па словах Веры Рыч, якая выступіла перакладчыкам і асноўным стыльрэдактарам, пераклад быў зроблены ёю і Дамінікам Янушкевічам і ажыццяўляўся з аўтэнтычнага тэксту. Рэдактарская праўка і зверка дыялектызмаў з дапамогай слоўніка адняла ў яе — пры наяўнасці ўжо гатовага тэксту — шэсць месяцаў. Руплівая праца Веры відавочная і дакладнасць перадачы аўтарскага тэксту здзіўляе.

Падчас сустрэчы Вера дзялілася сваімі планамі выдання перакладу "Вянка" М. Багдановіча і паэмы "Новая зямля" Я. Коласа. Апошнюю ёй марылася выдаць ў вядомым выдавецтве класічнай літаратуры, каб англамоўны свет змог прачытаць беларускі шэдэўр. Аднак гэтая мара не спраўдзілася. 20 снежня 2009 года Веры не стала...

Акрамя перакладаў з беларускай мовы, В. Рыч таксама належаць тры кнігі перакладаў з украінскай паэзіі, а таксама пераклады з польскай, старанарвежскай і стараанглійскай моў. За сваю плённую працу на працягу сарака гадоў на карысць украінскай літаратуры ў маі 1998 г. Саюз пісьменнікаў Украіны ўзнагародзіў В. Рыч прэміяй імя Івана Франко. А ў 2007 годзе яна атрымала ордэн Св. Вольгі за сваю перакладчыцкую працу ў галіне ўкраінскай літаратуры.

Вера Рыч падаравала нам высакаякасныя пераклады беларускай паэзіі на англійскую мову. Яе ператлумачэнні адлюстроўваюць паэтычнае майстэрства, вызначаючыся захаваннем формы арыгінала, дасканалым веданнем беларускіх культурных сімвалаў і глыбокім адчуваннем аўтарскага намеру. Наспела патрэба ў перавыданні яе перакладаў асобнай кнігай, каб аддаць даніну павагі той, хто стала голасам Беларусі для ўсяго свету.

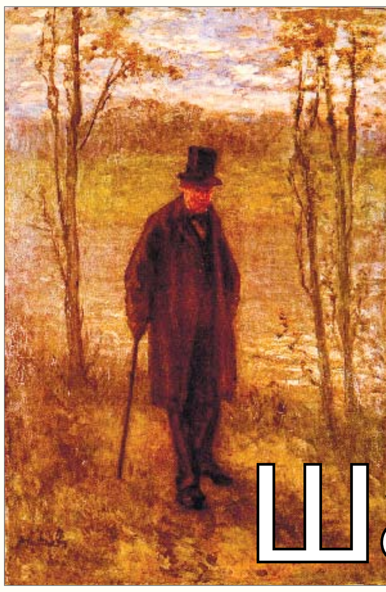
Святлана СКАМАРОХАВА

Саюз пісьменнікаў Беларусі выказвае шчырае і глыбокае спачуванне пісьменніку, доктару гістарычных навук, прафесару Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава Русецкаму Аркадзю Уладзіміравічу з прычыны напаткаўшага яго гора — смерці ЖОНКІ.

Віцебскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі выказвае глыбокае спачуванне вядомаму пісьменніку, доктару гістарычных навук, прафесару Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава Русецкаму Аркадзю Уладзіміравічу з прычыны напаткаўшага яго гора — смерці ЖОНКІ.

Бог — дзіўны жартаўнік. Вінсэнт Ван Гог, які атрымаў першую пазітыўную ацэнку сваіх работ ажно ў год смерці, у 1890 годзе, ніколі не быў у Дзяржаўным музеі Вінсэнта Ван Гога ў Амстэрдаме. Музеі, дзе акрамя карцін мастака, ёсць крама, запоўненая турыстамі з усяго свету. Кофтачкі і цішоткі з рэпрадукцыяй карцін Вінсэнта. Люстэркі, кубкі і талерачкі. Паштоўкі, календары, магніты, пеналы і торбы — таксама ж. А ўваход у музей — 14 еўра.

Шалёныя нідэрландцы Ван Гогі

Гісторыя стварэння музея ў Амстэрдаме

Тэа Ван Гог смерць старэйшага брата Вінсэнта перажываў з адчаем. І сам памёр праз паўгода. А жонка Тэа Іана Ван Гог-Бонгер засталася з нованароджаным сынам Вілемам ды творамі тады яшчэ зусім не вялікага мастака Вінсэнта. “Не маюць мастацкай каштоўнасці ягоныя палотны!”, — гэтак большасць экспертаў думала. Але ж Іана дбайна прасоўвае карціны на вочы людскія. У 1905 годзе нарэшце была арганізавана выстава ў музеі Стэдэйлік. За два месяцы карціны праглядзелі 2000 чалавек. Аднак Рэйксмузеум, галоўны музей Нідэрландаў, адмаўляецца прыняць ад жанчыны творы мастака ў падарунак. Затое з іншых еўрапейскіх музеяў ды галерэй прыходзяць запрашэнні. У 1914 годзе, пасля гадоў руплівага рэдагавання, адважная Іана выдае трохтомнік – перапіска братоў Вінсэнта і Тэа. Цяпер грамадскасць ведае пра мастака Ван Гога так шмат! Зрэшты, ужо ў тыя гады шалёна працавіты нідэрландскі творца атрымаў годнае імя “бацька постімпрэсіянізму і экспрэсіянізму”.

Сын Іаны і Тэа, пляменнік Вінсэнта Вілем тым часам сталее. І, пасля смерці маці ў 1927 годзе, разумны інжынер, ён працягвае яе справу. Мінула Другая сусветная вайна — і Вілем дамогся ад уладаў стварыць фонд Ван Гога, на грошы якога і распачалося будаўніцтва музея. І вось у 1973 годзе ў Амстэрдаме з’явілася цікавая выбітнасць — музей сусветна вядомага творцы. На сённяшні дзень у ім знаходзіцца 200 палотнаў Вінсэнта, 500 малюнкаў, каля 800 лістоў. Там жа цэнтр па вывучэнні творчасці Ван Гога. Побач з “дзіцяткамі” харызматычнага нідэрландца тут пасяліліся і карціны ягоных сучаснікаў — К. Манэ, П. Пікасо, П. Сіньяка, П. Гагена. Дзве карціны Вінсэнта “Прыхаджане, што наведваюць рэфармацкую царкву ў Нюэвене” і “Від на мора ў Схевенінгене” ў 2002 годзе былі скрадзеныя.

У амстэрдамскім музеі творцы, які вырашыў стаць мастаком у дваццаць сем і прамаляваў усяго толькі дзесятак гадоў, можна назіраць, як змяняюцца стылістыка, колеры, настроі на ягоных палотнах. “Якія ядуць бульбу” 1885 года — ранні, спакойны твор цьмяных колераў. Гэтая карціна вісела над камінам ягонай маці. І смелае, насычанае, як жнівень, экспрэсіўнае “Пшанічнае поле з крумкачамі” 1890 года — апошняе, што стварыў шалёны палкі мастак. “Міндаль у квецені” ў духу жывапісу Японіі, падараваны колісь Іане і Тэа з нагоды нараджэння Вілема...

«Залаты кактус» імя Тэа Ван Гога Другога

Тэа, унук Вінсэнта Вілема — таго самага, чыімі дбаннямі музей заснаваны — быў сапраўдным Ван Гогам. А гэта значыць — таленавітым і працавітым. У год ён здымаў па фільме, пісаў кніжкі і эсэ, вёў штотыднёвую калонку ў бясплатнай газеце “Метро”. Тэа Ван Гог Другі быў славутым персанажам багемна-інтэлектуальных бараў Амстэрдама, вясёлы і дзёрзкі, здольны да гарачых спрэчак.

Урад Нідэрландаў выдаткоўвае мільёны на барацьбу з паленнем, а Тэа Ван Гог стварае сайт “Здаровы палільшчык”. У Нідэрландах жыве шмат тысяч мусульманаў, а Тэа Ван Гог публічна ганьбіць “ісламскі фашызм”. Краіна — у стане крызісу з этнічна-культурнай ідэнтыфікацыяй, а ён… тэлесерыял “Наджыб і Джульета” здымае! Пра каханне ўладальніка мараканскай піцэрыі і нідэрландскай спартсменкі…

Апантаны творчасцю, Тэа Ван Гог Другі абураўся, што карціны дзядулі былі перададзеныя дзяржаве. Гэта ж фільмы можна было б цэлае жыццё здымаць на грошы тыя!..

2 лістапада 2004 года рэжысёр і пісьменнік быў застрэлены маладым галандцам мараканскага паходжання. За што? А за дакументальную стужку “Пакора” пра ролю жанчыны ў мусульманскім свеце. Здаецца, вясёлага Тэа не дужа турбавалі ананімныя лісты і званкі. І ён усё гэтак жа свабодна працягваў перамяшчацца па Амстэрдаме на сваім ровары.

“Залаты кактус” — так завецца прэмія ў гонар Тэа Ван Гога, што ўручаецца на Міжнародным фестывалі ў Ратэрдаме.

Гаага — горад на беразе Паўночнага мора

Сланечнікава-жытнёвая радзіма Ван Гогаў Нідэрланды — памерам з Мінскую вобласць. У сталіцы Амстэрдаме, з насельніцтвам 700 тысяч, турысты ўпадабалі не адзін музей сусветна вядомага мастака. Нідэрландцы ўмеюць несці выяўленчае мастацтва ў народ. Паштоўкі, паштоўкі, паштоўкі з карцінамі мастакоў прадаюцца паўсюдна.

Ёсць у краіне другая неафіцыйная сталіца, у якой пасялілі ўрад і парламент. Гаага — горад на беразе Паўночнага мора з насельніцтвам усяго 500 тысяч. Такое яно маленечкае і мілае гэтым, Каралеўства Нідэрланды. Была ў Гаазе рэалістычная школа жывапісу (1860 — 1890 гады), да якой адносяць і Ван Гога. Славутыя французскія барбізонцы — вось з кім сугучны рэалізм Гаагі XIX стагоддзя. Ёзэф Ізраэлс, Вілем Рулофс, Антон Маўвэ, Хендрык Месдаг…

А яшчэ Нідэрланды — радзіма таемнага Босха і Рэмбранта ван Рэйна, філосафаў Эразма Ратэрдамскага і Спінозы. Кінарэжысёраў Ёса Сцелінга (“Ілюзіяніст”, “Стрэлачнік”) і дзяўчынкі Ганны Франк — аўтаркі нашумелага дзённіка, што загінула ў фашысцкім канцлагеры.

Кацярына БЕЗМАЦЕРНЫХ
Нідэрланды — Беларусь

На здымках: Тэа Ван Гог Другі; Джозеф Ізраэльс “Мы старэем”; Рэйксмузеум — галоўны музей Нідэрландаў; чарга ў музей Ван Гога.

Фота аўтара

У наступным нумары

Ці ведаеце вы ў якім з музеяў Беларусі захоўваецца старажытнаегіпецкая статуэтка “Ушэпці”? Дзе можна пабачыць рэшткі першага драўлянага водаправода і незвычайны каменны ідал XI ст.? У наступным выпуску краязнаўчай рубрыкі “Зямля пад белымі крыламі” мы распачынаем новы праект, у межах якога раскажам пра гэтыя і многія іншыя рэдкія і загадкавыя экспанаты, што захоўваюцца ў фондах музеяў Беларусі. Да ўдзелу запрашаем усе краязнаўчыя музеі краіны. Калі ў вашым музеі ёсць прадметы з незвычайнай гісторыяй, звяртайцеся да рэдактара рубрыкі Марыны Весялухі па электронным адрасе: himarina@tut.by

З глыбінкі

Свае, вясковыя, артысты

Гарачым жнівеньскім днём у клуб на свята вёскі Ладараж Пінскага раёна сышліся не толькі яе жыхары, але і з’ехаліся госці з некаторых гарадоў, суседніх вёсак, а таксама кіраўніцтва Ласіцкага сельвыканкама, СВК “Ласіцк”, прадстаўнікі райвыканкама, фальклорны калектыў “Весялуха” з вёскі Жоўкіна.

Гэтым разам значная частка праграмы святочнага мерапрыемства была прысвечана ўшанаванню мясцовага фальклорнага калектыву “Ладаражаначка”, якому сёлета споўнілася 25 гадоў. Дарэчы, гэтая мілагучная назва замацавалася за калектывам крыху пазней, калі на адным з канцэртаў шчырая народная песня ды звонкія жаночыя галасы паланілі душы аднавяскоўцаў і хтосьці са слухачоў у захапленні выгукнуў: “Брава, ладаражаначкі!” Так сама сабою нарадзілася і назва самадзейнага гурта.

Падчас канцэрта ў гонар юбіляраў выказвалася шмат добрых слоў, чыталіся прысвечаныя ім вершы, выконваліся жоўкінскімі “весялухамі” песні, кожнай юбілярцы ўручаліся падарункі. Не засталіся ў даўгу і “ладаражаначкі”: кожная з іх праспявала паасобку і хорам не адну песню, распавёўшы перад гэтым, як і чаму патрапіла ў фальклорны калектыў.

Сабрала спявачак у адзін самабытны гурт улюбёная ў народную песню, маладая, поўная энергіі і натхнення загадчыца сельскага клуба Тамара Паляйчук, якая кіруе калектывам і па сённяшні дзень. Тады ж, летам, у далёкім 1985-м будучыя ўдзельніцы фальклорнага хору ператрэслі куфэркі сваіх матуль і бабуль з дзявоцкім скарбам, павыцягвалі адтуль даматканыя сарочкі, андаракі, фартушкі, падабралі аднолькавыя каляровыя хусцінкі і пачалі збірацца ў клубе на рэпетыцыі, рыхтавацца да Дня вёскі. Цяпер у калектыве налічваецца 11 спевакоў, а ў рэпертуары — да 50 песень.

Са сваімі тэатралізаванымі абрадамі “Шчодрык”, “Каляды”, “Куста”, “Зажынкі”, “Дажынкі”, “Каравай”, “Вяселле” калектыў выступаў на раённых і абласных аглядах-конкурсах, у Мінску — на ІІІ этнаграфічным канцэрце “Вясновы фальклор”, у Польшчы — на ІV Міжнародным фестывалі “Па маёвай расе”. Майстэрства спявачак усюды адзначалася граматамі, дыпломамі, памятнымі падарункамі.

Надзея ПАРЧУК

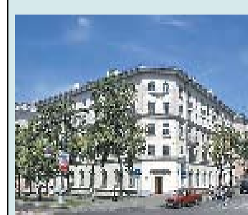
Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь

ГА “Саюз пісьменнікаў Беларусі”

РВУ “Літаратура і Мастацтва”

ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-84-61
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73

Аддзелы:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-82-04, 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73

E-mail: lim_new@mail.ru

Адрас у Інтэрнэце: www.lim.by

Набор і вёрстка камп’ютэрнага цэнтра РВУ “Літаратура і Мастацтва”.

Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Літаратура і Мастацтва”.

Друкарня Рэспубліканскага унітарнага прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”
г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.

Індэкс 63856
Наклад 2946
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар падпісаны ў друк 9.09.2010 у 11.00

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7
Заказ — 4334

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ISSN 0024-6686